

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Domo Trukšino,
V kurso, baudžiamosios justicijos
studijų šakos studento

Magistro darbas

Ideali ir reali sutaptys baudžiamosios teisės doktrinoje ir praktikoje
Ideal and Real Concurrence in the Doctrine and Practice of Criminal Law

Vadovas: lekt. Darius Prapiestis

Recenzentas: lekt. dr. Paulius Veršekys

Vilnius

2026

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe tiriamos idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių sampratos, kvalifikavimo padariniai ir atirbojimo problemos Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir kasacinio teismo praktikoje. Tyrimo objektas apima šių sutapčių formų teisinį turinį, jų požymius bei tarpusavio atirbojimą, taip pat sutapties santykį su pavienėmis nusikalstamomis veikomis – tęstinėmis, trunkamosiomis ir sudėtinėmis. Darbe siekiama identifikuoti teorines ir praktines šio instituto problemas, ypatingą dėmesį skiriant kasacinio teismo praktikoje suformuotai praplėstai idealiosios sutapties sampratai ir jos santykiui su tradicine doktrina, bei įvertinti galimus šių problemų sprendimo būdus.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamų veikų daugetas, idealioji sutaptis, realioji sutaptis, bausmių bendrinimas, tęstinė nusikalstama veika, nusikalstamų veikų kvalifikavimas.

This master's thesis examines the concepts, qualification consequences and problems of distinguishing between ideal and real concurrence of criminal offences in Lithuanian criminal law doctrine and the practice of the Supreme Court of Lithuania. The object of the research covers the legal content of these forms of concurrence, their features and mutual distinction, as well as the relationship between concurrence and single criminal offences – continuous, lasting and compound. The thesis aims to identify theoretical and practical problems of this institute, paying particular attention to the expanded concept of ideal concurrence developed in the case law of the Supreme Court and its relationship with the traditional doctrine, and to evaluate possible solutions to these problems.

Keywords: plurality of criminal offences, ideal concurrence, real concurrence, aggregation of sentences, continuous criminal offence, qualification of criminal offences.

TURINYS

IŽANGA	2
1. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ DAUGETO SAMPRATA	5
2. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTIES FORMOS IR KVALIFIKAVIMO PADARINIAI	14
2.1. Idealioji nusikalstamų veikų sutaptis	14
2.1.1 Idealios nusikalstamų veikų sutapties samprata ir požymiai	14
2.1.2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties kvalifikavimo padariniai	20
2.2. Realioji nusikalstamų veikų sutaptis	28
2.2.1 Realios nusikalstamų veikų sutapties samprata ir požymiai	28
2.2.2. Realios nusikalstamų veikų sutapties kvalifikavimo padariniai	35
3. IDEALIOSIOS IR REALIOSIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ ATSKYRIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI	42
4. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTIES SANTYKIS SU PAVIENĖMIS NUSIKALSTAMOMIS VEIKOMIS	51
4.1. Tęstinių nusikalstamų veikų atirbojimas nuo sutapties	51
4.2. Trunkamųjų nusikalstamų veikų atirbojimas nuo sutapties	59
4.3. Sudėtinių nusikalstamų veikų atirbojimas nuo sutapties	64
IŠVADOS	70
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	72
SANTRAUKA	81
SUMMARY	82

IŽANGA

Temos aktualumas. Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies normos įtvirtina atskirų nusikalstamų veikų sudėtis, o jose nustatytos bausmės už pavienės veikos padarymą. Tačiau praktikoje labai dažnai susiduriama su situacija, kai tas pats asmuo padaro ne vieną, o kelias nusikalstamas veikas, ir tokiais atvejais jo elgesys vertinamas kaip nusikalstamų veikų sutaptis, o bausmė skiriama vadovaujantis specialiomis Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 63 straipsnyje įtvirtintomis taisyklėmis. Šiame straipsnyje vartojama idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sąvoka, tačiau jos apibrėžimas nėra pateikiamas, o realioji sutaptis baudžiamajame įstatyme apskritai tiesiogiai neįvardijama. Kadangi nei sutapties samprata, nei jos formų atskyrimo kriterijai įstatyme nėra atskleisti, šie klausimai formuojami baudžiamosios teisės doktrinos ir teismų praktikos sąveikoje. Dėl šios priežasties idealiosios ir realiosios sutapties sampratos nuolat kinta plėtojantis kasacinio teismo praktikai, kurioje per pastarąjį dešimtmetį priimta eilė reikšmingų nutarčių, iš esmės pakeitusių idealiosios sutapties sampratos ribas, o teisės doktrinoje iki šiol nėra prieita bendro sutarimo dėl šių institutų tam tikrų aspektų.

Priklausomai nuo to, kokia sutapties forma, idealioji ar realioji, bus nustatyta konkrečiu atveju, tiesiogiai priklauso ir bausmių bendrinimo būdas, galimybė taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, senaties eigos skaičiavimas, bausmės vykdymo atidėjimas ir kiti svarbūs baudžiamosios atsakomybės klausimai. Neteisingas sutapties formos nustatymas reiškia, kad visas tolesnis baudžiamosios atsakomybės individualizavimo procesas grindžiamas klaidingu pagrindu. Be to, per pastarąjį dešimtmetį kasacinio teismo praktikoje įvyko reikšmingų pokyčių, susijusių su idealiosios sutapties sampratos plėtojimu ir tęstinės veikos sampratos peržiūra, todėl sutapties ir jos formų problematika reikalauja nuolatinės mokslinės analizės, atspindinčios naujausią doktrinos ir teismų praktikos raidą.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra, apibendrinant baudžiamosios teisės doktriną ir kasacinio teismo suformuotą praktiką, atskleisti idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių institutą.

Darbo uždaviniai.

1. Atskleisti nusikalstamų veikų daugeto sampratą;
2. Apibendrinant baudžiamosios teisės doktriną ir kasacinio teismo praktiką, atskleisti idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių sampratas, požymius ir nustatyti jų kvalifikavimo padarinius;

3. Suformuoti idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių tarpusavio atirbojimo kriterijus, identifikuoti šio atirbojimo problemų priežastis ir pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus;
4. Atskleisti nusikalstamų veikų sutapties atirbojimo nuo pavienių (tęstinių, trunkamųjų ir sudėtinių) nusikalstamų veikų kriterijus;
5. Įvertinti idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių instituto teisinio reguliavimo tobulinimo galimybes.

Tyrimo objektas. Magistro darbo tyrimo objektą ir jo ribas nusako temos pavadinimas – idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutaptys, kaip jos suprantamos Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje.

Darbo tyrimo metodai. Darbe taikomi šie tyrimo metodai: 1) dokumentų analizės – analizuojamos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys, BK ir kitų aktualių teisės aktų nuostatos, taip pat baudžiamosios teisės mokslinė literatūra; 2) sisteminis – BK normos vertinamos ir aiškinamos sistemiškai, atskleidžiant sutapties instituto sąsajas su kitais baudžiamosios teisės institutais, visų pirma bausmės skyrimo, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ir senaties institutais; 3) istorinis – tiriama daugeto instituto raida nuo 1961 m. BK iki šių dienų, lyginant trinarę ir dvinarę daugeto sistemas, taip pat atskleidžiama idealiosios sutapties sampratos kaita kasacinio teismo praktikoje per pastarąjį dešimtmetį; 4) lyginamasis – Lietuvos baudžiamosios teisės reguliavimas ir doktrininės pozicijos lyginami su Vokietijos, Lenkijos, Rusijos, Prancūzijos ir kitų valstybių baudžiamosios teisės tradicijomis tiek, kiek tai būtina Lietuvos reguliavimo vertinimui.

Darbo originalumas. Nusikalstamų veikų sutapties ir daugeto tema Lietuvos baudžiamosios teisės moksle nėra plačiai tyrinėta. Paskutinis išsamus mokslinis tyrimas šia tema yra Tomo Girdenio 2010 m. daktaro disertacija „Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje“. Nuo to laiko, nors institutas yra sulaukęs atskirų mokslinių publikacijų, sisteminis tyrimas, atspindintis naujausią doktrinos ir kasacinio teismo praktikos raidą, atliktas nebuvo. Šio darbo originalumą lemia keletas aspektų. Visų pirma, per pastarąjį dešimtmetį kasacinio teismo praktikoje buvo priimta eilė reikšmingų nutarčių, kurios iš esmės praplėtė tradicinę idealiosios sutapties sampratą ir pakeitė tęstinės veikos konstatavimo kriterijus, todėl darbe analizuojamos pozicijos, kurios ankstesniuose tyrimuose negalėjo būti aptartos. Be to, šiame darbe sutapties problematika nagrinėjama ne tik sampratos ir bausmės skyrimo aspektais, bet ir išsamiai analizuojamas sutapties atirbojimas nuo pavienių

nusikalstamų veikų, tai yra tęstinių, trunkamųjų ir sudėtinių, kas ankstesniuose darbuose buvo aptariama tik fragmentiškai arba apsiribojant atskiromis veikų kategorijomis.

Svarbiausi šaltiniai. Tyrimas grindžiamas trijų rūšių šaltiniais: teisės aktais, specialiaja literatūra ir teismų praktika. Nors BK yra pagrindinis norminis šaltinis, jo nuostatos dėl nusikalstamų veikų sutapčių yra fragmentiškos ir neapibrėžia nei idealiosios, nei realiosios sutapties sampratos, todėl šio instituto turinį atskleidžia doktrina ir kasacinio teismo praktika. Iš mokslinių šaltinių išskirtina T. Girdenio 2010 m. daktaro disertacija „Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojame teisėje“, kuri iki šiol išlieka vienu išsamiausiu šio instituto tyrimu Lietuvos baudžiamosios teisės moksle. Taip pat darbe plačiai remtasi V. Piesliako, G. Švedo, A. Neveros, L. Pakštaičio, A. Klimkos, J. Prapiesčio, V. Pavilionio ir E. Bieliūno moksliniais darbais. Atsižvelgiant į tai, kad sutapties instituto turinys formuojamas ne tiek įstatymo, kiek teismų praktikos ir doktrinos sąveikoje, darbe ypatingas dėmesys skiriamas kasacinio teismo nutartims, visų pirma plenarinių sesijų ir išplėstinių kolegijų nutartims, taip pat LAT teismų praktikos apžvalgoms, kuriose sistemiškai aptariami sutapties konstatavimo, atirbojimo ir kiti darbui aktualūs klausimai.

1. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ DAUGETO SAMPRATA

Visuomenėje neretai susiklosto tokios situacijos, kai asmuo savo poelgiais padaro ne vieną, o kelias veikas, turinčias skirtingų teisei priešingų veikų požymių. Baudžiamosios teisės požiūriu ypač reikšmingos yra tos situacijos, kai asmuo padaro bent dvi nusikalstamas veikas, nes kelių nusikalstamų veikų padarymas, palyginti su pavienės veikos padarymu, paprastai rodo didesnę tiek pačios veikos, tiek ją padariusio asmens pavojingumą¹. Siekiant tinkamai teisiškai sureguliuoti tokias situacijas baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje yra susiformavęs nusikalstamų veikų daugeto institutas. Doktrinoje nusikalstamų veikų daugetas apibūdinamas kaip socialinis teisinis reiškiny, atspindintis tam tikrą nusikalstamo elgesio formą, pasireiškiančią bent dviejų nusikalstamų veikų padarymu ir iš to išplaukiančiais teisiniais padariniais². Nors kai kurie autoriai yra išsakę nuomonę, kad daugeto samprata baudžiamosios teisės doktrinoje yra suprantama pakankamai vienodai³, vis dėlto su tuo negalima visiškai sutikti, nes skirtingas šio instituto sampratos interpretavimas lėmė didelę nusikalstamų veikų daugeto formų įvairovę ir iki šiol kelia diskusijų⁴.

Nusikalstamų veikų daugeto institutas nėra universalus visoms teisinėms sistemoms. Bendrosios teisės tradicijos valstybėse (Jungtinė Karalystė, JAV, Australija) atskiras daugeto institutas neegzistuoja, o kelių nusikaltimų padarymo klausimai jose sprendžiami bausmių skyrimo institutų rėmuose, pasitelkiant tokius mechanizmus kaip visiško principas (angl. *totality principle*) Didžiojoje Britanijoje, reiškiantis, kad bendra bausmė turi būti proporcinga visam nusikalstamam elgesiui, ar specialus Bausmių skyrimo vadovas (angl. *Federal Sentencing Guidelines Manual*) JAV, nustatantis konkrečias bausmių skaičiavimo taisykles padarius kelias veikas⁵. Kontinentinės teisės sistemos valstybėse padėtis yra kitokia, nes daugelyje jų egzistuoja atskiras institutas, nors jo terminologija ir sisteminė vieta gali skirtis. Vokietijoje atitinkamus klausimus nagrinėja mokymas apie konkurenciją (vok. *Konkurrenzlehre*), kur Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso (vok. *Strafgesetzbuch*, toliau – StGB) 52 straipsnyje reglamentuojama idealioji konkurencija (vok.

¹ PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 359.

² ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 387.

³ NEVERA, Andrius (2003). *Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. Jurisprudencija*, 45(37), p. 41.

⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 10.

⁵ Ibid., taip pat žr.: SPRACK, John (2000). *Emmins on Criminal Procedure*. Eighth Edition. London: Blackstone Press; Criminal Justice Act 1991 (UK); United States Sentencing Commission (1998). *Federal Sentencing Guidelines Manual*. 1998 Edition. St. Paul, MN: West Group, p. 1–11; GIRDENIS, Tomas (2008). *Bausmių skyrimas padarius kelias nusikalstamas veikas JAV teisėje. Jurisprudencija*, 11(113), p. 50–57.

Idealkonkurrenz arba *Tateinheit*), kai viena veika pažeidžiamos kelios normos, o 53 straipsnyje reglamentuojama realioji konkurencija (vok. *Realkonkurrenz* arba *Tatmehrheit*), kai keliomis atskiromis veikomis pažeidžiamos kelios normos⁶. Vokietijos baudžiamosios teisės doktrina turėjo didelę įtaką daugelio Europos valstybių, tarp jų ir Rusijos (SSRS), baudžiamosios teisės raidai⁷. Kitose kontinentinės teisės valstybėse daugeto institutas reglamentuojamas skirtingai, pavyzdžiui, Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 17 straipsnyje tiesiogiai apibrėžiama nusikaltimų sutaptis⁸, Prancūzijos Respublikos baudžiamojo kodekso (pranc. *Code pénal*) 132-2 straipsnyje daugeto konstatavimas siejamas su baudžiamojo persekiojimo vienalaikiškumu⁹, Japonijos baudžiamojo kodekso (jap. *Keihō*) 45 straipsnyje daugetas apibrėžiamas per nuosprendžio galutinumo momentą¹⁰, o Lenkijos baudžiamajame kodekse (lenk. *Kodeks karny*) 85 straipsnyje *expressis verbis* nustatyta, kad sutaptis konstatuojama, kai veikos padarytos iki pirmojo nuosprendžio priėmimo (o ne jo įsigaliojimo)¹¹. Pastaroji norma reikšminga lyginamuoju požiūriu, kadangi išsprendžia laiko ribos klausimą, Lietuvos doktrinoje ilgą laiką kėlusį diskusijų. Postsovietinių valstybių (Kazachstano¹², Baltarusijos¹³, Ukrainos¹⁴, Latvijos¹⁵) reguliavimas formavosi veikiamas rusiškosios baudžiamosios teisės tradicijos, o Lietuvos baudžiamosios teisės mokslas šio instituto atžvilgiu formavosi kryžminėje vokiškosios ir rusiškosios (sovietinės) teisinių tradicijų įtakoje¹⁶.

Tiek 1961 m. Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, tiek šiuo metu galiojančiame BK¹⁷ nusikalstamų veikų daugeto sąvoka nėra tiesiogiai apibrėžta. Iš

⁶ Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso 52 ir 53 straipsniai [interaktyvus].

<https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>. Taip pat žr.: WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, p. 254–257.

⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 12.

⁸ Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 17 straipsnis [interaktyvus].

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/.

⁹ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo kodekso 132-2 straipsnis [interaktyvus].

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006417357.

¹⁰ Japonijos baudžiamojo kodekso 45 straipsnis [interaktyvus].

<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3581/en>.

¹¹ Lenkijos Respublikos baudžiamojo kodekso 85 straipsnis [interaktyvus].

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970880553>.

¹² Kazachstano Respublikos baudžiamojo kodekso 13 straipsnis [interaktyvus].

<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>.

¹³ Baltarusijos Respublikos baudžiamojo kodekso 42 straipsnis [interaktyvus].

<https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>.

¹⁴ Ukrainos baudžiamojo kodekso 33 straipsnis [interaktyvus]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

¹⁵ Latvijos Respublikos baudžiamojo įstatymo 26 straipsnis [interaktyvus]. <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>.

¹⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 12.

¹⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

galiojančių teisės normų daugetui reikšmingiausias yra BK 63 straipsnis, reguliuojantis bausmės skyrimą už kelias nusikalstamas veikas, taip pat Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso¹⁸ (toliau – BPK) 213 straipsnis, reglamentuojantis ikiteisminio tyrimo nutraukimą kelių nusikalstamų veikų padarymo atveju. Kadangi pats įstatymų leidėjas daugeto sąvokos nepateikia, ją suformuluoti tenka baudžiamosios teisės doktrinai ir teismų praktikai¹⁹. Tai, kad baudžiamajame įstatyme neįtvirtinta daugeto samprata, lemia tam tikrą šio instituto turinio kintamumą, nes doktrinoje ir teismų praktikoje samprata nuolat tikslinama atsižvelgiant į kintantį teisinį reguliavimą ir naujus praktinius iššūkius, ir būtent šis kintamumas yra viena iš šiame darbe nagrinėjamų problemų.

Daugeto samprata Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje nebuvo pastovi ir keitėsi priklausomai nuo galiojančio baudžiamojo įstatymo turinio, ir galima išskirti plačiąją ir siaurąją sampratas. Plačiosios sampratos šalininkai, galiojant 1961 m. BK daugetą suvokė kaip bet kokią situaciją, kai tas pats asmuo yra padaręs dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, neatsižvelgiant į tai, ar už kurią nors iš jų jis jau buvo nuteistas. Toks supratimas buvo įsitvirtinęs sovietinės baudžiamosios teisės tradicijoje, kurioje daugetas buvo apibrėžiamas kaip to paties asmens padarytų dviejų ar daugiau veikų, atitinkančių savarankiškų nusikaltimų sudėčių požymius, visuma, su sąlyga, kad dėl šių veikų nėra pasibaigusios teisinės pasekmės ir nėra procesinių kliūčių vykdyti baudžiamąjį persekiojimą²⁰. Analogišku požiūriu vadovavosi ir Lietuvos mokslininkai A. Klimka²¹, V. Pavičionis ir E. Bieliūnas²².

Šiuo laikotarpiu Lietuvoje įsitvirtino trinarė daugeto sistema, kurioje buvo skiriamos trys formos: nusikaltimų sutaptis, pakartotinumas ir recidyvas²³. Sutaptimi buvo laikomi tie atvejai, kai to paties asmens padaryti keli nusikaltimai dar nebuvo įvertinti baudžiamosios atsakomybės srityje²⁴, pakartotinumas reiškė dviejų ar daugiau savarankiškų nusikaltimų padarymą ir buvo skirstomas į bendrąjį ir specialųjį, o recidyvas buvo siejamas su naujo nusikaltimo padarymu jau nuteistam asmeniui²⁵. Visgi ši trinarė sistema praktikoje kėlė nemažai sunkumų, visų pirma dėl pakartotinumo kaip kvalifikuojančio požymio. Doktrinoje pagrįstai pažymima, kad pakartotinumo požymio inkriminavimas neteikė jokio aiškumo dėl

¹⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785. *Valstybės žinios*, 2002, 37–1341.

¹⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 123.

²⁰ PAVILONIS, Vytautas ir BIELIŪNAS, Egidijus (1984). *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, p. 37.

²¹ KLIMKA, Alfonsas (1970). *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius, p. 83.

²² PAVILONIS, Vytautas ir BIELIŪNAS, Egidijus (1984). *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, p. 37, 45.

²³ Ibid., p. 45.

²⁴ Ibid.

ABRAMAVIČIUS, Armanas; ČEPAS, Albertas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 328–329, 331.

padarytų nusikaltimų skaičiaus, nes keli nusikaltimai buvo kvalifikuojami pagal vieną BK straipsnį, ir teisiškai buvo laikoma, kad asmuo padarė tik vieną nusikaltimą²⁶. Pavyzdžiui, kaltininkui, skirtingu laiku apvogusiam penkis butus, būdavo inkriminuojama viena penkių epizodų vagystė, ir jis pagal 1961 m. BK buvo teisiamas už vieną nusikaltimą, nors faktiškai buvo padarytos penkios savarankiškos veikos²⁷. Tokia praktika buvo vertintina kaip didelė įstatymų spraga, silpninanti kovą su profesionaliu nusikalstamumu²⁸. Be to, bausmių skyrimo taisyklės esant skirtingoms daugeto formoms buvo nevienodos ir dažnai priklausydavo ne nuo padarytų nusikaltimų pavojingumo, bet nuo formalių kvalifikavimo taisyklių²⁹, ir visa tai pagrįstai vertinta kaip teisingumo principą pažeidžiantis trūkumas. Be to, doktrinoje pagrįstai atkreipiamas dėmesys, kad pakartotinumų institutas kėlė rimtų abejonių dėl *non bis in idem* principo, nes antrojo ir vėlesnių nusikaltimų kvalifikavimas pagal pakartotinumą tarsi apimdavo ir pirmąjį nusikaltimą, už kurį asmuo jau buvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn³⁰.

Esminį pokytį daugeto sampratos raidoje lėmė 2000 m. BK priėmimas ir jo įsigaliojimas 2003 m., kuomet buvo atsisakyta pakartotinumų ir recidyvo kaip nusikalstamos veikos daugeto formų³¹. Dabartiniame BK prioritetą suteiktas kiekvienos nusikalstamos veikos atskiram kvalifikavimui ir bausmės už ją skyrimui, o tik po to atliekamas bausmių subendrinimas³². Šiuolaikinės sampratos pradininku Lietuvoje pagrįstai laikytinas V. Piesliakas, kuris dar 1995 m. siūlė iš daugeto instituto pašalinti recidyvą ir koncentruotis į situaciją, kai kelias nusikalstamas veikas reikia teisiškai įvertinti viename procese³³. Savo vėlesniuose darbuose V. Piesliakas daugetą apibūdino kaip tokią teisinę situaciją, kai asmuo yra padaręs kelias nusikalstamas veikas ir yra sprendžiamas jų teisinio įvertinimo klausimas, o sutaptį siejo su situacija, kai iki apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo padaromos kelios nusikalstamos veikos, numatytos viename ar keliuose BK specialiosios dalies straipsniuose, ir nėra teisinių

²⁶ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 400–401.

²⁷ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 312.

²⁸ Ibid.

²⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (1996). *Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai*. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai, p. 134–136.

³⁰ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 401–402.

³¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 18–19.

³² ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 402.

³³ PIESLIAKAS, Vytautas (1995). *Baudžiamojo įstatymo principinės nuostatos ir jų įgyvendinimas naujame LR baudžiamajame kodekse*. Habilitacinis darbas, socialiniai mokslai, teisė (6F). Vilnius, p. 103;

PIESLIAKAS, Vytautas (1996). *Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai*, 5, p. 133–144.

kliūčių baudžiamajam persekiojimui bent dėl dviejų iš jų.³⁴ A. Nevera laikosi artimos, nors kiek kitaip akcentuotos pozicijos, pagal kurią daugeto konstatavimas galimas, kai padarytos kelios nusikalstamos veikos ir kaltininkas gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn bent dėl dviejų iš jų, o pats daugetas pripažįstamas tik asmenį nuteisiant apkaltinamuoju nuosprendžiu, paskiriant subendrintą bausmę³⁵. T. Girdenis savo daktaro disertacijoje, kuri yra vienas išsamiausių šio instituto tyrimų Lietuvos baudžiamosios teisės moksle, pasiūlė daugeto sampratą, grindžiamą ne tiek kelių veikų padarymo faktu, kiek teisinio sprendimo dėl šių veikų vertinimo priėmimu, pagal kurią daugetas yra teisinė padėtis, atsirandanti, kai asmuo yra persekiojamas baudžiamąja tvarka už kelias nusikalstamas veikas, kurios visos padarytos dar nepriėmus apkaltinamojo nuosprendžio nė už vieną iš jų³⁶. Šis autorius argumentuoja, kad daugetą siejant su teisinio vertinimo procesu geriau atskleidžiama instituto funkcinė paskirtis, nes baudžiamasis kodeksas sukonstruotas remiantis prielaida, kad baudžiamoji atsakomybė taikoma už pavienę nusikalstamą veiką, o poreikis taikyti specialias taisykles iškyla tada, kai viename procese tenka spręsti kelių veikų teisinio vertinimo klausimą³⁷.

Kasacinio teismo praktikoje suformuluotas sutapties apibrėžimas iš esmės atitinka doktrinoje vyraujančias pozicijas. Kasacinis teismas yra pasisakęs, kad sutaptis konstatuojama, kai to paties asmens padarytos dvi ar daugiau nusikalstamų veikų atitinka skirtingų baudžiamojų įstatymo straipsnių sudėčių požymius ir dėl nė vienos iš šių veikų asmuo nebuvo patrauktas baudžiamojon atsakomybėn³⁸. Vėlesnėje praktikoje ši pozicija tikslinta, papildant ją reikalavimu, kad veikos būtų padarytos iki pirmojo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ir nebūtų teisinių kliūčių taikyti baudžiamąjį įstatymą³⁹.

Doktrinoje ir teismų praktikoje pripažįstama, kad daugeto konstatavimui būtini du esminiai požymiai. Pirmasis iš jų reiškia, kad asmuo turi būti padaręs ne mažiau kaip dvi veikas, kurių kiekviena savarankiškai atitinka BK specialiojoje dalyje aprašytos nusikalstamos veikos sudėtį⁴⁰. Padarytos veikos gali būti tiek skirtingos (numatytos skirtinguose BK straipsniuose), tiek tapačios (atitinkančios tą patį BK straipsnį), o kiekviena iš jų turi būti

³⁴ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 123, 125.

³⁵ NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 41, 43.

³⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 16–17.

³⁷ GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 19.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-582/2006.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-385/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

⁴⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 20.

kvalifikuojama atskirai. Šią taisyklę patvirtina ir kasacinio teismo praktika, pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-60/2008 nuteistojo padarytos trys vagystės, įvykdytos skirtingu laiku, buvo kvalifikuotos kiekviena atskirai pagal BK 178 straipsnio 2 dalį⁴¹. Prie daugeto priskirtinos ir veikos, nutrūkusios rengimosi ar pasikėsimo stadijoje, bei veikos, padarytos bendrininkaujant⁴². Atsižvelgiant į BK 10 straipsnį, daugetas gali pasireikšti kaip nusikaltimų daugetas, baudžiamųjų nusižengimų daugetas arba nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų daugetas⁴³. T. Girdenis siūlo šį požymį formuluoti ne kaip kelių veikų padarymo faktą, o kaip situaciją, kai asmuo yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, nes tokia formuluotė pašalina galimybę daugetui priskirti situacijas, kai asmuo dėl juridinių kliūčių negali būti persekiojamas⁴⁴.

Antrasis požymis reikalauja, kad nė už vieną iš padarytų nusikalstamų veikų nebūtų priimtas apkaltinamasis nuosprendis. Šis požymis leidžia atriboti daugetą nuo nusikaltimų recidyvo⁴⁵, o svarbu pabrėžti, kad daugetą lemia būtent apkaltinamojo nuosprendžio priėmimas⁴⁶. Tokio atribojimo praktinę reikšmę iliustruoja situacija, kai, asmuo, atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už pirmąją veiką ir vėliau padaręs naują nusikalstamą veiką, vertinamas kaip padaręs nusikalstamų veikų sutaptį, nes dėl pirmosios veikos apkaltinamasis nuosprendis nebuvo priimtas ir tokį taikymą patvirtina LAT septynių teisėjų kolegijos nutartis byloje Nr. 2K-7-686/2006⁴⁷. Praktiškai svarbus ir klausimas dėl naujos veikos, padarytos jau priėmus apkaltinamąjį nuosprendį, tačiau jam dar neįsiteisėjus. Nors pagal BK 97 straipsnio 1 dalį teistumo teisinės pasekmės atsiranda nuosprendžiui įsiteisėjus⁴⁸, pats nuteisimo faktas atsiranda nuosprendžio priėmimo momentu⁴⁹. LAT išaiškino, kad tokiu atveju bausmės bendrinamos pagal BK 64 straipsnį (esant recidyvui), tačiau tik po ankstesnio nuosprendžio įsiteisėjimo⁵⁰, taip užtikrinant Konstitucijos 31 straipsnyje įtvirtintą nekaltumo prezumpcijos

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60/2008.

⁴² PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 125–126.

⁴³ Ibid., p. 123.

⁴⁴ GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 150.

⁴⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 22.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

⁴⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 433.

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-220/2008. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-203/2009; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-365/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2011.

principą⁵¹. Šio klausimo teisingas išsprendimas yra reikšmingas praktiniu požiūriu, nes nuo laiko ribos nustatymo priklauso, ar asmeniui bus taikomas palankesnis bausmių bendrinimo režimas pagal BK 63 straipsnį, ar griežtesnis pagal BK 64 straipsnį, todėl bet koks šios ribos nustatymo netikslumas tiesiogiai paveiktų nuteistojo teises.

Dėl juridinių kliūčių nebuvimo kaip daugeto požymio doktrinoje nėra sutariama. V. Piesliakas ir A. Nevera kaip papildomą požymį įvardija juridinių kliūčių patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn nebuvimą⁵², tačiau pavyzdžiui M. I. Bažanovas argumentavo, kad šios kliūtys yra bendros baudžiamojo persekiojimo sąlygos, taikomos nepriklausomai nuo padarytų veikų skaičiaus⁵³. T. Girdenis šiai pozicijai pritaria, pateikdamas analogiją nurodant, kad niekam nekyla minčių teigti, jog vagystė yra svetimo turto pagrobimas, kai nėra juridinių kliūčių asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn, vadinasi, ir daugeto sampratos tokiu požymiu papildyti nėra būtinybės⁵⁴. Ši pozicija vertintina kaip pagrįsta, nes institutų samprata turėtų kilti iš jų specifinės reikšmės, o ne iš bendrųjų baudžiamojo proceso sąlygų pakartojimo. Vis dėlto doktrinoje tai nėra vienareikšmiškai išspręstas klausimas, ir toks trečiasis požymis (juridinių kliūčių nebuvimas) išlieka daugumos autorių pateikiamose sampratosė⁵⁵.

Lyginant tris pagrindines doktrinos pozicijas, jos skiriasi ne tiek turiniu, kiek akcentais. V. Piesliakas daugetą sieja su abiem elementais, tai yra kelių veikų padarymo faktų ir jų vertinimu traukiant baudžiamojon atsakomybėn⁵⁶, A. Nevera akcentuoja kelių veikų padarymo faktą ir juridinių kliūčių nebuvimą⁵⁷, o T. Girdenis lemiamu laiko teisinio vertinimo momentą⁵⁸. Manytina, kad pastaroji pozicija tiksliausiai atskleidžia šiuolaikinę daugeto instituto prasmę, nes aiškiausiai atskiria daugetą nuo kaltininko asmenybės vertinimo ir susieja su konkrečiu teisės taikymo procesu. Panaikinus pakartotinumą ir recidyvą kaip savarankiškas daugeto formas, sutapties institutas turinio prasme tapo lygiavertis daugeto institutui⁵⁹, ir abi

⁵¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, 33–1014. Taip pat žr.: GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 26.

⁵² PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 125; NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 41.

⁵³ BAZHANOV, M. I. (1977). *Naznachenie nakazaniya po sovokupnosti prestuplenij i sovokupnosti prigovorov: uchebnoe posobie*. Kharkov, p. 6.

⁵⁴ GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 149–150.

⁵⁵ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 387.

⁵⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 123.

⁵⁷ NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 41.

⁵⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 19.

⁵⁹ Ibid.

sąvokos šiandien apibūdina tą pačią teisinę situaciją. Dėl šios priežasties A. Nevera dar 2003 m. siūlė atsisakyti daugeto sąvokos kaip perteklinės ir vartoti nusikalstamų veikų sutapties sąvoką⁶⁰. Su tokia pozicija iš esmės galima sutikti, tačiau kadangi tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje abi sąvokos ir toliau vartojamos lygiagrečiai, šiame darbe jos bus vartojamos kaip sinonimai, išskyrus atvejus, kai analizuojama istorinė daugeto instituto raida ir 1961 m. BK laikotarpio reguliavimas, kuriame sutaptis ir daugetas turėjo skirtingą norminį turinį.

Galiojančiame BK nusikalstamų veikų daugetas pasireiškia dviem formomis, tai yra idealiąja ir realiąja nusikalstamų veikų sutaptimis. Ideališios sutapties terminas *expressis verbis* minimas BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkte, tačiau baudžiamasis įstatymas neatskleidžia nei vienos, nei kitos formos turinio⁶¹. Vis dėlto iš bausmių skyrimo taisyklių struktūros akivaizdu, kad įstatymų leidėjas šias formas laiko skirtingomis ir joms nustato nevienodas teises pasekmes⁶². Doktrinoje pažymima, kad esant idealiajai sutaptčiai nusikalstamos veikos visada kvalifikuojamos pagal skirtingus BK straipsnius, o realioji sutaptis gali apimti tiek skirtingas, tiek tapačias, tiek vienaarūšes veikas⁶³. Pažymėtina, kad kasacinis teismas yra ne kartą pabrėžęs, jog kiekvienu atveju būtina nustatyti konkrečią sutapties formą (idealiąją arba realiąją nusikalstamų veikų sutaptį), nuo ko tiesiogiai priklauso bausmių bendrinimo būdas⁶⁴. Šio reikalavimo praktinę svarbą patvirtina tai, kad teismų praktikoje nemažai kasacinių nutarčių priimama būtent dėl to, jog žemesnės instancijos teismai neteisingai nustato sutapties formą⁶⁵. Recidyvas šiuo metu nėra laikomas daugeto forma, o yra atskiras baudžiamosios teisės institutas, priklausantis kaltininko asmenybės vertinimo sričiai ir reikšmingas kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė bei veiksnys, ribojantis tam tikrų institutų taikymą⁶⁶. Tokia pozicija atitinka ir Vokietijos baudžiamosios teisės doktriną, kurioje mokymas apie konkurenciją (vok. *Konkurrenzlehre*) nusikalstamų veikų daugeto klausimu apima tik idealiąją (vok. *Idealkonkurrenz*) ir realiąją (vok. *Realkonkurrenz*) konkurenciją, o

⁶⁰ NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 43.

⁶¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741. Taip pat žr.: ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 396–397.

⁶² PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 130–131.

⁶³ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 399.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-385/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-511/2019.

⁶⁶ NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 43. Taip pat žr.: Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

recidyvas sprendžiamas per bausmių individualizavimo mechanizmus⁶⁷. Doktrinoje taip pat pabrėžiama, kad recidyvas neatitinka vieno iš esminių nusikalstamų veikų daugeto požymių, tai yra reikalavimo, kad asmuo nebūtų buvęs patrauktas baudžiamojon atsakomybėn bent dėl dviejų nusikalstamų veikų, todėl jis priskiriamas nusikalstamos veikos subjekto institutui⁶⁸.

Apibendrinant, darytina išvada, kad nusikalstamų veikų daugeto samprata Lietuvos baudžiamojame teiseje reikšmingai pasikeitė, pereinant nuo plačiosios trinarės sampratos, galiojusios 1961 m. BK laikotarpiu, prie siauresnės dvinarės sampratos, grindžiamos 2000 m. BK nuostatomis. Atsisakius pakartotinum ir recidyvo kaip daugeto formų, buvo įtvirtintas kiekvienos nusikalstamos veikos atskiro kvalifikavimo principas, kuris šiandien yra pagrindinis daugeto instituto veikimo mechanizmas. Remiantis atlikta analize, šiuolaikinis nusikalstamų veikų daugetas turėtų būti suvokiamas kaip teisinė padėtis, susiklostanti, kai yra vertinamas asmens, padariusio kelias nusikalstamas veikas, padarytas dar nepriėmus apkaltinamojo nuosprendžio nė už vieną iš jų, baudžiamosios atsakomybės klausimas, ir pasireiškia dviem formomis, tai yra idealiaja ir realiaja nusikalstamų veikų sutaptimis.

⁶⁷ Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso 52 ir 53 straipsniai. Taip pat žr.: WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, p. 254–257.

⁶⁸ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 389.

2. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTIES FORMOS IR KVALIFIKAVIMO PADARINIAI

2.1. Idealiųjų nusikalstamųjų veikų sutaptis

2.1.1 Idealios nusikalstamųjų veikų sutapties samprata ir požymiai

Idealiosios sutapties samprata baudžiamosios teisės doktrinoje susiklostė veikianti Vokietijos baudžiamosios teisės mokslo, kurioje atitinkamas institutas vadinamas idealiąja konkurencija (vok. *Idealkonkurrenz*) arba veikos vienybe (vok. *Tateinheit*)⁶⁹. StGB 52 straipsnyje reglamentuojama situacija, kai vienu veiksmu pažeidžiamos kelios baudžiamojo įstatymo normos arba tas pats įstatymas pažeidžiamas keliis kartus⁷⁰, ir būtent iš šios doktrinos idealiosios sutapties samprata paplito daugelyje kontinentinės teisės sistemos valstybių, tarp jų ir Lietuvoje. Pažymėtina, kad pats terminas „idealiųjų sutaptis“ Lietuvos doktrinoje yra kritikuojamas kaip nebeatitinkantis instituto turinio. Šis terminas kilo iš Vokietijos baudžiamosios teisės idėjos, kad viena veika galima padaryti tik vieną nusikalstamą veiką, o tais atvejais, kai vienu poelgiu įgyvendinamos kelios nusikalstamųjų veikų sudėtys, susiduriama tik su viena veika, kuri tik idėjos lygmenyje gali būti vertinama kaip kelios nusikalstamos veikos, būtent iš tokio idėjinio vertinimo pobūdžio ir kilo terminas „idealiųjų“⁷¹. Tokia idealiosios sutapties samprata Lietuvoje neprigijo, nes Lietuvos doktrinoje ir teismų praktikoje idealiųjų sutaptis suprantama kaip realiai egzistuojantis kelių nusikalstamųjų veikų padarymo faktas, todėl pirminė termino prasmė prarandama. A. Nevera dar 2003 m. atkreipė dėmesį, kad pažodžiui aiškinant terminą „idealiųjų sutaptis“ lietuvių kalboje jis galėtų būti suprastas kaip „tobulas sutapimas“, o tai neatitinka instituto turinio, nes kalbama ne apie tobulą veikų sutapimą, o apie situaciją, kai viena veika kvalifikuojama pagal kelis BK straipsnius⁷². Tačiau atsižvelgiant į tai, kad tradicinis terminas yra įsitvirtinęs tiek doktrinoje, tiek teismų praktikoje, tiek pačiame BK, šiame darbe vartojamas tradicinis terminas.

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje idealiosios nusikalstamųjų veikų sutapties samprata formuluojama pakankamai vienodai. V. Piesliakas idealiąją sutaptį apibūdino kaip tokią situaciją, kai kaltininkas vienu veikimu ar neveikimu įgyvendina dviejų ar daugiau

⁶⁹ WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, p. 254–257.

⁷⁰ Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso 52 straipsnis.

⁷¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamųjų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 112–113.

⁷² NEVERA, Andrius (2003). *Nusikalstamųjų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei*. Jurisprudencija, 45(37), p. 42.

nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų, įtvirtintų skirtinguose BK straipsniuose, sudėčių požymius⁷³. Šio autoriaus teigimu, esminis idealiosios sutapties bruožas yra tas, kad vienas nusikalstamas poelgis sukelia kelias teisiškai reikšmingas pasekmes, kurių negalima aprėpti taikant vieną BK straipsnį, nes asmuo vienu valiniu aktu vienu metu realizuoja kelių savarankiškų nusikalstamų veikų sudėčių požymius⁷⁴. A. Nevera sutapties esmę apibūdino panašiai, kaip situaciją, kai asmuo vienu poelgiu padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtinguose BK straipsniuose⁷⁵, o T. Girdenis idealiąją sutaptį apibrėžė kaip teisinę situaciją, kai vienu poelgiu padaromos dvi ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtinguose BK straipsniuose, nurodydamas, kad veikos vienumas yra esminis šios daugeto formos požymis⁷⁶. Doktrinoje idealioji sutaptis dar apibūdinama kaip to paties asmens vienu metu viena veika padarytų dviejų ar daugiau nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų visuma, kai kiekvienos iš šių veikų savarankiškas teisinis įvertinimas reikalauja taikyti atskiras nusikalstamų veikų sudėtis, nes kiekviena jų turi savitą norminę raišką baudžiamajame įstatyme⁷⁷. Apibendrinant, galima teigti, kad idealiosios sutapties samprata Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje yra pakankamai vienoda, o pagrindinės problemos kyla nustatant jo taikymo ribas konkrečiose praktinėse situacijose.

LAT idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sampratą formuluoja nuosekliai ir iš esmės atitinkančiai doktrininės pozicijas⁷⁸. Kasacinis teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, kad idealiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimas iš esmės reiškia, jog asmuo padarė vieną veiką, kuri tik dėl teisinio reguliavimo specifikos kvalifikuojama pagal kelis BK straipsnius⁷⁹. Ši formuluotė aiškiai parodo, kad idealiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimas yra ne asmens papildomo pavojingumo vertinimas, o teisinio reguliavimo specifikos sąlygotas vieno poelgio kvalifikavimas pagal kelis BK straipsnius. Doktrinoje taip pat pažymima, kad pats savaime vienu metu padarytų kelių veiksmų faktas dar nereiškia idealiosios sutapties, pavyzdžiui, jei asmuo, nužudydamas vieną žmogų, tuo pat metu sužaloja kitą, mėginusį jam sutrukdyti, bus padaryti du nusikaltimai, tačiau kadangi skirtingi veiksmai

⁷³ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 126.

⁷⁴ Ibid., p. 126-127.

⁷⁵ NEVERA, Andrius (2003). *Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. Jurisprudencija*, 45(37), p. 42.

⁷⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 82.

⁷⁷ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 397.

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-412/2010. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-361/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-37/2011; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-P-78/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-385/2014.

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-196-788/2017

buvo nukreipti prieš skirtingus asmenis, tokį atvejį teisingiau būtų priskirti realiajai sutapčiai⁸⁰.

Remiantis doktrina ir teismų praktika, galima išskirti du pagrindinius idealiosios sutapties požymius, kurių visuma leidžia atriboti šią daugeto formą tiek nuo realiosios sutapties, tiek nuo pavienės nusikalstamos veikos. Pirma, veikos vienumas (vienas poelgis) yra pagrindinis ir svarbiausias idealiosios sutapties požymis, reiškiantis, kad kelios nusikalstamos veikos padaromos vienu poelgiu, vienu veikimu ar neveikimu⁸¹. Būtent veikos vienumas yra struktūrinis elementas, skiriantis idealiąją sutaptį nuo realiosios, kurioje kiekviena veika yra atskiros savarankiško valinio akto rezultatas⁸². Vis dėlto veikos vienumą ne visada lengva nustatyti praktikoje, todėl kasacinio teismo praktikoje atsižvelgiama ne tik į fizinio veiksmo vienumą, bet ir į veikų padarymo laiką, vietą bei tarpusavio ryšį⁸³. Pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-361/2011, motyvuojant idealiąją viešosios tvarkos pažeidimo ir pasipriešinimo valstybės tarnautojui nusikalstamų veikų sutaptį, buvo nurodyta, kad abu nusikaltimus nuteistasis padarė toje pačioje vietoje, tuo pačiu metu, praktiškai viena veika⁸⁴. Antra, vienu poelgiu turi būti įgyvendintos mažiausiai dviejų skirtingų nusikalstamų veikų, numatytų atskiruose BK specialiosios dalies straipsniuose, sudėtys⁸⁵. Tai reiškia, kad vienas veiksmas vienu metu atitinka kelių BK straipsnių sudėčių požymius, ir kiekvienam iš šių pažeidimų teisiniam įvertinimui nepakanka vieno BK straipsnio. Šis požymis yra esminis atribojant idealiąją sutaptį nuo pavienės nusikalstamos veikos, kai poelgis atitinka tik vienos veikos sudėtį⁸⁶ ir nuo baudžiamosios teisės normų konkurencijos, kai poelgis formaliai atitinka kelių normų požymius, tačiau taikoma tik viena iš jų⁸⁷. Lietuvos doktrinoje tradiciškai pripažįstama tik nevienarūšė idealioji sutaptis, tai yra situacija, kai vienu poelgiu pažeidžiami skirtingi BK straipsniai⁸⁸. Šiuo aspektu Lietuvos reguliavimas skiriasi nuo Vokietijos doktrinos, kurioje skiriama ir vienarūšė (vok. *gleichartige Idealkonkurrenz*), ir nevienarūšė (vok. *ungleichartige Idealkonkurrenz*) idealioji konkurencija⁸⁹. Lietuvos doktrinoje

⁸⁰ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 398.

⁸¹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 126.

⁸² Ibid., p. 125–126.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 82.

⁸⁶ PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 359.

⁸⁷ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 126–127.

⁸⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 82.

⁸⁹ WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, p. 254–257.

vienarūšės idealiosios sutapties atvejai paprastai sprendžiami per tęstinės nusikalstamos veikos institutą arba kvalifikuojami kaip realioji sutaptis⁹⁰.

Itin svarbus yra idealiosios sutapties sampratos plėtojimas kasacinio teismo praktikoje, kurioje ši samprata buvo reikšmingai praplėsta, palyginti su tradiciniu doktrininu supratimu. Kurį laiką idealioji sutaptis buvo siejama tik su situacija, kai kelios nusikalstamos veikos padaromos vienu fiziniu veiksmu tuo pačiu metu. Tačiau kasacinis teismas suformulavo platesnę sampratą, pagal kurią idealioji sutaptis pripažįstama ir tada, kai vieningo sumanymo įgyvendinimui padaromos kelios skirtinguose BK straipsniuose numatytos nusikalstamos veikos, kurios yra objektyviai būtinos bendram tikslui pasiekti ir yra padarytos nuosekliais veiksmais per sumanymui realizuoti reikalingą laiką.⁹¹ Ši platesnė samprata buvo suformuluota ir nuosekliai plėtojama daugelyje kasacinių nutarčių. Pavyzdžiui, plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-78/2012 kasacinis teismas nagrinėjo atvejį, kai kaltininkas, siekdamas išvengti prievolės mokėti pridėtinės vertės mokestį, klastojo dokumentus, juos naudojo ir kartu apgaulingai tvarkė buhalterinę apskaitą⁹². Kasacinis teismas pabrėžė, kad šie nusikaltimai sudaro nedalomą visos kaltininko veikos visumą, nes bent vieno iš jų neatlikus pagrindinis nusikalstamas tikslas nebūtų pasiektas, o pats tikslas yra lemiamas veiksnys, sukuriantis paskatas visoms kitoms veikoms⁹³. Veikų neatskiriamumas nuo bendro sumanymo yra esminis praplėstos sampratos elementas, nes jis leidžia atskirti situacijas, kai kelios veikos yra objektyviai būtinos bendram tikslui pasiekti (idealioji nusikalstamų veikų sutaptis), nuo situacijų, kai veikos yra tik atsitiktinai susijusios laiko ar vietos atžvilgiu (realioji nusikalstamų veikų sutaptis).

Kasacinio teismo praktikoje ši praplėsta samprata toliau detalizuojama ir taikoma konkrečiose situacijose. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017 LAT sprendė klausimą dėl kyšininkavimo ir nusikalstamu būdu įgyto turto legalizavimo tarpusavio santykio⁹⁴. Kasacinis teismas konstatavo idealiąją sutaptį, nes legalizavimo veiksmai (šioje byloje tai fiktyvios pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas) buvo sudedamoji tęstinio kyšininkavimo dalis, jo baigiamasis etapas. Ši byla yra aktuali, nes kasacinis teismas

⁹⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 30.

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

joje ištaisė žemesnių instancijų teismų klaidą, kai šios veikos buvo kvalifikuotos kaip realioji nusikalstamų veikų sutaptis ir bausmės sudėtos iš dalies, nors faktinės aplinkybės suponavo, kad veikos buvo padarytos vieningu tęstiniu nusikalstamu elgesiu siekiant bendro tikslo, o atskirų nusikalstamų veikų kvalifikacija atsirado tik dėl baudžiamojo įstatymo specifikos⁹⁵.

Praplėstos sampratos taikymą detalizuoja ir kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-511/2019, kurioje nuteistasis, siekdamas pabėgti nuo apsaugos darbuotojų, peiliu sužalojo vieną iš jų ir netrukus po to mirtinai subadė kitą. Kasacinis teismas konstatavo idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį, išaiškindamas, kad vieno žmogaus nužudymas pagal kilusius padarinius kvalifikuojamas kaip baigta veika, tačiau kartu tai yra neatskiriama kaltininko nusikalstamos veikos, kuria jis kėsinosi nužudyti mažiausiai du žmones, dalis, jungiama bendro nusikalstamo sumanymo⁹⁶. Šis išaiškinimas yra aktualus, nes jame praplėsta samprata pritaikyta situacijai, kai veikos nukreiptos prieš skirtingus nukentėjusiuosius, o idealiosios sutapties konstatavimą lemia ne veikos fizinis vienumas, o bendro sumanymo buvimas. Kasacinis teismas kartu atribojo šią situaciją nuo tų atvejų, kai tyčia nužudyti formuojasi atskirai kiekvieno nukentėjusiojo atžvilgiu, nes tokiais atvejais konstatuojama realioji nusikalstamų veikų sutaptis⁹⁷.

Nors praplėsta idealios nusikalstamų veikų sudėties samprata leidžia lanksčiau vertinti sudėtingesnes praktines situacijas, kasacinis teismas nuosekliai pabrėžia, kad ši samprata negali būti taikoma neribotai. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018 LAT ištaisė apeliacinės instancijos teismo klaidą, kai buitinio konflikto metu nuteistasis iš pradžių sudavė smūgius vienam nukentėjusiajam, o iškart po to smogė ir šalia buvusiai jo žmonai. Apeliacinės instancijos teismas šiuos veiksmus nepagrįstai kvalifikavo kaip idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį. Kasacinis teismas išaiškino, kad net jei veiksmai atliekami labai trumpu laiko tarpu, vienas po kito to paties konflikto metu, idealiosios sutapties konstatuoti negalima, jeigu veiksmai padaryti skirtingais poelgiais prieš skirtingus nukentėjusiuosius, esant susiformavusiai skirtingai nuteistojo tyčiai, ir jais nebuvo įgyvendinamas bendras sumanymas⁹⁸.

Kasacinio teismo praktikoje taip pat pripažinta, kad tam tikrais atvejais nusikalstamų veikų santykis, iš pradžių atrodantis kaip normų konkurencija, iš tiesų atitinka idealiosios

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-511/2019.

⁹⁷ Ibid. Kasacinis teismas atribojo šią situaciją nuo ankstesnės kasacinės nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-689/2018. Žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-689/2018.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-699/2017.

sutapties požymius. Išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022 kasacinis teismas nustatė, kad vairavimas neblaiviam ir neatsargus eismo įvykis sudaro ne normų konkurenciją, o idealiąją nusikalstamų veikų sutaptį, nes šios veikos pasižymi skirtingu baigtumo momentu, skirtingais pažeidžiamais objektais ir skirtinga kaltės forma⁹⁹. Ši nutartis parodo, kad idealiosios nusikalstamų veikų sutapties ir normų konkurencijos santykis nėra statiškas, o sprendžiamas konkrečioje byloje analizuojant kiekvienos normos sudėties elementus (detaliau aptariama 4.3 skyriuje). Normų konkurencijos klausimo teisingas išsprendimas yra būtina prielaida teisingam idealiosios sutapties konstatavimui, nes nepagrįstas vienos normos absorbavimas kita gali lemti dirbtinį asmens padėties pasunkinimą arba, atvirkščiai, nepagrįstą palengvinimą.

Klasikiniu idealiosios sutapties pavyzdžiu doktrinoje laikomas atvejis, kai padegamas pastatas ir dėl to žūva viduje esantis žmogus, nes vienu veiksmu realizuojamos ir turto sunaikinimo, ir nužudymo sudėtys¹⁰⁰. Kasacinio teismo praktikoje idealiosios nusikalstamų veikų sutapties pavyzdžių galima rasti įvairiose bylų kategorijose. Pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-92/2005 buvo konstatuota idealioji vagystės, turto sugadinimo ir antspaudų pagrobimo nusikalstamų veikų sutaptis, kai kaltininkas, įsibrovęs į automobilį, per labai trumpą laiko tarpą, esant bendram sumanymui, pagrobė turtą ir sugadino automobilio dureles, o teismas pabrėžė, kad durelių sugadinimas nebuvo savitiksliis, o sudėtinė dalis veiksmų, kuriais pagrobtas turtas¹⁰¹. Doktrinoje idealiosios sutapties pavyzdžiu pateikiama ir situacija, kai išžagino ar seksualinio prievartavimo metu panaudotu fiziniu smurtu, kuriuo siekiama palaužti nukentėjusiojo pasipriešinimą, kartu padaromas tyčinis sunkus sveikatos sutrikdymas, todėl veika kvalifikuojama pagal atitinkamą nusikaltimą seksualinio apsisprendimo laisvei ir kartu pagal sunkaus sveikatos sutrikdymo sudėtį¹⁰². Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-112-648/2022 idealiosios sutapties konstatavimas grįstas tuo, kad nuteistoji, staigiu judesiu nuplėsdama nukentėjusiosios auksinę grandinėlą nuo kaklo, vienu ir tuo pačiu veiksmu atvirai pagrobė svetimą turtą ir sukėlė nukentėjusiajai nežymų sveikatos sutrikdymą, o kasacinis teismas pažymėjo, kad atvirosios vagystės sudėtis tokio pobūdžio padarinių neapima, dėl to sveikatos sutrikdymas vertintinas kaip savarankiška veika¹⁰³.

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022.

¹⁰⁰ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 127.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.

¹⁰² ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 397.

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-112-648/2022.

Apibendrinant, idealiosios nusikalstamų veikų sutapties samprata Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje remiasi dviem esminiais požymiais, tai yra veikos vienumu ir kelių skirtingų nusikalstamų veikų sudėčių, numatytų atskiruose BK straipsniuose, realizavimu. Kasacinio teismo praktikoje ši samprata buvo reikšmingai praplėsta, apimant ir situacijas, kai kelios neatskiriamos vieno sumanymo dalys padaromos per sumanymui būtiną laiko tarpą. Kartu kasacinis teismas nuosekliai pabrėžia, kad praplėsta samprata negali būti taikoma neribotai ir atmeta idealiosios sutapties versijas, kai veiksmai padaryti skirtingais poelgiais nenustatius bendro sumanymo.

2.1.2. Idealios nusikalstamų veikų sutapties kvalifikavimo padariniai

Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties nustatymas yra reikšmingiausias bausmės skyrimo srityje. Doktrinoje pabrėžiama, kad bausmės skyrimo procesas pasižymi tam tikrais ypatumais, kai padarytos veikos sudaro nusikalstamų veikų sutaptį, nes be bendrųjų BK 54–61 straipsniuose numatytų taisyklių teismas turi papildomai atsižvelgti į tai, kad skirtos kelios bausmės¹⁰⁴. Baudžiamasis įstatymas numato, kad teismas pirmiausia paskiria bausmę už kiekvieną nusikalstamą veiką atskirai ir tik po to nustato galutinę subendrintą bausmę (BK 63 straipsnio 1 dalis)¹⁰⁵, todėl bausmės skyrimo procesas susideda iš dviejų etapų, tai yra individualizuotos bausmės parinkimo už kiekvieną veiką vadovaujantis BK 54–61 straipsniais¹⁰⁶ ir paskirtų bausmių subendrinimas. Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties atveju teismas neturi diskrecijos rinktis bausmių bendrinimo būdą, nes BK nustato privalomą tvarką. BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad esant idealiajai sutapčiai taikomas bausmių apėmimo būdas, kurio esmė yra ta, kad griežtesnė bausmė absorbuoja švelnesnės, o galutinė subendrinta bausmė savo dydžiu atitinka griežčiausiąją iš paskirtųjų¹⁰⁷. Šį mechanizmą iliustruoja situacija, kai asmuo nuteisiamas už dvi idealiąją sutaptį sudarančias veikas, vienai jų paskiriamas 2 metų, kitai 1 metų laisvės atėmimas, o galutinė subendrinta bausmė sudaro 2 metus laisvės atėmimo¹⁰⁸. Bausmės griežtumo nustatymui taikytinos BK VII skyriaus nuostatos, o apėmimo būdu leidžiama subendrinti ir skirtingų rūšių bausmes¹⁰⁹. Svarbu pažymėti, kad esant idealiajai sutapčiai teismo diskrecija apsiriboja bausmių skyrimu

¹⁰⁴ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 311.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Valstybės žinios, 2000, 89–2741.

¹⁰⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 311.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Valstybės žinios, 2000, 89–2741.

¹⁰⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 131-133.

¹⁰⁹ Ibid.

už atskiras veikas, nes bendrinimo etape veikia imperatyvios įstatymo taisyklės, nepaliekančios teismui jokios laisvės spręsti dėl galutinio bausmės dydžio.¹¹⁰ Kaip pažymima LAT 2016 m. Teismų praktikos apžvalgoje, idealiosios sutapties konstatavimui svarbus teisingas baudžiamojo įstatymo normų konkurencijos klausimo išsprendimas, taip išvengiant dirbtinio kaltinamojo teisinės padėties pasunkinimo, o dėl bausmių bendrinimo apėmimo būdu taikymo praktikoje problemų paprastai nekyla¹¹¹.

Nors bausmių bendrinimo apėmimo būdo esmė yra nesudėtinga, kasacinio teismo praktikoje galima aptikti ne vieną atvejį, kai žemesnių instancijų teismai padaro klaidų taikydami šį būdą. Pavyzdžiui, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-188-719/2018 LAT išaiškino, kad apeliacinės instancijos teismas, teisingai nustatęs idealiąją sukčiavimo ir dokumentų klastojimo sutaptį ir faktiškai pritaikęs apėmimą (galutinė bausmė lygi griežčiausiai), nuosprendžio rezoliucinėje dalyje klaidingai nurodė, kad bausmes bendrina „apėmimo bei dalinio sudėjimo būdu“ ir papildomai pritaikė BK 65 straipsnį (bausmių sudėjimo ir keitimo taisyklės)¹¹². Kasacinis teismas šią klaidą ištaisė, panaikindamas nuosprendžio dalį dėl BK 65 straipsnio taikymo ir nurodydamas taikyti tik BK 63 straipsnio 5 dalies 1 ir 2 punktų nuostatas¹¹³. Ši byla rodo, kad net ir teisingai nustatę sutapties formą, teismai kartais netinkamai formuluoja baudžiamojo įstatymo taikymo pagrindus, o tokia klaida vertinama kaip netinkamas baudžiamojo įstatymo taikymas, net jei galutinis bausmės dydis matematiškai atitinka apėmimo taisyklės. Dar reikšmingesnis yra kasacinės nutarties baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017 pavyzdys, kuriame žemesnių instancijų teismai klaidingai nustatė ne tik bausmių bendrinimo būdą, bet ir pačią sutapties formą. Šioje byloje nuteistasis priėmė kyšį, o vėliau, vykdydamas išankstinį sumanymą nuslėpti turto kilmę, sudarė fiktyvią pirkimo-pardavimo sutartį ir taip legalizavo nusikalstamu būdu gautą turtą. Žemesnės instancijos teismai šias veikas kvalifikavo kaip realiąją sutaptį ir bausmes subendrino dalinio sudėjimo būdu. Kasacinis teismas, nustatęs, kad turto legalizavimas buvo neatsiejamas tęstinio kyšininkavimo elementas ir jo paskutinis etapas, pakeitė kvalifikavimą į idealiąją sutaptį ir pritaikė bausmių apėmimą¹¹⁴. Ši nutartis yra aktuali, nes parodo, kad neteisingas sutapties formos nustatymas tiesiogiai veikia galutinės bausmės dydį, nes sudėjimo būdu subendrinta

¹¹⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 120.

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.1.3 poskyris.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-188-719/2018.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017.

bausmė neišvengiamai viršija griežčiausiąją, o apėmimo būdu jai prilygsta. Taigi klaida nustatant sutapties formą šiuo atveju reiškė kaltininko padėties dirbtinį apsunkinimą.

Nors praktikoje bausmių apėmimo būdas esant idealiajai sutapčiai problemų paprastai nekelia, doktrinoje toks reguliavimas vertinamas prieštaringai. Apėmimo, kaip bausmių bendrinimo būdo, taikymas grindžiamas tuo, kad idealioji sutaptis laikoma mažiau pavojinga už realiąją, nes kelios sudėtys įgyvendinamos vienu, o ne keliais poelgiais¹¹⁵. A. Nevera pabrėžia, kad esant idealiajai sutapčiai kelios veikos „atsiranda“ ne dėl kaltininko sąmoningo siekio pažeisti kelis baudžiamojo įstatymo draudimus, o dėl to, kad baudžiamojo įstatymo normos tam tikrus veiksmus išskaido į kelias sudėtis, todėl už tokių elgesį skirti daugiau nei vieną bausmę būtų neproporcinga.¹¹⁶ LAT 2016 m. apžvalgoje šis principas patvirtinamas nurodant, kad idealiosios sutapties atveju dokumentų klastojimas ir suklastotų dokumentų panaudojimas tęstinio kyšininkavimo metu nebuvo savitikslių veikos, o tik etapai siekiant konkretaus tikslo, todėl apėmimas pagrįstas¹¹⁷. Analogiškas reguliavimas egzistuoja ir kitose valstybėse, tiek bendrosios teisės (Didžioji Britanija, JAV), tiek kontinentinės teisės (Vokietija, Lenkija, Estija) sistemose, kur idealiosios sutapties atveju bausmė skiriama pagal sunkiausią veiką arba taikomas apėmimo principas¹¹⁸. Vis dėlto egzistuoja ir priešinga pozicija. Dalis mokslininkų argumentuoja, kad privalomas bausmių apėmimas esant idealiajai sutapčiai nėra pakankamai pagrįstas, nes asmuo, darydamas veiką, suvokia, kad pažeis kelias įstatymo saugomas vertybes, ir vis vien pasirenka nusikalstamo elgesio variantą, o toks sąmoningas pasirinkimas rodo, kad viena veika faktiškai įvykdomi keli valingi sprendimai¹¹⁹. Šios pozicijos reguliavimas paplitęs Latvijos¹²⁰, Rusijos¹²¹, Baltarusijos¹²² ir Prancūzijos¹²³ baudžiamuosiuose kodeksuose, kuriuose bausmių bendrinimo taisyklės nesiskiria priklausomai nuo sutapties formos. Šiame kontekste ypač svarbi yra kasacinio teismo

¹¹⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 120.

¹¹⁶ NEVERA, Andrius (2006). Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai. *Jurisprudencija*, 7(85), p. 26–27.

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.1.3 poskyris.

¹¹⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 120–121.

¹¹⁹ Ibid., p. 121.

¹²⁰ Latvijos Respublikos baudžiamojo įstatymo 50 straipsnis [interaktyvus]. <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>.

¹²¹ Rusijos Federacijos baudžiamojo kodekso 69 straipsnis [interaktyvus]. https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/.

¹²² Baltarusijos Respublikos baudžiamojo kodekso 72 straipsnis [interaktyvus]. <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>.

¹²³ Prancūzijos Respublikos baudžiamojo kodekso 132-3 straipsnis [interaktyvus]. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006417358.

praktikoje suformuluota praplėsta idealiosios sutapties samprata (žr. 2.1.1 poskyrį), kuri idealiosios sutapties ribas išplėtė ir apėmė situacijas, kai kelios veikos padaromos ne vienu fiziniu veiksmu, o keliais atskirais etapais, vienijamais bendro sumanymo. Autoriaus nuomone praplėstos idealiosios nusikalstamų veikų sudėties sampratos atvejais asmuo prieš kiekvieną atskirą veikos etapą faktiškai turi galimybę apsvarstyti savo poelgį ir nuspręsti, ar tęsti sumanymą, todėl argumento, kad idealioji sutaptis yra mažiau pavojinga dėl vieno valinio akto, pagrįstumas tokiose situacijose tampa diskutuotinas. Kuo plačiau taikoma praplėsta idealiosios sutapties samprata, tuo labiau didėja rizika, kad privalomas bausmių apėmimas neadekvačiai palengvins kaltininko padėtį, nepagrįstai sumažindamas galutinę bausmę situacijose, kurios savo pavojingumu iš esmės artimos realiajai sutapčiai.

T. Girdenis pateikia pavyzdį, iliustruojantį šio reguliavimo trūkumą. Kai vagystės, susijusios su įsibrovimu į patalpą, metu pagrobiamas turtas, kurio vertė siekia 200 MGL, ir kartu sugadinamas kitas turtas, taip pat už 200 MGL, abi veikos kvalifikuojamos kaip idealioji sutaptis ir subendrinamos apėmimo būdu, neatsižvelgiant į bendrą 400 MGL žalos dydį. Galutinė bausmė tokiu atveju sudarytų tik 3 metus, nors jeigu be turto sugadinimo visas 400 MGL vertės turtas būtų pavogtas, veika būtų laikoma kvalifikuota vagyste su 4 metų bausme, be to, nusikaltimas būtų sunkus, o ne apysunkis¹²⁴. Šis pavyzdys iliustruoja, kad imperatyvus bausmių apėmimas gali apsunkinti teismo galimybę teisingai įvertinti bendrą veikų pavojingumą¹²⁵. V. Piesliakas pabrėžia, jog toks bausmės skyrimo būdas visuomenės akyse vargu ar visada gali būti akceptuojamas kaip teisingas, o dėl imperatyvaus apėmimo negalima atmesti galimybės, jog teismai dirbtinai sugriežtins bausmę už vieną iš veikų, atsižvelgdami į kitą¹²⁶. Doktrinoje taip pat atkreipiamas dėmesys, kad apėmimo būdu subendrinta bausmė iš esmės atspindi tik vieną, griežčiausiąją bausmę, todėl gali susidaryti klaidingas vaizdas, jog asmuo nuteistas tik už vieną nusikalstamą veiką, o visų kitų veikų teisinis įvertinimas bausmės požiūriu netenka realios reikšmės¹²⁷.

Doktrinoje pateikiamas ir kontrargumentas, kad idealiosios sutapties atveju kelios nusikalstamos veikos dažnai padaromos ne kaltininkui to siekiant, o dėl įstatymo konstrukcijos ypatumų, kai tam tikri veiksmai išskaidyti į kelis BK straipsnius¹²⁸, todėl viena veika

¹²⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 122–123.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 131.

¹²⁷ Ibid., p. 314.

¹²⁸ PAKŠTAITIS, Linas (2021). Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisės saugos veikloje. *Public Security and Public Order*, 28, p. 133.

padaromos kelios nusikalstamos veikos neparodo kaltininko polinkio kartoti nusikaltimus¹²⁹. Vis dėlto autoriaus nuomone šis argumentas praranda savo pagrįstumą praplėstos idealiosios sutapties sampratos kontekste. Klasikinės idealiosios sutapties atveju, kai kelios nusikalstamos veikos sudėtytys įgyvendinamos vienu fiziniu veiksmu (pavyzdžiui, padegant pastatą, kuriame yra žmogus), minėta pozicija turi pagrindą, nes kaltininkas faktiškai negali atskirti vienos veikos pasekmių nuo kitos. Tačiau praplėstos sampratos atveju, kai kelios veikos padaromos atskirais etapais per sumanymui būtiną laiko tarpą, kaltininkas prieš kiekvieną naują etapą turi realią galimybę nutraukti savo nusikalstamą elgesį, todėl jo veiksmai savo pavojingumu artėja prie realiosios sutapties, kurios atveju bausmių sudėjimas yra leistinas. Tokiu būdu praplėstos idealiosios nusikalstamų veikų sampratos atvejais privalomas bausmių apėmimas neadekvačiai palengvina kaltininko padėtį, nes vieno valinio akto fikcija nebeatitinka faktinio kaltininko elgesio pobūdžio. Atsižvelgiant į tai, autoriaus nuomone, BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkto reguliavimas turėtų būti keičiamas, suteikiant teismui diskreciją idealiosios sutapties atveju pasirinkti tarp bausmių apėmimo ir sudėjimo, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, ypač į veikų padarymo būdą (vienu fiziniu veiksmu ar atskirais etapais) ir bendrą veikų pavojingumą. Šiai pozicijai pritaria ir T. Girdenis, kuris siūlė papildyti BK nuostatą taip, kad esant idealiajai sutapčiai teismai bausmės bendrinimą apėmimo būdu taikytų kaip pagrindinę taisyklę, tačiau išimtiniais atvejais galėtų pasirinkti sudėjimo būdą, tokį sprendimą tinkamai motyvuodami¹³⁰. Tokia formuluotė suteiktų teisėjams diskreciją, tačiau išlaikytų bausmių apėmimą kaip standartą, o sudėjimą kaip išimtį, reikalaujančią atskiro pagrindimo¹³¹. Doktrinoje pabrėžiama, kad reguliavimo pakeitimai šioje srityje turėtų būti subalansuoti, t. y. neturėtų nei per daug formalizuoti teismų sprendimų, nei palikti nepagrįstai plačią diskreciją, nes abiejų kraštutinių vengimas yra svarbi sąlyga nuosekliai teismų praktikai formuotis¹³².

Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimas yra reikšmingas ir sprendžiant atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės klausimus. Kelios atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės normos, tai yra BK 39 straipsnio 1 dalies 1 punktas ir 2 dalies 1 punktas (atleidimas, kai asmuo ir veika prarado pavojingumą), 40 straipsnio 3 dalies 1 punktas (atleidimas pagal laidavimą) ir 93 straipsnio 1 dalis (nepilnamečio atleidimas), nustato sąlygą,

¹²⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 122.

¹³⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 122.

¹³¹ Ibid.

¹³² NEVERA, Andrius (2006). Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai. *Jurisprudencija*, 7(85), p. 29.

kad asmuo nusikalstamą veiką turi būti padaręs pirmą kartą¹³³. Taikant šią sąlygą, esminis klausimas yra tai, ar asmuo, vienu poelgiu realizavęs kelias nusikalstamų veikų sudėtis, gali būti laikomas nusikaltusiu pirmą kartą. Šį klausimą išsprendė LAT plenarinė sesija byloje Nr. 2K-P-82/2010, kurioje išaiškinta, kad atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės galimas ir tada, kai asmens padarytos veikos sudaro idealiąją sutaptį.¹³⁴ Vadovaujantis šia nutartimi, analogiškai turėtų būti aiškinama ir BK 39 bei 93 straipsnių „pirmą kartą padarytos veikos“ samprata¹³⁵. Tokia pozicija logiškai pagrįsta, nes esant idealiajai sutapčiai, viena veika įgyvendinamos kelios sudėtys, todėl nė viena iš jų negali būti laikoma padaryta pakartotinai, abi vertinamos kaip padarytos pirmą kartą¹³⁶. Tai lemia esminį skirtumą tarp dviejų sutapties formų, nes idealiosios sutapties atveju atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės yra galimas, o realioji sutaptis tokią galimybę pašalina, nes pastaroji sukuria veikų pakartotinumą situaciją¹³⁷. Kasacinio teismo praktikoje šis skirtumas yra aiškiai patvirtintas. Byloje Nr. 2K-52-648/2017 kasacinis teismas pasisakė, kad asmens padarytos kelios pakartotinės nusikalstamos veikos užkerta kelią pripažinti jį nusikaltusiu pirmą kartą ir taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, nebent pakartotinės veikos tarpusavyje sudaro idealiąją sutaptį¹³⁸. Šioje byloje valstybės tarnautojo padarytos dvi veikos (dokumento suklastojimas ir piktnaudžiavimas) sudarė idealiąją sutaptį, tačiau poveikis liudytojams, padarytas vėliau savarankiškais veiksmais, su jomis sudarė realiąją sutaptį, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai panaikino atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės¹³⁹.

Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės sąsaja turi ir platesnę reikšmę, susijusią su *non bis in idem* principo taikymu. LAT išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-32-719/2021 nagrinėta situacija, kai asmuo, davęs kyšių paslaugomis (atlikęs nemokamą namo remontą iš įmonės lėšų), buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą pagal BK 227 straipsnio 6 dalį, tačiau prokuratūra toliau tęsė baudžiamąjį procesą ir nuteisė jį už apgaulingą buhalterinės apskaitos tvarkymą, kuris buvo neatskirama kyšio maskavimo dalis. Kasacinis teismas išaiškino, kad šioje specifinėje papirkimo situacijoje realizuoti tokio pobūdžio pažado nebuvo

¹³³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741. Taip pat žr.: GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 154.

¹³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 154.

¹³⁷ Ibid., p. 154-155.

¹³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-52-648/2017.

¹³⁹ Ibid.

galima kitaip, kaip tik nuslepiančiomis, dangstant tokias paslaugas, darbus ir kartu fiktyviai tvarkant buhalterinę apskaitą, ir padarė išvadą, kad abi veikos sudaro idealiąją sutaptį¹⁴⁰. Remdamasis tuo, kasacinis teismas nurodė, kad atleidžiant nuo baudžiamosios atsakomybės už papirkimą, tačiau leidžiant vykdyti baudžiamąjį procesą ir skirti bausmes už kitas veikas, galimai padarytas esant idealiajai nusikalstamų veikų sutapčiai, ne tik būtų pažeidžiamas *non bis in idem* principas, bet ir pats atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutas netektų savo funkcinės prasmės.¹⁴¹ Ši nutartis atskleidžia svarbią taisyklę, pagal kurią atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės už vieną iš idealiosios sutapties veikų automatiškai užkerta kelią baudžiamajam persekiojimui ir už kitą, nes baudžiamojo proceso prasme tai yra tas pats teisiškai reikšmingas faktas.

Idealiosios sutapties konstatavimas taip pat reikšmingas senaties instituto taikymui. BK 95 straipsnis reglamentuoja senaties institutą, numatydamas skirtingus terminus, kurių trukmė priklauso nuo padarytos veikos sunkumo, o BK 95 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad naujos tyčinės veikos padarymas nutraukia senaties eigą¹⁴². Idealiosios sutapties atveju visų veikų senaties eigos pradžia sutampa, nes veikos padaromos vienu poelgiu, o kiekvienos veikos terminas skaičiuojamas savarankiškai¹⁴³. Doktrinoje pažymima, kad senaties eigos baigtis priklauso nuo pavojingesnės veikos ilgesnio termino¹⁴⁴. Esminė ypatybė yra ta, kad BK 95 straipsnio 8 dalies nuostata dėl senaties eigos nutrūkimo nėra aktuali, nes nė viena iš veikų nėra padaryta „nauja“, visos jos padaromos vienu metu¹⁴⁵. T. Girdenis tokį atskirą senaties terminų skaičiavimą vertina kritiškai, argumentuodamas, kad jis iškraipo senaties instituto paskirtį¹⁴⁶, ir siūlė papildyti BK 95 straipsnį nuostata, kad senaties terminas visoms veikoms būtų bendras ir lygus terminui, numatytam už sunkiausią veiką¹⁴⁷.

Galiausiai, idealiosios sutapties konstatavimas aktualus ir bausmės vykdymo atidėjimo klausimui. BK 75 straipsnyje nustatytos diferencijuotos bausmės vykdymo atidėjimo sąlygos,

¹⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-32-719/2021.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

¹⁴³ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 155. Taip pat žr.: ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 400.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 155.

¹⁴⁷ Ibid., p. 156.

priklausančios nuo nusikaltimo kategorijos ir kaltės formos¹⁴⁸, o pačiame įstatyme *expressis verbis* numatyta, kad bausmės vykdymo atidėjimas galimas ir padarius kelias veikas, todėl vien idealiosios sutapties konstatavimas savaime neužkerta kelio taikyti šį institutą¹⁴⁹. Tačiau esminė problema kyla, kai bent vienas iš nusikaltimų yra sunkus ar labai sunkus. LAT kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-410/2006 išaiškino, kad tokiu atveju bausmės vykdymo atidėjimas negalimas, neatsižvelgiant į paskirtos bausmės rūšį¹⁵⁰. Šiuo aspektu skirtumas tarp idealiosios ir realiosios sutapties nepasireiškia, nes lemiamą reikšmę turi sunkiausio nusikaltimo kategorija.

Pažymėtina, kad esant idealiajai sutapčiai kiekviena padaryta veika vis tiek turi būti kvalifikuojama savarankiškai pagal atitinkamą BK normą, o atsisakymas kvalifikuoti pagal vieną iš straipsnių reikštų, kad dalis nusikalstamo elgesio liktų teisiškai neįvertinta¹⁵¹. Kaip pabrėžia L. Pakštaitis, nuo to, ar konkretūs veiksmai pripažįstami pavienne veika, ar daugetu, priklauso eilė esminių teisinių klausimų (veikos baigtumo momentas, bausmės skyrimo taisyklės, senaties taikymo tvarka ir veikos priskirtinumas tam tikrai kategorijai ir kt.)¹⁵².

Apibendrinant, idealiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimas didžiausią praktinę reikšmę turi bausmės skyrimo srityje, kurioje taikomas privalomas bausmių apėmimas, tačiau šio instituto reikšmė tuo neapsiriboja. Privalomo apėmimo pagrindumas doktrinoje vertinamas prieštaringai, ypač atsižvelgiant į praplėstą idealiosios sutapties sampratą, kai apėmimo taikymas situacijose, savo pavojingumu artimose realiajai sutapčiai, gali neadekvačiai palengvinti kaltininko padėtį. Idealiosios sutapties konstatavimas taip pat leidžia asmenį laikyti nusikaltusiu pirmą kartą ir taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Valstybės žinios, 2000, 89–2741.

¹⁴⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 153.

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2006. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44).

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

¹⁵² PAKŠTAITIS, Linas (2021). Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje. *Public Security and Public Order*, 28, p. 130.

2.2. Realioji nusikalstamų veikų sutaptis

2.2.1 Realios nusikalstamų veikų sutapties samprata ir požymiai

Realiosios nusikalstamų veikų sutapties terminas Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje žinomas nuo tarpukario laikotarpio. V. Stankevičius realiąją sutaptį apibrėžė kaip vieno asmens keletą nusikalstamų veikų padarymą, apimančią kelis vienodus arba įvairius nusikaltimus, padarytus iki bausmės atlikimo nors už vieną iš jų¹⁵³. Galiojant 1961 m. BK, A. Klimka realiąją sutaptį traktavo kaip tokią padėtį, kai asmuo atskirais veiksmais įgyvendina ne mažiau kaip dviejų nusikaltimų sudėčių požymius¹⁵⁴, o V. Pavilonis ir E. Bieliūnas šį institutą siejo su situacija, kai tas pats asmuo atskirais savarankiškais veiksmais padaro kelis nusikaltimus, įtvirtintus skirtinguose BK straipsniuose¹⁵⁵. Kadangi tuo metu galiojo trinarė daugeto sistema, realiosios sutapties apibrėžimas apėmė tik skirtinguose BK straipsniuose numatytus nusikaltimus, o tapačių nusikaltimų padarymas buvo priskiriamas pakartotinumui¹⁵⁶, kuris, kaip aptarta pirmajame darbo skyriuje, kėlė rimtų praktinių problemų.

Įsigaliojus dabartiniam BK buvo atsisakyta pakartotinumų ir recidyvo kaip kvalifikuojančių požymių¹⁵⁷. Kaip nurodė V. Piesliakas, įsigaliojus naujam BK, pakartotinumas ir realioji sutaptis tapo sinonimais¹⁵⁸, todėl iškilo būtinybė iš naujo apibrėžti realiąją sutaptį taip, kad ji apimtų ne tik skirtingų, bet ir tapačių veikų padarymą¹⁵⁹. V. Piesliakas šią daugeto formą apibūdino kaip situaciją, kai asmuo pakartotinai atlieka nusikalstamą veiką, numatytą viename BK straipsnyje, arba per tam tikrą laikotarpį padaro kelias veikas, aprašytas skirtinguose BK straipsniuose, taip išskirdamas du galimus šios sutapties variantus, vienaarūšę ir nevienarūšę, ir tuo pačiu pabrėždamas laiko tarpo reikšmę¹⁶⁰. A. Nevera, vartodamas pakartotinumų terminą, šį institutą apibūdino kaip situaciją, kai tas pats asmuo savarankiškais poelgiais padaro kelias nusikalstamas veikas, atitinkančias skirtingų BK

¹⁵³ STANKEVIČIUS, Vladimiras (1925). *Baudžiamoji teisė. Paskaitos*. Kaunas, p. 81.

¹⁵⁴ KLIMKA, Alfonsas (1970). *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius, p. 86.

¹⁵⁵ PAVILONIS, Vytautas ir BIELIŪNAS, Egidijus (1984). *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugumai ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, p. 50.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 19.

¹⁵⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 125.

¹⁵⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 109.

¹⁶⁰ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 129–130.

normų sudėtis.¹⁶¹ T. Girdenis siūlo paprasčiausią apibrėžimą, pagal kurį realioji sutaptis yra situacija, kai asmuo keliais poelgiais padaro kelias nusikalstamas veikas¹⁶². Doktrinoje šis institutas dar apibūdinamas kaip to paties asmens savarankiškais veiksmais, tarp kurių paprastai egzistuoja laiko tarpas, padarytų dviejų ar daugiau nusikalstamų veikų, atitinkančių skirtingų ar tų pačių BK straipsnių sudėtis, visuma¹⁶³. Visos šios pozicijos sutampa dėl esminio dalyko, tai yra realioji sutaptis yra situacija, kai asmuo keliomis savarankiškais veikomis padaro kelias nusikalstamas veikas.

Plačiausia realiosios sutapties samprata pateikta LAT 2016 m. apžvalgoje, kurioje nurodyta, kad realioji sutaptis konstatuojama, kai tas pats asmuo atskirais savarankiškais veiksmais, tarp kurių paprastai yra laiko tarpas, realizuoja dviejų ar daugiau nusikalstamų veikų, numatytų skirtinguose ar tuose pačiuose BK straipsniuose ar jų dalyse, sudėčių požymius¹⁶⁴. Žodis „paprastai“ rodo, kad laiko tarpas yra dažna, tačiau ne absoliučiai būtina sąlyga, ir tai leidžia apimti situacijas, kai kelios savarankiškos veikos daromos tuo pačiu metu, pavyzdžiui, kai viena yra tęstinė ar trunkamoji. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024 kasacinis teismas pakartojo, kad konkrečios sutapties formos nustatymas reikalauja įvertinti kaltininko sumanymą, veikų kiekį, pobūdį ir tarpusavio ryšį, jų tikslą, sumanymui realizuoti reikalingą laikotarpį, veikų seką ir kitas reikšmingas aplinkybes¹⁶⁵. Ši formulė rodo, kad kasacinis teismas atribojimo klausimą sprendžia ne pagal vieną universalų kriterijų, o vertindamas aplinkybių visumą.

Svarbu pažymėti, kad realiosios sutapties atribojimas nuo recidyvo (BK 64 straipsnis) yra savarankiška praktinė problema, kuri tiesiogiai susijusi su bausmių bendrinimo tvarkos nustatymu. Sutapties atveju bausmės bendrinamos pagal BK 63 straipsnį, o recidyvo atveju pagal BK 64 straipsnį, ir šios taisyklės sukelia iš esmės skirtingas pasekmes¹⁶⁶. Lemiamas kriterijus yra tas, ar visos nusikalstamos veikos padarytos iki priimant pirmąjį apkaltinamąjį nuosprendį, ar dalis jų padaryta jau po nuosprendžio priėmimo¹⁶⁷. V. Piesliakas pabrėžia, kad visais tokiais atvejais nereikia skubėti daryti nepamatuotų išvadų, o būtina atkreipti dėmesį,

¹⁶¹ NEVERA, Andrius (2006). Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai. *Jurisprudencija*, 7(85), p. 28. Taip pat žr.: NEVERA, Andrius (2003). Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei. *Jurisprudencija*, 45(37), p. 46.

¹⁶² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 113.

¹⁶³ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 398.

¹⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.1 poskyris.

¹⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024.

¹⁶⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 124.

¹⁶⁷ Ibid., p. 126.

kada nusikaltimai padaryti, ir jų darymo datas palyginti su nuosprendžių priėmimo datomis¹⁶⁸. Praktikoje šis klausimas sukelia realių sunkumų, pavyzdžiui, LAT byla Nr. 2K-7-686/2006, kurioje pirmosios instancijos teismas visas tris padarytas veikas vertino kaip nusikaltimų sutaptį ir bausmes bendrino pagal BK 63 straipsnį, nors dvi veikos buvo padarytos priėmus ankstesnį nuosprendį, t. y. sudarė nusikaltimų recidyvą, o tik viena veika buvo padaryta iki priimanč pirmą nuosprendį¹⁶⁹. Kasacinis teismas išaiškino, kad teismas netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, nes nusikalstamų veikų sutaptį sudarė tik du nusikaltimai, o trečio nusikaltimo atžvilgiu jie sudarė recidyvą¹⁷⁰. Šie pavyzdžiai rodo, kad sutapties ir recidyvo atskyrimas praktikoje kelia realių sunkumų ir neteisingas šio klausimo išsprendimas tiesiogiai lemia baudžiamojo įstatymo taikymo klaidas.

Doktrinoje ir teismų praktikoje tradiciškai įvardijami penki realiosios sutapties požymiai: kelios savarankiškos veikos, laiko tarpas tarp jų, kelių nusikalstamų veikų sudėčių realizavimas, veikų numatymas skirtinguose ar tuose pačiuose BK straipsniuose ir traukimas baudžiamojon atsakomybėn¹⁷¹, tačiau doktrinoje ne visi šie požymiai vertinami kaip vienodai būtini. Pirmasis požymis, kelios savarankiškos veikos (keli poelgiai), visuotinai pripažįstamas kaip pagrindinis¹⁷², ir būtent jis labiausiai padeda atriboti realiąją sutaptį nuo idealiosios, kurioje kelios veikos padaromos viena veika (vienu poelgiu)¹⁷³. Šio atribojimo pavyzdį atskleidžia LAT nutartis byloje Nr. 2K-17/2007, kurioje nuteistasis R. Ž. Vienu poelgiu nužudė du žmones, o kitu, atskiru poelgiu, iš buto pagrobė turtą ir dokumentus.¹⁷⁴ Nužudymas kvalifikuotas kaip pavienė veika, o turto ir dokumentų pagrobimas – kaip idealioji sutaptis, nes šios veikos numatytos skirtinguose BK straipsniuose ir padarytos vieningu elgesiu, o nužudymo ir grobimo tarpusavio santykis pripažintas realiąja sutaptimi, nes tai buvo savarankiški veiksmai¹⁷⁵. Ši byla iliustruoja, kad vienoje faktinėje situacijoje gali susiformuoti ir idealiosios, ir realiosios sutapties elementai. Vis dėlto, kadangi idealiosios sutapties samprata kasacinio teismo praktikoje buvo praplėsta, lemiamu atribojimo kriterijumi tampa ne

¹⁶⁸ Ibid., p. 128.

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.

¹⁷⁰ Ibid. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4/2005.

¹⁷¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 110–113. Taip pat žr.: PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 129–130.

¹⁷² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 110.

¹⁷³ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 126–127.

¹⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-17/2007.

¹⁷⁵ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 130–131.

tik veikų skaičius, bet ir kaltininko tyčios susiformavimo momentas bei veikų tarpusavio ryšio pobūdis.

Antrasis požymis, laiko tarpas tarp veikų, tradiciškai priskiriamas realiajai sutapčiai¹⁷⁶, tačiau jo būtinumas doktrinoje pagrįstai kvestionuojamas. T. Girdenis argumentuoja, kad realiosios sutapties esmę atspindi ne laiko tarpas, o veikų savarankiškumas, nes praktikoje pasitaiko situacijų, kai tuo pačiu metu atliekamos skirtingos veikos skirtingais veiksmis, kaip atsitinka, kai viena iš veikų yra trunkamoji ar tęstinė¹⁷⁷. Pavyzdžiui, LAT nutartyje byloje Nr. 2K-245/2010, kurioje E. J. ir E. I. laikotarpiu nuo 2007 m. sausio iki liepos augino kanapių ir tuo pačiu laikotarpiu gamino bei laikė įrenginius narkotikams auginti, o abi veikos laiko atžvilgiu visiškai sutapo, tačiau bausmes teismas subendrino pagal BK 63 straipsnio 4 dalį, tai yra kaip esant realiajai sutapčiai¹⁷⁸. Taigi teismų praktikoje pripažįstama, kad realioji sutaptis konstatuojama ir nesant jokio laiko tarpo, jei veikos padarytos skirtingomis savarankiškomis veikomis. T. Girdenis siūlo šio požymio atsisakyti kaip nepatikimai apibūdinančio realiosios sutapties esmę¹⁷⁹. Šiam pasiūlymui reikia pritarti, nes laiko tarpo buvimas ar nebuvimas pats savaime neatskleidžia sutapties formos, o praplėsta idealiosios sutapties samprata tik sustiprina šią išvadą, nes pagal ją idealioji sutaptis gali būti konstatuojama ir tarp veikų, padarytų per ilgesnį laiko tarpą, jei jas vienija bendras sumanymas. Trečiasis požymis, kelių nusikalstamų veikų sudėčių realizavimas, visuotinai pripažįstamas ir nekelia diskusijų¹⁸⁰, jis būtinas bet kokiai daugeto formai. Ketvirtasis požymis, tai yra veikų numatymas skirtinguose ar tuose pačiuose BK straipsniuose, iš esmės tik detalizuoja trečiąjį požymį ir savarankiškos reikšmės neturi¹⁸¹, o penktasis, tai yra traukimas baudžiamojon atsakomybėn, yra perteklinis, nes tai bendra baudžiamojo persekiojimo sąlyga, neindividualizuojanti realiosios sutapties¹⁸². Atsižvelgiant į šią kritiką, T. Girdenis argumentuotai siūlo skirti tik du požymius: pirma, padaromos kelios savarankiškos veikos (keli poelgiai), ir, antra, tomis veikomis padaromos kelios nusikalstamos veikos¹⁸³. Vis dėlto, autoriaus nuomone, tokia dvinarė sistema nėra

¹⁷⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 129–130.

¹⁷⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 111–112.

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245/2010.

¹⁷⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 112.

¹⁸⁰ Ibid., p. 112–113.

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 149–150.

¹⁸³ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 113.

pakankama, nes atsižvelgiant į praplėstą idealiosios sutapties sampratą, abu T. Girdenio siūlomi požymiai tam tikrais atvejais gali apibūdinti ir idealiąją sutaptį – tai yra, idealioji sutaptis pagal praplėstą sampratą gali faktiškai būti padaryta keliais poelgiais, padarant kelias nusikalstamas veikas, kai atskiros veikos yra neatskiriama asmens nusikalstamo sumanymo dalis. Todėl lemiamu atribojimo kriterijumi turėtų būti ne tik veikų savarankiškumas, bet ir kaltininko tyčios susiformavimo momentas bei vieningo sumanymo buvimas ar nebuvimas.

Be formalių požymių, kasacinio teismo praktikoje itin svarbiu veiksmu tampa kaltininko tyčios susiformavimo momentas ir jos apimtis. Šis kriterijus tapo ypač aktualus praplėtus idealiosios sutapties sampratą. LAT 2016 m. apžvalgoje nurodyta, kad realioji ir idealioji sutaptys atskirtinos įvertinus kaltininko sumanymą, veikų kiekį, pobūdį ir tarpusavio sąsają, tikslą, sumanymui įgyvendinti būtiną laiko tarpą ir veikų eiliškumą¹⁸⁴. Tyčios kriterijaus taikymą kasacinis teismas nuosekliai detalizuoja konkrečiose bylose. Pavyzdžiui, LAT kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2A-3-689/2018 išaiškino, kad vien tai, jog veikos padarytos tuo pačiu metu toje pačioje vietoje, nepatvirtina idealiosios nusikalstamų veikų sutapties, jei kaltininko sumanymas nužudyti susiformavo atskirai kiekvieno nukentėjusiojo atžvilgiu, ir tokiu atveju konstatuotina realioji sutaptis¹⁸⁵.

Kasacinio teismo praktikoje tyčios kriterijus taikomas ir kitose, sudėtingesnėse faktinėse situacijose. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-697/2017 buvo nagrinėjama situacija, kai Migracijos departamento darbuotoja skirtingu laiku priėmė kelis kyšius už tai, kad paspartintų leidimų laikinai gyventi Lietuvoje išdavimą skirtingiems užsienio piliečiams. Kasacinis teismas atmetė gynybos argumentą, kad šiuos tapačius veiksmus siejo bendras tikslas, nurodydamas, kad nuteistosios sumanymas daryti naują nusikaltimą kiekvieną kartą kildavo iš naujo, tai yra nuteistoji skirtingu metu paveikdavo skirtingus darbuotojus dėl skirtingų užsienio piliečių¹⁸⁶. Ši byla parodo, kad net esant vienodiems veiksmams ir bendram abstrakčiam tikslui, bendros tyčios nebuvimas ir žalos padarymas skirtingiems asmenims skirtingais epizodais lemia realiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimą.

Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024 nuteistasis, vairuodamas neblaivus, sukėlė eismo įvykį ir sunkiai sužalojo pėsčiąjį, o iškart po to pasišalino

¹⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.5 poskyris.

¹⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-689/2018. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018; ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 398.

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-697/2017.

iš įvykio vietos, nesuteikęs pagalbos nukentėjusiajam. Pirmosios instancijos teismas šias veikas vertino kaip idealiąją sutaptį, apeliacinės instancijos teismas jas perkvalifikavo kaip realiąją, o kasacinis teismas patvirtino pastarąjį vertinimą. LAT išaiškino, kad nors nusikalstamos veikos ir buvo padarytos per trumpą laiko tarpą, tačiau jos padarytos skirtingais veiksmais, kurių nesieja bendras sumanymas ir tyčia, nes tik po šio eismo įvykio nuteistasis, supratęs savo veiksmų nusikalstamą pobūdį, pasišalino iš įvykio vietos, tai yra atskiru veiksmu įgyvendino nusikalstamos veikos sudėtį, nurodytą BK 144 straipsnyje¹⁸⁷. Ši nutartis reikšminga tuo, kad joje suformuluojamas skirtingos kaltės formos kaip atirbojimo kriterijus, nes kai pirmoji veika padaroma neatsargiai, o antroji kaip atskiras tyčinis sprendimas, priimtas tik suvokus pirmosios veikos padarinius, idealiosios sutapties konstatavimas yra nepagrįstas.

Tyčios susiformavimo momento reikšmę atskleidžia ir nutartis byloje Nr. 2K-98-719/2018, kurioje M. G. dalyvavo pagaminant netikrus dokumentus, o vėliau panaudojo juos sudarydamas automobilio nuomos sutartį¹⁸⁸. Kasacinis teismas nustatė, kad sumanymas panaudoti dokumentus iškilo ne pagaminimo metu, bet vėliau, kai prireikė išsinuomoti automobilį, taigi sumanymai nebuvo vieningi¹⁸⁹. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022 LAT dar kartą griežtai atmetė gynybos bandymą dirbtinai praplėsti idealiosios sutapties ribas. Nuteistasis, vairuodamas neblaivus, buvo sustabdytas policijos pareigūnų, jiems pasiūlė ir davė kyšį, o sodinamas į policijos automobilį pasipriešino fiziniu smurtu. Gynyba teigė, kad visas šias veikas siejo ta pati vieta, trumpas laiko tarpas ir bendra tyčia. Kasacinis teismas išaiškino, kad šiuos veiksmus siejo tik bendra padarymo vieta, tačiau jie nebuvo atlikti tuo pačiu metu ir vienu veiksmu, ir nors viskas vyko per trumpą laiko tarpą, veiksmai nebuvo nei neatskiriami, nei padaryti įgyvendinant vieningą sumanymą¹⁹⁰. Idealiąją sutaptį konstatuota tik tarp vairavimo neblaiviam ir teismo draudimo vairuoti pažeidimo, nes šios veikos padarytos vienu fiziniu veiksmu, o kyšio davimas ir pasipriešinimas, kilę kaip spontaniška reakcija į sulaikymą, kvalifikuoti kaip realioji sutaptis¹⁹¹. Šiuolaikinėje kasacinio teismo praktikoje svarbiausiu atirbojimo kriterijumi tampa kaltininko tyčios susiformavimo momentas. Jei veikos padarytos esant vieningam sumanymui ir yra neatskiriamos šio sumanymo dalys, konstatuojama idealioji sutaptis, o jei tyčia formavosi atskirai kiekvienos veikos atžvilgiu, konstatuojama realioji nusikalstamų veikų sutaptis¹⁹². Šis subjektyvusis

¹⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024.

¹⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-719/2018.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022.

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.5 poskyris. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2A-3-

kriterijus papildo objektyvų veikų savarankiškumo kriterijų, ir abu kartu sudaro realiosios sutapties konstatavimo pagrindą.

Pagal galiojantį BK realioji sutaptis apima ir tapačių, ir skirtingų veikų padarymą, todėl skiriamos vienaarūšė ir nevienarūšė realiosios sutapties rūšys¹⁹³. Vienarūšė realioji sutaptis konstatuojama, kai asmuo keliais poelgiais padaro kelias tapačias veikas, numatytas tame pačiame BK straipsnyje¹⁹⁴. Kasacinio teismo praktikoje toks kvalifikavimas patvirtintas, pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-60/2008, kurioje trys skirtingu laiku padarytos vagystės kvalifikuotos kiekviena atskirai pagal tą patį BK straipsnį¹⁹⁵ ir byloje Nr. 2K-285/2009, kurioje du sukčiavimo atvejai, iš kurių vienas baigtas, o kitas nutrūkęs pasikėsینimo stadijoje, taip pat kvalifikuoti kaip savarankiškos veikos.¹⁹⁶ LAT 2016 m. apžvalgoje vienaarūšės sutapties klausimas detalai aptartas vagystės bylose, vagystė vertinama kaip tęstinė, jei turtas grobiamas iš vieno šaltinio, kėsینantis į to paties asmens nuosavybę, o nustačius, kad pagrobta iš skirtingų nukentėjusiųjų, (įprastai) konstatuojama realioji sutaptis¹⁹⁷. Nevienarūšė realioji sutaptis apima situacijas, kai asmuo atskirais poelgiais padaro kelias veikas, kurių kiekviena atitinka skirtingą BK straipsnį¹⁹⁸. Vienarūšės sutapties atveju ypač svarbu atriboti kelis tapačius nusikaltimus nuo tęstinės veikos, o šis klausimas detaliau nagrinėjamas ketvirtajame šio darbo skyriuje.

Apibendrinant, realioji nusikalstamų veikų sutaptis turėtų būti suvokiama kaip teisinė situacija, kai asmuo keliais savarankiškais poelgiais padaro dvi ar daugiau nusikalstamų veikų. Tradiciniu požiūriu esminiu šios daugeto formos požymiu laikytinas veikų savarankiškumas, tačiau praplėtus idealiosios sutapties sampratą vien šio objektyvaus kriterijaus nebepakanka, nes ir idealioji sutaptis pagal praplėstą sampratą gali būti padaryta keliais poelgiais. Todėl šiuolaikinėje kasacinio teismo praktikoje lemiamu atribojimo kriterijumi tampa kaltininko tyčios susiformavimo momentas, o nei trumpas laiko tarpas, nei ta pati vieta, nei to paties pobūdžio veiksmai savaime nelemia sutapties formos, jeigu kaltininko tyčia kiekvienai veikai formavosi savarankiškai.

689/2018, Nr. 2K-291-942/2018, Nr. 2K-98-719/2018, Nr. 2K-108-697/2017, Nr. 2K-109-511/2024, Nr. 2K-95-511/2022.

¹⁹³ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 129–130.

¹⁹⁴ Ibid., p. 129.

¹⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60/2008.

¹⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.

¹⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.1.2.2 poskyris.

¹⁹⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 129–130.

2.2.2. Realios nusikalstamų veikų sutapties kvalifikavimo padariniai

Bausmės skyrimas yra ta sritis, kurioje realiosios ir idealiosios sutapties padariniai skiriasi labiausiai. Esant idealiajai sutapčiai, kaip aptarta 2.1.2 poskyryje, baudžiamasis įstatymas nustato vienintelį galimą bausmių bendrinimo būdą – apėmimą, o esant realiajai sutapčiai teismui suteikiama galimybė pasirinkti iš trijų baudžiamajame įstatyme numatytų bendrinimo būdų, tai yra bausmių apėmimo (tam tikrais atvejais), visiško sudėjimo ir dalinio sudėjimo¹⁹⁹. Tokia platesnė galimybė pagrįsta tuo, kad realioji nusikalstamų veikų sutaptis paprastai laikoma pavojingesne, nes asmuo savarankiškais poelgiais sąmoningai padaro kelias veikas, sukeldamas didesnę bendrą žalą ir parodydamas polinkį nepaisyti įstatymo²⁰⁰. Bausmės skyrimo procesas, analogiškai kaip ir idealiosios sutapties atveju, vyksta dviem etapais, tai yra bausmių skyrimo už kiekvieną veiką atskirai vadovaujantis BK 54–61 straipsniais ir jų subendrinimo²⁰¹. Itin svarbu, kad teismas kiekvieną veiką vertintų izoliuotai, neatsižvelgdamas į sutapties faktą, nes priešingu atveju būtų pažeistas *non bis in idem* principas, kadangi bausmė griežtinama du kartus, tai yra ir skiriant, ir bendrinant²⁰².

Nors apėmimas yra privalomas idealiosios sutapties bausmių bendrinimo būdas, baudžiamasis įstatymas numato du atvejus, kai jis taikytinas ir esant realiajai sutapčiai²⁰³. Pirmuoju atveju, pagal BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktą, bausmės apimamos, kai padarytos veikos labai skiriasi savo pavojingumu ir priklauso skirtingoms nusikalstamų veikų rūšims ar kategorijoms²⁰⁴. Ši norma apima du kumuliatyviuosius kriterijus, tai yra materialųjį, susijusį su veikų pavojingumo dydžiu, ir formalųjį, reikalaujantį, kad veikos būtų priskirtinos skirtingoms rūšims ar kategorijoms.. LAT kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-587/2004 išaiškino, kad veikos paprastai labai skiriasi pagal pavojingumą, jeigu priskiriamos ne tai pačiai ir ne gretimoms kategorijoms pagal BK 11 straipsnį²⁰⁵. Doktrinoje pažymima, kad sprendžiant, ar konkrečios nusikalstamos veikos labai skiriasi pagal pavojingumą, būtina vadovautis ne tik šiuo formaliuoju kriterijumi, bet įvertinti ir konkrečių nusikalstamų veikų pavojingumo pobūdį

¹⁹⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²⁰⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 123.

²⁰¹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 311.

²⁰² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 116–117.

²⁰³ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²⁰⁴ Ibid.

²⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-587/2004.

ir laipsnį²⁰⁶. Materialiojo kriterijaus taikymas nėra grynai formalus, nes kasacinis teismas pabrėžė būtinybę vertinti konkrečių nusikaltimų pavojingumo pobūdį (ginamos vertybės, pasekmių turinys, kaltės forma) ir laipsnį (kėsinimosi dalyko vertingumas, padarymo būdas, žalos dydis)²⁰⁷. Kita vertus, LAT byloje Nr. 2K-397/2014 pripažino, kad nors veikos priklauso skirtingoms ir ne gretimoms kategorijoms, jų pavojingumas labai nesiskiria²⁰⁸, ir tai patvirtina, kad šio kriterijaus taikymas reikalauja individualaus vertinimo.

Naujausioje kasacinio teismo praktikoje formalaus ir materialaus pavojingumo kriterijų santykis buvo detalai išaiškintas dviejose išplėstinių kolegijų nutartyse. Išplėstinės kolegijos nutartyje byloje Nr. 2A-7-3-489/2019 kasacinis teismas suformulavo taisyklę, kad vertinant, ar veikų pavojingumas labai skiriasi, nepakanka remtis vien formaliu veikų priskyrimu tam tikrai kategorijai ar sankcijos dydžiu, o būtina įvertinti ir realų konkrečių padarytų nusikaltimų pavojingumo pobūdį bei laipsnį²⁰⁹. Kasacinis teismas išaiškino, kad konkretaus nusikaltimo pavojingumo pobūdis ir laipsnis gali reikšti, kad nusikaltimai, priskiriami gretimoms kategorijoms pagal BK 11 straipsnį, labai skiriasi pagal pavojingumą, arba atvirkščiai, nors priskiriami skirtingoms kategorijoms, tačiau pagal pavojingumą gali nesiskirti²¹⁰. Šią taisyklę kasacinis teismas nuosekliai taikė ir vėliau. LAT išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-71-458/2020 nagrinėta situacija, kai nuteistasis viešoje vietoje iš chuliganiškų paskatų sunkiai sužalojo vieną nukentėjusįjį ir nesunkiai sutrikdė kito sveikatą. Nors formaliai šie nusikaltimai priskiriami skirtingoms kategorijoms (sunkus ir nesunkus), kasacinis teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju nuteistojo padarytus nusikaltimus laikyti labai besiskiriančiais pagal pavojingumą nėra pagrindo, nes smurto pobūdis ir mechanizmas abiem nukentėjusiesiems buvo panašus²¹¹. Šios nutartys kartu suformuoja taisyklę, kad BK 63 straipsnio 5 dalies 2 punktas negali būti taikomas automatiškai remiantis vien formaliuoju nusikalstamų veikų kategorijų skirtumu, o kiekvienu konkrečiu atveju būtinas materialusis vertinimas. Atskiros dėmesio nusipelno neatsargiai padaryti nusikaltimai, kurie pagal BK 11 straipsnio 2 dalį, nėra skirstomi į kategorijas. Kasacinis teismas išaiškino, kad neatsargių nusikaltimų pavojingumas nustatomas pagal sankcijos dydį

²⁰⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 125-126.

²⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-587/2004.

²⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014.

²⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-3-489/2019.

²¹⁰ Ibid.

²¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-71-458/2020.

ir tokiu būdu lyginamas su tyčiniais nusikaltimais²¹², o doktrinoje pritariama, kad toks sugretinimas išplaukia iš sisteminio BK nuostatų lyginimo²¹³.

Antruoju atveju, pagal BK 63 straipsnio 5 dalies 3 punktą, apėmimas taikomas, kai už vieną iš padarytų veikų paskirta maksimali terminuoto laisvės atėmimo bausmė arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos²¹⁴. Ši taisyklė pagrįsta siekiant išvengti neproporcingų bausmių, pavyzdžiui, LAT byloje Nr. 2K-8-696/2015 už nužudymą (20 metų) ir mirusiojo palaikų išniekinimą (2 metai) teisingai taikytas apėmimas²¹⁵. Doktrinoje BK 63 straipsnio 5 dalies 3 punktas kritikuojamas, T. Girdenis argumentuoja, kad asmuo, padaręs daug veikų bei vieną sunkesnę, iš esmės bus nuteistas tik už pastarąją, nes tai neigiamai veikia prevenciją ir sukuria nebaudžiamumo atmosferą²¹⁶. Autorius siūlė panaikinti šį punktą, paliekant teismams galimybę taikyti ir bausmių sudėjimą²¹⁷.

Doktrinoje pažymima, kad bausmių sudėjimo būdas paprastai pasirenkamas bausmėms bendrinti, jei padarytos nusikalstamos veikos sudaro realiąją nusikalstamų veikų sutaptį ir priskiriamos tai pačiai arba gretimoms nusikaltimų kategorijoms, o visais kitais nusikalstamų veikų daugeto atvejais, nenumatytais BK 63 straipsnio 5 dalyje, teismas turi bausmes bendrinti visiško arba dalinio sudėjimo būdu²¹⁸. BK 63 straipsnio 3 dalyje numatytas visiškas bausmių sudėjimas, kai prie griežčiausios bausmės pridedamos visos švelnesnės²¹⁹. Šis būdas yra griežčiausias ir praktikoje didesnių problemų nekelia. Kur kas sudėtingesnis yra baudžiamajame įstatyme numatytas bausmių dalinis sudėjimas, kurio esmė yra ta, kad prie griežčiausios bausmės pridedama tik dalis švelnesnių bausmių²²⁰. Didžiausios problemos buvo susijusios su dalinio sudėjimo tvarka. LAT kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-131/2005 suformuluoti keturi esminiai reikalavimai: kitos bausmės pridedamos prie griežčiausios, iš dalies pridedamos nuo visų paskirtų bausmių, paskiriama viena galutinė bausmė, ir galutinė bausmė turi būti didesnė už griežčiausią iš paskirtų²²¹. Ilgą laiką diskutuotas minimalios pridedamos dalies klausimas buvo iš dalies išspręstas BK 63 straipsnio 4 dalies pakeitimu,

²¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009.

²¹³ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 127-128.

²¹⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-696/2015.

²¹⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 129.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 317.

²¹⁹ Ibid., p. 318.

²²⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005.

kuriuo nustatyta, kad pridedama dalis negali būti mažesnė už minimalų atitinkamos bausmės rūšies dydį, o teismui įtvirtinta pareiga motyvuoti kiekvienos pridedamos dalies parinkimą. BK komentare pabrėžiama, kad sudedant skirtingų rūšių bausmes teismas, vadovaudamasis bausmių sudėjimo ir keitimo taisyklėmis, nustato griežčiausią bausmės rūšį, visas kitas pakeičia į šią rūšį ir jas prideda prie griežčiausiosios²²². Tačiau tam tikros bausmės, pavyzdžiui, bauda, nekeičiamos ir skiriamos kartu su kitomis bausmėmis, o kai kurioms bausmėms baudžiamajame įstatyme apskritai nenumatytas sudėjimo ir keitimo mechanizmas, todėl jos gali būti subendrinamos tik apėmimo būdu arba skiriamos kaip papildoma bausmė²²³. Baudžiamajame įstatyme taip pat įtvirtintas apribojimas, draudžiantis paskirti tokią subendrintą bausmės rūšį, kuri nebuvo paskirta už nė vieną iš atskirų nusikalstamų veikų²²⁴, tai reiškia, kad jei asmeniui nė už vieną iš veikų nepaskirtas laisvės atėmimas, laisvės atėmimo bausmė negali būti ir galutinė subendrinta bausmė. Svarbu, kad esant realiajai sutapčiai kiekviena veika daro tiesioginę įtaką galutiniam bausmės dydžiui, ir pašalinus veiką, privalu perskaiciuoti subendrintą bausmę, kaip patvirtinta LAT byloje Nr. 2A-7-1-788/2020²²⁵.

BK 63 straipsnio 7 dalis nustato, kad galutinė subendrinta laisvės atėmimo bausmė negali viršyti dvidešimties metų²²⁶. Esminė sisteminė problema yra ta, kad laisvės atėmimas iki gyvos galvos gali būti skiriamas tik tiesiogiai baudžiamojo įstatymo specialiojoje dalyje numatytais atvejais, o bausmių sudėjimo ir keitimo taisyklės nenumato galimybės terminuotą laisvės atėmimą pakeisti laisvės atėmimu iki gyvos galvos²²⁷. T. Girdenis pateikia pavyzdį, kai asmuo, neturėdamas bendros tyčios, skirtingu laiku nužudo tris žmones nesant BK 129 straipsnio 2 dalies kvalifikuojančių požymių²²⁸. Kvalifikuojama kaip trys pavienės veikos pagal BK 129 straipsnio 1 dalį (realioji sutaptis). Paskyrus po 10 metų, galutinė bausmė pagal BK 63 straipsnio 7 dalį negali viršyti 20 metų, nors už dviejų žmonių nužudymą pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 5 punktą galima skirti laisvės atėmimą iki gyvos galvos²²⁹. Ši problema verčia teismus dirbtinai didinti vienos veikos bausmę, o tai akivaizdžiai pažeidžia taisyklę, kad sutapties faktas vertintinas tik bendrinimo etape²³⁰. T. Girdenis siūlė papildyti BK 65 straipsnį

²²² PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 362.

²²³ Ibid., p. 362–363.

²²⁴ Ibid., p. 363.

²²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-1-788/2020.

²²⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²²⁷ Ibid.

²²⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 135–138.

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Ibid.

nuostata, leidžiančia terminuoto laisvės atėmimo bausmės pakeisti laisvės atėmimu iki gyvos galvos, kai už labai sunkius nusikaltimus paskirtų bausmių aritmetinė suma viršija įstatymo nustatytą terminuoto laisvės atėmimo maksimumą²³¹. Nors pasiūlymas neįgyvendintas, problema išlieka aktuali.

Atskiras praktinis klausimas yra bausmių bendrinimas, kai po nuosprendžio paaiškėja, kad asmuo dar iki jo priėmimo buvo padaręs kitą nusikalstamą veiką. Tokiu atveju bausmės bendrinamos pagal BK 63 straipsnį (realioji sutaptis), o ne BK 64 straipsnį (recidyvas)²³², nes asmens padėtis negali būti bloginama dėl baudžiamojo persekiojimo efektyvumo²³³. Esminius nesutarimus sukėlė klausimas, ar ankstesnių nuosprendžių bausmės reikia „išbendrinti“. LAT plenarinė sesija byloje Nr. 2K-282/2005 konstatavo, kad reikia bendrinti ne jau subendrintas, o už atskiras veikas paskirtas bausmes²³⁴. Tačiau vėlesnė plenarinė sesija byloje Nr. 2K-P-193/2007 šią praktiką pakoregavo ir konstatavo, kad bausmės bendrinamos su ankstesniu nuosprendžiu paskirta subendrinta bausme, nes nei BK, nei BPK neleidžia „išbendrinti“ ankstesnių sprendimų²³⁵. Doktrinoje antroji pozicija griežtai kritikuojama. V. Piesliakas pažymėjo, kad taip faktiškai vadovaujamasi BK 64 straipsnio, o ne 63 straipsnio nuostatomis²³⁶. T. Girdenis pritaria ir papildo, kad antroji pozicija kelia praktinę problemą, nes subendrinta bausmė dažnai didesnė už griežčiausią atskirą bausmę, todėl asmeniui gresia griežtesnė bausmė nei nagrinėjant bylas vienu nuosprendžiu, o tai pažeidžia lygybės ir teisingumo principus²³⁷. Nepaisant kritikos, praktikoje vadovaujamasi antrąja nutartimi. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2A-15-719/2019 LAT patvirtino šią praktiką, išaiškindamas, kad bausmės, paskirtos nauju nuosprendžiu, pirmiausia subendrinamos tarpusavyje (šiuo atveju apėmimo būdu esant idealiajai sutapčiai), o tuomet ši subendrinta bausmė bendrinama su ankstesniu nuosprendžiu paskirta subendrinta bausme²³⁸. BK komentare taip pat pabrėžiama, kad taikant BK 63 straipsnio 9 dalies taisykles, bausmės, visiškai ar iš dalies atliktos pagal ankstesnį nuosprendį, laikas privalo būti įskaitytas į galutinės subendrintos bausmės laiką, o jei daliai bausmės buvo pritaikyta amnestija arba malonė, ta

²³¹ Ibid.

²³² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²³³ GIRDENIS, Tomas (2012). Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal BK 63 straipsnio 9 dalį. *Socialinių mokslų studijos*, 4(1), p. 301.

²³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005.

²³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007.

²³⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 330.

²³⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 147-150. Taip pat žr.: PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 330–331.

²³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-15-719/2019.

bausmės dalis nesubendrinama ir neįskaitoma²³⁹. Be to, jei pirmuoju nuosprendžiu paskirtos bausmės vykdymas nebuvo atidėtas, subendrintos bausmės vykdymas taip pat nėra atidedamas²⁴⁰.

Realiosios sutapties konstatavimas sukelia specifinius padarinius ir kitose baudžiamosios atsakomybės srityse. Atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės srityje realioji nusikalstamų veikų sutaptis pašalina galimybę taikyti BK 39, 40 ir 93 straipsnius, nes kiekvienas paskesnis nusikaltimas, padarytas savarankišku veiksmu, jau negali būti laikomas padarytu pirmą kartą²⁴¹, priešingai nei idealiosios sutapties atveju, kur visos veikos laikomos padarytomis pirmą kartą.

Senaties srityje realiosios sutapties atveju kyla specifinių klausimų, kurių nekyla esant idealiajai sutapčiai. Kadangi realiosios sutapties veikos padaromos skirtingu laiku atskirais poelgiais, tampa aktuali BK 95 straipsnio 8 dalies nuostata, pagal kurią naujos tyčinės nusikalstamos veikos padarymas nutraukia senaties eigą dėl ankstesnės veikos ir senaties terminas pradedamas skaičiuoti iš naujo²⁴². Tai reiškia, kad kiekviena nauja veika ne tik sukuria savarankišką baudžiamosios atsakomybės pagrindą, bet ir atnaujina senaties terminą dėl ankstesnių veikų, todėl kuo daugiau veikų padaroma, tuo ilgiau asmuo lieka baudžiamojo persekiojimo lauke. Idealiosios sutapties atveju ši nuostata neaktuali, nes visos veikos padaromos vienu metu ir nė viena iš jų nėra „nauja“ kitos atžvilgiu²⁴³. Senaties terminai kiekvienai realiosios sutapties veikai skaičiuojami savarankiškai pagal tos veikos sunkumą, o tai praktikoje sukelia situacijas, kai dalis baudžiamojo proceso nutraukiama suėjus senačiai dėl lengvesnių veikų, nors dėl sunkesnių procesas tęsiasi²⁴⁴.

Bausmės vykdymo atidėjimo srityje principai esant realiajai sutapčiai iš esmės tie patys, kaip aptarta 2.1.2 poskyryje, tai yra lemiamą reikšmę turi sunkiausio nusikaltimo kategorija²⁴⁵, tačiau realiosios sutapties atveju ši problema dažnesnė, nes veikos paprastai skirtingos ir priklauso skirtingoms kategorijoms. Kiekviena realiosios sutapties veika turi būti

²³⁹ PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 364.

²⁴⁰ Ibid.

²⁴¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 154.

²⁴² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²⁴³ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 154-155.

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2006. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 4.2 poskyris.

kvalifikuojama savarankiškai, ir tai ypatingai svarbu vienaarūšės realiosios sutapties atveju, kai kelios veikos kvalifikuojamos pagal tą patį BK straipsnį. Doktrinoje pabrėžiama, kad esant vienaarūšei realiajai sutapčiai, kiekviena veika turėtų būti papildomai individualizuota nuosprendyje, nurodant konkrečias kiekvienos veikos aplinkybes, laiką, vietą ir padarinius, nes priešingu atveju nebūtų galima atskirti vienos veikos nuo kitos ir tinkamai motyvuoti bausmės už kiekvieną iš jų²⁴⁶.

Apibendrinant, realiosios nusikalstamų veikų sutapties konstatavimas visada reiškia griežtesnį baudžiamosios atsakomybės taikymą nei idealiosios, nes teismai bausmių bendrinimui gali taikyti ne tik apėmimą, bet ir visišką ar dalinį sudėjimą, realioji sutaptis pašalina galimybę asmenį laikyti nusikaltusiu pirmą kartą, o kiekviena nauja veika nutraukia senaties eigą dėl ankstesnių veikų. Esmine sisteminė problema išlieka tai, kad maksimalios subendrintos bausmės riba verčia teismus dirbtinai didinti vienos veikos bausmę, pažeidžiant taisyklę, kad sutapties faktas vertintinas tik bendrinimo etape.

²⁴⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 313.

3. IDEALIOSIOS IR REALIOSIOS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPČIŲ ATSKYRIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Teisingas idealiosios ir realiosios sutapčių atribojimas nėra vien akademinis klausimas, o turi esmines praktines pasekmes, nes nuo sutapties formos tiesiogiai priklauso bausmių bendrinimo būdas, galimybė taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, senaties eigos skaičiavimas ir kiti baudžiamosios atsakomybės individualizavimo klausimai. Neteisingas formos nustatymas iš esmės reiškia, kad visas tolesnis baudžiamosios atsakomybės individualizavimo procesas grindžiamas klaidingu pagrindu, todėl atribojimo problematikai šiame darbe skiriama atskira analizė.

Tradicinis ir pagrindinis atribojimo kriterijus yra veikų skaičius: viena veika (vienas poelgis) reiškia idealiąją sutaptį, kelios savarankiškos veikos (keli poelgiai) reiškia realiąją²⁴⁷. Šis kriterijus universaliai pripažįstamas doktrinoje ir teismų praktikoje, tačiau jo taikymas nėra toks paprastas, kaip galėtų atrodyti. Pagrindinė problema yra ta, kad „vienos veikos“ turinys nėra pakankamai aiškus ir gali būti interpretuojamas skirtingai²⁴⁸. A. Nevera dar 2006 m. siūlė atsisakyti termino „viena veika“ ir vietoj jo vartoti platesnį „vieno poelgio“ terminą, argumentuodamas, kad žodžio „poelgis“ prasmė geriau tenkina praktikos poreikį²⁴⁹. T. Girdenis papildomai pabrėžia, kad tikslus atribojimo kriterijų nustatymas yra ne akademinis, o praktinis poreikis, nuo kurio priklauso teisingas visų baudžiamosios atsakomybės klausimų sprendimas²⁵⁰. Ši terminologinė problema iš esmės yra gilesnės sisteminės problemos atspindys, nes baudžiamasis įstatymas nepateikia nei idealiosios, nei realiosios sutapties apibrėžimų, o jų turinys formuojamas doktrinos ir teismų praktikos sąveikoje, kuri ne visada užtikrina pakankamą teisinį aiškumą. V. Piesliakas pabrėžia, kad iš dalies tokių problemų praktikoje kyla dėl to, kad nusikaltimo sudėties požymiai BK straipsnių dispozicijose ne visada aprašomi pakankamai aiškiai, todėl iš įstatymo teksto ne visada aišku, kokia yra nusikaltimo sudėtis, ar formalioji, ar materialioji, kokius padarinius ir kokios apimties sudėtis apima²⁵¹. Be to, BK normų formuluotė yra labai skirtinga, vienais atvejais vieną nusikalstamą veiką sudaro vienas kūno judesys, kitais tik keli, dar kitais vieną nusikalstamą veiką sudaro kelios pavojingos veikos, ir kiekvienai iš jų būdingi kitokie kūno judesiai²⁵². Šis BK normų

²⁴⁷ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 125–127.

²⁴⁸ NEVERA, Andrius (2006). Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai. *Jurisprudencija*, 7(85), p. 25.

²⁴⁹ Ibid., p. 26.

²⁵⁰ GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 146.

²⁵¹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 135.

²⁵² Ibid.

konstrukcijos nevienodumas lemia, kad atbrijimo klausimas kiekvienoje byloje turi bŭti sprendžiamas atsiŭvelgiant į konkrečios normos dispozicijos ypatumus.

Atribojimo problematiką dar labiau komplikuoja tai, kad kasacinio teismo praktikoje idealiosios nusikalstamų veikų sutapties samprata buvo reikšmingai praplėsta (detaliai aptarta 2.1.1 poskyryje). LAT plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-78/2012 konstatuota, kad idealioji sutaptis konstatuotina ir kai kelios neatskiriamos vieno sumanymo dalys padaromos per sumanymui būtiną laiko tarpą²⁵³. Ši platesnė samprata, nors pagrįsta siekiu teisingai kvalifikuoti specifines situacijas, iš esmės pakeičia atribojimo sistemos logiką, nes tiek idealioji, tiek realioji sutaptys gali pasireikšti kai asmuo padaro kelias atskiras veikas²⁵⁴. Todėl vien veikų (poelgių) skaičius negali būti laikomas pakankamu kriterijumi, o lemiamu atribojimo veiksmu tampa aplinkybių visuma: kaltininko tyčios susiformavimo momentas ir jos apimtis, veikų tarpusavio ryšio pobūdis bei vieningo sumanymo buvimas ar nebuvimas²⁵⁵. Doktrinoje pabrėžiama, kad realioji ir idealioji nusikalstamų veikų sutaptis atskiriama įvertinus kaltininko nusikalstamą sumanymą, padarytų nusikalstamų veikų kiekį, pobūdį ir tarpusavio sąsają, jų tikslą, sumanymui įgyvendinti būtiną laiko tarpą ir nusikalstamų veikų eiliškumą bei kitas sutapčių atskyrimui svarbias aplinkybes²⁵⁶. Šios aplinkybės kasacinio teismo praktikoje taikomos ne mechaniškai, o kiekvienoje byloje įvertinant konkrečias faktines aplinkybes, ir tai kelia klausimą ar toks vertinimas, nors ir lanksčiai atitinkantis praktinius poreikius, teikia pakankamą teisinį aiškumą žemesnių instancijų teismams.

Konkretų aplinkybių visumos vertinimo taikymą atskleidžia kasacinio teismo nutartys. LAT byloje Nr. 2A-3-689/2018 pasisakė, kad vien aplinkybė, jog veikos įvykdytos toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu, nėra pakankamas pagrindas konstatuoti idealiąją sutaptį, jei nustatoma, kad kaltininko tyčia nužudyti kiekvieno nukentėjusiojo atŭvilgiu susiformavo savarankiškai²⁵⁷. Kita vertus, kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-345-507/2015 tai, kad korupcinio pobūdžio veikos buvo atliekamos kelių mėnesių laikotarpiu, nebuvo kliūtis konstatuoti idealiąją sutaptį, nes visų veikų esmė buvo nukreipta į vieningą tikslą, sumanymas

²⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apŭvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2 poskyris.

²⁵⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 110.

²⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apŭvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.5 poskyris.

²⁵⁶ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 398.

²⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-689/2018. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018.

buvo vienas, iš kurio kilo įvairios iniciatyvos, o atskiri veiksmai buvo vienijami bendro sumanymo²⁵⁸. Šios dvi bylos parodo, kad laiko tarpas ir vieta savaime nelemia sutapties formos, o lemiamu kriterijumi tampa tyčios turinys ir sumanymo vieningumas. Reikia pažymėti, kad konkrečioje byloje kelios nusikalstamos veikos gali įgauti ir idealiosios, ir realiosios sutapties formas. V. Piesliakas tokį atvejį iliustruoja kasacine byla Nr. 2K-17/2007, kurioje R. Ž. buvo nuteistas už tris nusikaltimus: dviejų žmonių nužudymą, turto vagystę ir dokumentų pagrobimą²⁵⁹. Dviejų žmonių nužudymas pripažintas vienu nusikaltimu, nes tokie požymiai aprašyti BK 129 straipsnio 2 dalies 5 punkte, o turto ir dokumentų pagrobimas, vykęs iš esmės vienu metu viena veika, pripažintas idealiąja sutaptimi, nes BK 178 ir 302 straipsnių dalyko požymiai aprašyti skirtinguose straipsniuose²⁶⁰. Tačiau nužudymas ir grobimas padaryti dviem atskiromis pavojingomis veikomis, tarp kurių buvo laiko tarpas, todėl sudarė realiąją sutaptį²⁶¹. Ši byla parodo, kad sudėtingose faktinėse situacijose atribojimo klausimas turi būti sprendžiamas diferencijuotai, atskirai vertinant kiekvienos veikų poros tarpusavio santykį.

Kasacinio teismo praktikoje idealiosios sutapties samprata buvo praplėsta bylose, kuriose kaltininkas keliais veiksmais siekė vieno tikslo. Kasacinėje byloje Nr. 2K-92/2005 D. G., siekdamas pagrobti turtą iš krovininio automobilio, atsuktuvu sulaužė durelių spynelę, pagrobė turtą ir antspaudą, taip pat sugadino automobilio dureles²⁶². Nors D. G. atliko kelis veiksmus, kurie formaliai atitiko skirtingų BK straipsnių sudėčių požymius, kasacinis teismas pripažino idealiąją sutaptį, motyvuodamas tuo, kad visi veiksmai buvo atlikti nuosekliai per trumpą laikotarpį vieningu nusikalstamu elgesiu, o automobilio durelių sugadinimas nebuvo savarankiškas tikslas, o tik neišvengiamas etapas siekiant pagrobti turtą²⁶³. Ši nutartis suformulavo tris naujus idealiosios sutapties požymius, papildančius tradicinę sampratą, tai yra veikos padarytos per trumpą laikotarpį, jas jungia vieningas sumanymas, ir viena iš veikų yra tik tarpinis žingsnis pagrindiniam tikslui pasiekti²⁶⁴.

Šio kriterijaus ribas atskleidžia ir kasacinė nutartis byloje Nr. 2K-98-719/2018, kurioje M. G. padėjo pagaminti netikrus dokumentus, o vėliau juos panaudojo sudarydamas automobilio nuomos sutartį. Kasacinis teismas, įvertinęs faktines aplinkybes, nustatė, kad

²⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

²⁵⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 130; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-17/2007.

²⁶⁰ Ibid., p. 130–131.

²⁶¹ Ibid., p. 131.

²⁶² PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 131–132; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-92/2005.

²⁶³ Ibid., p. 132–133.

²⁶⁴ Ibid., p. 133.

sumanymas panaudoti netikrus dokumentus iškilo ne pagaminimo metu, bet kai prireikė išsinuomoti automobilį, taigi sumanymai nebuvo vieningi, o tyčia panaudoti kilo jau po pagaminimo²⁶⁵. Ši byla parodo, kad idealiosios sutapties konstatavimui nepakanka vien funkcinės veikų sąsajos, o esminis kriterijus yra tai, ar vieningas sumanymas egzistavo nuo pat pradžių. Apibendrinant kasacinio teismo praktiką, idealiosios sutapties konstatavimui pagal praplėstą sampratą būtina nustatyti: pirma, vieningo sumanymo buvimą²⁶⁶, antra, veikų neatskiriamumą, tai yra bent vienos nepadarius nebūtų pasiektas pagrindinis tikslas²⁶⁷, trečia, sumanymui būtina laiko tarpą²⁶⁸, ketvirta, veikų eiliškumą ir tarpusavio sąsają²⁶⁹.

Nepaisant suformuluotų kriterijų, praktikoje vis dar pasitaiko situacijų, kai analogiškos faktinės aplinkybės vertinamos skirtingai. Viena tokių probleminių sričių yra kelių transporto eismo taisyklių pažeidimas ir nukentėjusiojo palikimas be pagalbos. LAT 2009 m. apžvalgoje nurodyta, kad veikos kvalifikuojamos pagal sutaptį, tačiau neįvardyta forma²⁷⁰. Doktrinoje vyrauja pozicija, kad BK 144 straipsnyje numatyta veika (neveikimas) padaroma vėliau, jau atlikus nusikaltimą, sąlygojusį pareigos rūpintis atsiradimą, ir yra savarankiška²⁷¹, todėl šios veikos turėtų sudaryti realiąją sutaptį. Šią problemą naujausioje praktikoje iš dalies išsprendžia kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024, kurioje nuteistasis, sukėlęs eismo įvykį neblaivus ir sunkiai sužalojęs pėsčiąjį, iškart pasišalino iš įvykio vietos²⁷². LAT nurodė, kad nors veikos padarytos per trumpą laiko tarpą, tik po eismo įvykio nuteistasis, supratęs savo veiksmų nusikalstamą pobūdį, pasišalino iš įvykio vietos, tai yra atskiru veiksmu įgyvendino nusikalstamos veikos sudėtį²⁷³. Ši nutartis patvirtina doktrinoje vyraujančią poziciją ir turėtų prisidėti prie vienodesnės praktikos formavimo šioje kategorijoje. Ši nutartis aktuali tuo, kad ji aiškiai suformuluoja skirtingos kaltės formos kriterijų: kai pirmoji veika neatsargi (eismo taisyklių pažeidimas), o antroji tyčinė (pasišalinimas), tai savaime rodo skirtingą tyčios susiformavimo momentą ir pašalina vieningo sumanymo galimybę.

²⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-719/2018. Taip pat žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138-976/2015

²⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.

²⁶⁷ Ibid.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.5 poskyris.

²⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos apžvalga. *Teismų praktika*, 2009, Nr. 30.

²⁷¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 85-88.

²⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024.

²⁷³ Ibid.

Nusikaltimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui srityje LAT senato nutarime Nr. 49 konstatuota, kad jei lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas kitoku būdu padaryti vienas po kito esant vieningam sumanymui, tai idealioji sutaptis, o jei tarp jų laiko tarpas ir skirtingos veikos, tai realioji²⁷⁴. Byloje Nr. 2K-477/2008 kasacinis teismas detalizavo, kad vertintina: kiek veiksmų padarė kaltininkas, ar tais veiksmais kelis kartus pažeisti tie patys ar skirtingi BK straipsniai, ar tarp veiksmų yra laiko tarpas ir ar galima juos vertinti kaip padarytus tuo pat metu, ar padarytus veiksmus sieja vieningas sumanymas²⁷⁵. LAT 2016 m. apžvalgoje papildyta, kad būtina nustatyti savarankišką tyčią kiekvieno nusikaltimo atžvilgiu, ir jei seksualinio prievartavimo veiksmai neturėjo savarankiško pobūdžio ir buvo skirti tik pasirengti lytiniam santykiavimui, savarankiškai pagal BK 150 straipsnį nekvalifikuojami²⁷⁶. Šioje kategorijoje ypač ryškiai atsiskleidžia atribojimo prigimties sudėtingumas, nes vienas ir tas pats vertinimo kriterijus, tai yra vieningas sumanymas, gali vesti prie skirtingų rezultatų priklausomai nuo konkrečių faktinių aplinkybių.

Nusikaltimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams kategorijoje LAT 2016 m. apžvalgoje konstatuota, kad idealiosios sutapties konstatavimui vertinama, ar veikos buvo savitikslių, ar sudėtinė dalis veiksmų, kuriais siekta pagrindinio tikslo²⁷⁷. Kasacinio teismo praktikoje šis kriterijus taikomas nuosekliai, byloje Nr. 2K-207/2013 tęstinio kyšininkavimo metu padarytas dokumento suklastojimas pripažintas idealiąja sutaptimi, nes buvo neatskiriama neteisėtų veiksmų dalis²⁷⁸, tačiau byloje Nr. 2K-389/2011 idealioji sutaptis paneigta, nes kyšininkavimas ir dokumentų klastojimas buvo baigtiniai, padaryti skirtingu laiku, esant skirtingam tyčios turiniui²⁷⁹. Kontrabandos bylose neteisėtas gabenimas per sieną su neteisėtu sienos perėjimu kvalifikuojamas kaip idealioji sutaptis (LAT senato nutarimas Nr. 43)²⁸⁰, tačiau LAT 2016 m. apžvalgoje pabrėžta, kad svarbus normų konkurencijos klausimo teisingas išsprendimas, pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-289/2013 kasacinis teismas konstatavo, kad neteisėtas užsieniečių gabenimas per valstybės sieną savyje jau apima neteisėtą sienos kirtimą, todėl papildoma kvalifikacija (pagal BK 291 straipsnį) yra nereikalinga²⁸¹.

²⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo bylose“.

²⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2008.

²⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.1 poskyris.

²⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.4 poskyris.

²⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013.

²⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389/2011.

²⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“.

²⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.1.1 poskyris. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.

Vagystės ir plėšimo bylose LAT senato nutarime Nr. 52 konstatuota, kad kai patenkama į patalpą suklautojus dokumentą, konstatuojama realioji sutaptis, o kai panaudojant kito suklastotą dokumentą, konstatuojama idealioji sutaptis²⁸². LAT 2016 m. apžvalgoje ši praktika patvirtinta ir papildyta, nurodant, kad vagystės metu sugadintas turtas ir pagrobtas antspaudas sudaro idealiąją sutaptį, kai veiksmus jungia bendras sumanymas²⁸³. Kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-112-648/2022 nuteistoji atvirai pagrobė nukentėjusiosios auksinę grandinę, staigiu judesiu ją nutraukdama nuo kaklo, ir tuo pačiu veiksmu sukėlė nežymų sveikatos sutrikdymą²⁸⁴. Ši nutartis reikšminga atibojant idealiosios sutapties ir normų konkurencijos situacijas, nes skirtingai nei plėšimo atveju, kur smurto padariniai absorbuojami, atvirosios vagystės sudėtis smurto padarinių neapima, todėl konstatuotina idealioji sutaptis.

Doktrinoje kaip papildomas atibojimo instrumentas naudojamas sankcijų lyginimo metodas. V. Piesliakas nurodo, kad šis būdas priimtinas, kai gramatinis ir loginis įstatymo aiškinimas nepateikia vienareikšmiško atsakymo, ar vienas BK straipsnis apima kelis padarinius²⁸⁵. Metodas grindžiamas nustatant kelis BK straipsnius, kuriuos inkriminuojant kyla abejonų, iš kurių vienas yra pagrindinis, kitas šalutinis. Jei sankcija šalutiniame straipsnyje yra griežtesnė už sankciją pagrindiniame, galima daryti išvadą, kad yra idealioji sutaptis, nes pagrindinė norma neapima sunkesnių padarinių. Jei sankcija šalutiniame straipsnyje yra švelnesnė arba tokia pati, veika turėtų būti kvalifikuojama kaip viena nusikalstama veika pagal pagrindinį straipsnį²⁸⁶. Šiuo metodu BK komentare paaiškinama, kodėl plėšimo metu padarytas nesunkus sveikatos sutrikdymas nekvalifikuojamas atskirai (sankcija švelnesnė), o sunkus sutrikdymas ar nužudymas kvalifikuojami kaip sutaptis (sankcija griežtesnė)²⁸⁷. Tačiau V. Piesliakas pažymi, kad tai yra tik doktrininiu aiškinimu suformuluota išvada, o teisminis aiškinimas skirtingų kategorijų bylose gali nuo šios taisyklės nukrypti²⁸⁸. Tokį skirtumą iliustruoja LAT senato nutarimas Nr. 50, pagal kurį nukentėjusiojo turto sugadinimas darant išžaginimo ar seksualinio prievartavimo nusikaltimus kvalifikuojamas ir pagal BK 187 straipsnį, nors sankcija už turto sugadinimą yra švelnesnė²⁸⁹.

²⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“.

²⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.2.2.2 poskyris.

²⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-112-648/2022.

²⁸⁵ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, p. 138.

²⁸⁶ Ibid., p. 138–139.

²⁸⁷ Ibid., p. 139; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 361.

²⁸⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, p. 139.

²⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 50 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“, 18 punktas.

LAT 2016 m. apžvalgoje atskirai pabrėžiama, kad teisingas normų konkurencijos klausimo išsprendimas yra būtina sąlyga teisingam sutapties konstatavimui²⁹⁰. Normų konkurencijos ir idealiosios sutapties atribojimas yra savarankiška problema, nes netinkamas jos išsprendimas gali sukelti dirbtinį kaltinamojo padėties pasunkinimą, kai asmuo, padaręs vieną veiką, kaltinamas dviejų ar daugiau padarymu²⁹¹. Kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-51-507/2017 policijos tyrėjas, naudodamas psichinę prievartą, reikalavo, kad nukentėjusysis surašytų skolos lapelį, ir žemesnės instancijos teismai tai kvalifikavo kaip idealiąją piktnaudžiavimo ir savavaldžiavimo sutaptį²⁹². Kasacinis teismas išaiškino, kad toks kvalifikavimas perteklinis, nes BK 228 straipsnyje įtvirtinta norma yra specialioji BK 294 straipsnio normos atžvilgiu²⁹³. Tačiau ne visais atvejais veikų santykis yra normų konkurencija. Kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-185-976/2021 nuteistieji ilgą laiką neteisėtai rinko kompromituojančią informaciją, o vėliau, grasindami ją paviiešinti, prievartavo turtą²⁹⁴. Kasacinis teismas išaiškino, kad jei asmuo aktyviai renka kompromituojančią informaciją, tai yra papildoma, savarankiška veika (idealioji sutaptis), o jei tik panaudoja jau turimą informaciją, tai apimama prievartavimo sudėties (normų konkurencija)²⁹⁵. Ši taisyklė suformuluoja aiškų kriterijų, pagal kurį normų konkurencijos ir idealiosios sutapties atribojimas priklauso nuo to, ar šalutinė veika prideda papildomą nusikalstamą turinį, kurio pagrindinė norma neapima.

Galima identifikuoti tris struktūrines atribojimo problemų priežastis. Pirma, nei BK, nei kiti įstatymai tiesiogiai neapibrėžia sutapties sąvokų, nes BK 63 straipsnio 5 dalies 1 punkte vartojama idealiosios sutapties sąvoka, tačiau turinys neatskleistas²⁹⁶. Kaip pažymi T. Girdenis, baudžiamajame įstatyme neapibrėžus daugeto, iškyla tiek teorinių, tiek praktinių problemų²⁹⁷. Antra, praplėtus idealiosios sutapties sampratą, anksčiau neginčijamas objektyvusis kriterijus, fizinis veikos vienumas, prarado lemiamą reikšmę, ir atribojimas tapo priklausomas nuo subjektyvių veiksmų, kurie savo prigimtimi yra sunkiau nustatomi ir labiau priklauso nuo konkrečios bylos nagrinėjančio teisėjo požiūrio. Trečia, doktrinoje ir praktikoje

²⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 2.1.1 ir 2.2.1.1 poskyriai.

²⁹¹ *Ibid.*, 2.1.1 poskyris.

²⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51-507/2017.

²⁹³ *Ibid.*

²⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-185-976/2021.

²⁹⁵ *Ibid.*

²⁹⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 123. Taip pat žr.: Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

²⁹⁷ GIRDENIS, Tomas (2009). Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos*, 4(4), p. 142.

nėra vieningai suformuluotų sistemingų kriterijų, nes priklausomai nuo autoriaus ar bylos išskiriami vis kiti požymiai²⁹⁸. Visos trys priežastys tarpusavyje susijusios, apibrėžimo nebuvimas palieka erdvę subjektyviam vertinimui, o subjektyvių veiksnių vyravimas kartu su sistemingų kriterijų stoka lemia, kad analogiškos situacijos gali būti vertinamos skirtingai. Šią problemą iliustruoja ir BK 63 straipsnio komentare pateikiamas idealiosios sutapties apibrėžimas, pagal kurį idealioji sutaptis konstatuojama, kai vienu poelgiu padaromos kelios nusikalstamos veikos, numatytos skirtinguose baudžiamojo įstatymo straipsniuose²⁹⁹. Šis apibrėžimas atitinka tik siaurąją idealiosios sutapties sampratą ir neapima kasacinio teismo praktikoje suformuotos praplėstos sampratos, pagal kurią idealioji sutaptis galima ir kai veikos padarytos per sumanymui būtiną laiko tarpą keliais poelgiais. Tai rodo, kad instituto samprata linkusi keistis nuolat ir netikėtai, todėl net ir oficialūs šaltiniai ne visada laiku atspindi pasikeitusias pozicijas, o tai savaime lemia tam tikrą neapibrėžtumą ir netikslumą praktikoje.

Atribojimo problemų sprendimui galima identifikuoti du galimus kelius. Pirmasis kelias būtų idealiosios nusikalstamų veikų sutapties sampratą įtvirtinti BK, papildant 63 straipsnį apibrėžimu³⁰⁰. Toks apibrėžimas nubrėžtų aiškesnę takoskyrą ir palengvintų teismų darbą³⁰¹. Kartu T. Girdenis siūlė, kad idealiosios sutapties atveju teismai paprastai bausmes bendrintų apėmimo būdu, o pasirinkę bausmių sudėjimą motyvuotų savo sprendimą³⁰². Antrasis kelias yra formuoti nuoseklesnę kasacinio teismo praktiką. LAT 2016 m. apžvalga šia kryptimi padarė reikšmingą žingsnį, pirmą kartą sistemingai aptardama konstatavimo problemas įvairiose kategorijose ir suformuluodama principus, grindžiamus aplinkybių visumos vertinimu³⁰³. Autoriaus nuomone, pakaktų įtvirtinti aiškų idealiosios sutapties apibrėžimą BK, nes suformulavus norminį pagrindą, teismų praktika palaipsniui taptų tikslesnė ir nuoseklesnė.

Kadangi esant idealiajai sutapčiai bausmės bendrinamos tik apėmimo būdu, platus jos taikymas reiškia, kad ir situacijose, kai veikos padarytos per ilgesnį laiko tarpą keliais poelgiais, bausmės bus bendrinamos apėmimo būdu, o dalis bausmių tam tikra prasme „pradings“³⁰⁴. Todėl plečiant taikymą didėja rizika, kad teismai negalės tinkamai

²⁹⁸ NEVERA, Andrius (2006). Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai. *Jurisprudencija*, 7(85), p. 25.

²⁹⁹ PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 359.

³⁰⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 56.

³⁰¹ Ibid.

³⁰² Ibid., p. 123.

³⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44).

³⁰⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 122-123.

individualizuoti bausmės, ir tai patvirtina poreikį aiškiai apibrėžti idealiosios sutapties ribas tiek doktrininio, tiek įstatyminio lygmeniu.

Apibendrinant, idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių atribojimas yra viena sudėtingiausių daugeto instituto problemų, nes nuo sutapties formos tiesiogiai priklauso visas tolesnis baudžiamosios atsakomybės individualizavimo procesas. Tradicinis veikų skaičiaus kriterijus po idealiosios sutapties sampratos praplėtimo tapo nepakankamas, todėl lemiamu veiksnio tapo aplinkybių visuma, visų pirma kaltininko tyčios susiformavimo momentas ir vieningo sumanymo buvimas. Atribojimo problemos kyla dėl trijų struktūrinių priežasčių, tai yra idealiosios ir realiosios sutapčių sampratos neįtvirtinimo BK, subjektyvių veiksmų lemiamo vertinimo ir sistemingų kriterijų stokos.

4. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ SUTAPTIES SANTYKIS SU PAVIENĖMIS NUSIKALSTAMOMIS VEIKOMIS

4.1. Tęstinių nusikalstamų veikų atribojimas nuo sutapties

Tęstinės nusikalstamos veikos atribojimas nuo nusikalstamų veikų sutapties yra vienas iš dažniausiai teismų praktikoje kylančių ir daugiausiai sunkumų keliančių baudžiamosios teisės klausimų³⁰⁵. Teisingas kvalifikavimas yra būtina sąlyga teisingam bylos išsprendimui, o šio atribojimo praktinė reikšmė yra itin didelė, nes jei keli faktiniai veiksmai pripažįstami viena tęstine veika, asmeniui skiriama viena bausmė pagal vieną baudžiamojo įstatymo normą, o jei tos pačios veikos kvalifikuojamos kaip realioji sutaptis, kiekviena kvalifikuojama atskirai ir bausmės bendrinamos pagal BK 63 straipsnį³⁰⁶. Be bausmės skyrimo, šis atribojimas lemia ir senaties skaičiavimą, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės galimybę, bausmės vykdymo atidėjimą ir kitus klausimus³⁰⁷. Atribojimo sudėtingumą lemia tai, kad tiek tęstinė veika, tiek realioji sutaptis savo išorine raiška yra labai panašios, nes abiem atvejais asmuo atlieka kelis veiksmus, galinčius atitikti to paties BK straipsnio požymius³⁰⁸. Skirtumas slypi tame, kad tęstinės veikos atveju šie veiksmai traktuojami kaip vienos pavienės veikos epizodai, o realiosios sutapties atveju kaip savarankiškos veikos³⁰⁹.

Baudžiamajame įstatyme tęstinės veikos samprata nėra atskleista, jame tik nurodoma, kad asmuo, padaręs tęstinę veiką, nelaikomas padariusiu kelias nusikalstamas veikas³¹⁰, tačiau turinys neatskleidžiamas. Tęstinės veikos institutas norminiu būdu neįtvirtintas daugelyje užsienio valstybių, tačiau kai kuriose valstybėse tęstinės veikos samprata įtvirtinta tiesiogiai, pavyzdžiui, Čekijos Respublikos baudžiamojo kodekso 116 straipsnyje nustatyta, kad tęstine laikoma veika, kai kaltininkas tęsia tą patį ar panašų nusikaltimą iš esmės tokiu pačiu būdu, esant laiko ir dalyko ryšiui tarp atskirų veiksmų, ir jei kiekvieną iš jų jungia viena tyčia³¹¹.

³⁰⁵ PAKŠTAITIS, Linas (2021). *Pavienujų nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje. Public Security and Public Order*, 28, p. 130.

³⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.1 poskyris.

³⁰⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 155-156.

³⁰⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 61.

³⁰⁹ Ibid.

³¹⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. *Valstybės žinios*, 2000, 89–2741.

³¹¹ Čekijos Respublikos baudžiamojo kodekso 116 straipsnis [interaktyvus]. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Doktrinoje tęstinė veika visuotinai pripažįstama kaip tokia pavienė veika, kuri atliekama ne vienu, o keliais veiksmais, sudarančiais vientisą visumą.³¹² V. Piesliakas ją apibūdina kaip veiką, susidedančią iš kelių kūno judesių, kurių kiekvienas atitinka to paties BK straipsnio dispoziciją, visi yra nukreipti prieš tą pačią saugomą vertybę, susiję su tuo pačiu kėsینimosi šaltiniu ir susieti vieninga kaltininko tyčia³¹³. Doktrinoje tęstinė veika dar apibrėžiama kaip kelių tapačių ar vienaarūšių veiksmų, kurių kiekvienas atskirai vertinamas atitinka to paties BK straipsnio objektyviusius požymius, visuma, jungiama bendros tyčios, kuri pasireiškia tuo, kad kaltininkas visus savo veiksmus suvokia kaip vientisą nusikalstamą elgesį³¹⁴. T. Girdenis siūlė platesnę sampratą, pagal kurią tęstinę veiką reikėtų suprasti kaip tapačių arba vienaarūšių veiksmų, apjungtų vieninga kaltės forma, atlikimą, kuri reikšminga tuo, kad aiškiai apima atvejus, kai atskiri epizodai savaime nesudaro nusikaltimo, ir vartoja platesnę vieningos kaltės formos sąvoką³¹⁵.

Kasacinis teismas plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-412/2007 suformulavo tęstinės veikos sampratą, pagal kurią ši veika yra dviejų ar daugiau tapačių ar vienaarūšių veiksmų, kurių kiekvienas atitinka to paties BK straipsnio objektyviusius požymius, visuma, jungiama vieno sumanymo (vieningos tyčios)³¹⁶. Ši samprata nuosekliai plėtojama vėlesnėje kasacinio teismo praktikoje³¹⁷. LAT 2016 m. apžvalgoje papildyta, kad tęstinė veika galima ir tada, kai pasikartojantys veiksmai nėra visiškai tapatūs, tačiau jais realizuojami tie patys ar alternatyvūs veikos požymiai³¹⁸. Taip pat patvirtinta, kad tęstinė veika konstatuojama ir tada, kai atskiri epizodai savaime atitinka tik administracinio nusižengimo požymius³¹⁹.

Remiantis doktrina ir teismų praktika, galima išskirti tris esminius tęstinės veikos požymius. Pirmasis požymis yra kelių pavojingų veikų padarymas. Tęstinė veika visada susideda iš dviejų ar daugiau veiksmų (epizodų), kurių kiekvienas atitinka to paties BK straipsnio objektyviusius požymius³²⁰. T. Girdenis siūlė formuluotę, pagal kurią kiekvienas iš atliktų veiksmų gali būti vertinamas kaip savarankiška baigta veika arba, atsižvelgiant į

³¹² PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 133.

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 53. Taip pat žr.: KARAJEV, T. Eh. (1983). *Povtornost Prestuplenij*. Moskva, p. 95.

³¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

³¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2K-454/2008; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamajoje byloje Nr. 2A-1-303/2016.

³¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.1.1 poskyris.

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamajoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 44-45.

tyčios turinį, kaip pasikėsėjimas pagal atitinkamą BK normą³²¹. Ši formuluotė apima ir atvejus, kai atskiri epizodai dėl nepakankamo kiekybinio masto nesudaro savarakiškos nusikalstamos veikos sudėties³²². Tai patvirtina ir LAT praktika, pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-307/2004 V. S. per 16 kartų pagrobė įvairų kiekį benzino, iš kurių dalis nevirsijo baudžiamosios atsakomybės ribos, tačiau visi veiksmai pripažinti vieno tęstinio nusikaltimo epizodais³²³. Priešingai, byloje Nr. 2K-196-489/2021 kasacinis teismas 53 smulkius turto pagrobimus, kurių kiekvieno vertė nesiekė baudžiamosios atsakomybės slenkščio, vertino kaip atskirus administracinius nusižengimus, nes nebuvo nustatyta bendra tyčia³²⁴. Tęstine veika gali būti pripažįstamos ir situacijos, kai veiksmai nėra visiškai tapatūs, bet jais įgyvendinamas tas pats požymis ar alternatyvūs požymiai³²⁵. LAT plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-31-788/2021 ši taisyklė pritaikyta dokumentų klastojimo bylose, kasacinis teismas konstatavo, kad veiksmai suklautojant kelis skirtingus dokumentus ar pagaminant kelis netikrus dokumentus, kai tai padaryta pagal bendrą sumanymą ir siekiant to paties tikslo, paprastai kvalifikuojami kaip tęstinė veika³²⁶. Šioje byloje plenarinė sesija ištaisė žemesnės instancijos teismų klaidą, kai vieno nuteistojo veiksmai buvo kvalifikuoti kaip trys atskiros nusikalstamos veikos (realioji sutaptis), nors visus juos jungė bendras sumanymas³²⁷. Pažymėtina, kad epizodas yra veika, atitinkanti BK straipsnio sudėtį, bet atskirai nekvalifikuojama, tačiau LAT byloje Nr. 2K-650/2010 išaiškino, kad epizodo terminas yra terminologijos, o ne kriterijaus dalykas, ir vien šio termino vartojimas nereiškia tęstinumo³²⁸.

Antrasis ir svarbiausias tęstinės veikos požymis yra bendra tyčia (vieningas sumanymas). Šis požymis visuotinai pripažįstamas kaip svarbiausias³²⁹. Bendra tyčia reiškia, kad kaltininkas nuo pat pradžių turi vieningą sumanymą ir savo atliekamus veiksmus traktuoja kaip vientisą nusikalstamą elgesį³³⁰, o ši tyčia turi egzistuoti dar iki pirmojo veiksmo pradžios arba susiformuoti jo metu, nes kai sumanymas atsiranda iš naujo prieš kiekvieną atskirą veiksmą, tai jau daugetas, o ne tęstinė veika³³¹. Bendros tyčios lemiamą reikšmę patvirtina

³²¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 45.

³²² Ibid.

³²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2004.

³²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-489/2021.

³²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2019.

³²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-31-788/2021.

³²⁷ Ibid.

³²⁸ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 147; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010

³²⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 47-48.

³³⁰ Ibid.

³³¹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 134.

gausi LAT praktika. Pavyzdžiui, byloje Nr. 2K-153-976/2022 du lytiniai santykiavimai su ta pačia nukentėjusiaja per neilgą laikotarpį nelaikyti tęstine veika, nes pirmasis įvyko spontaniškai, o antrasis nuteistojo bute, ir tyčia kiekvieną kartą susiformavo iš naujo³³². Narkotinių medžiagų bylose LAT byloje Nr. 2K-51-648/2019 pabrėžė, kad sprendžiant apie bendrą tyčią svarbūs ir subjektyvieji požymiai, tai yra kaip savo veiksmus suvokia kaltininkas³³³. Byloje Nr. 2A-7-489/2019 LAT konstatavo, kad vien vienerūšių veikų padarymas per trumpą laiką nereiškia tęstinės veikos be bendros tyčios³³⁴.

Diskusija dėl bendros tyčios turinio nėra galutinai išspręsta. T. Girdenis laikosi pozicijos, kad tęstinei veikai būtinas daugiau ar mažiau apibrėžtas galutinio rezultato numatymas, o abstraktus sprendimas užsiimti nusikalstama veikla tol, kol įmanoma, yra nepakankamas³³⁵. Šią poziciją iš dalies patvirtina kasacinio teismo praktika, pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280-648/2018 konstatuota, kad nesant duomenų apie išankstinį sumanymą pasisavinti apibrėžtą pinigų sumą, veikos nelaikomos tęstine³³⁶, tačiau praktika nėra visiškai nuosekli, nes kai kuriose bylose nesukonkretintas sumanymas pagrobti kuo daugiau turto buvo pripažintas pakankamu³³⁷. Manytina, kad T. Girdenio pozicija, reikalaujanti tam tikro apibrėžtumo, pagrįstesnė, nes tiksliau atspindi tęstinės veikos esmę, nors galutinio rezultato suvokimas neturi būti itin konkretizuotas.

Ypatingą reikšmę šio instituto raidai turėjo LAT plenarinės sesijos 2023 m. birželio 21 d. nutartis, kurioje buvo sistemiškai peržiūrėta tęstinės veikos samprata. Šioje byloje asmuo per beveik dvejus metus įvykdė 70 smulkių vagysčių iš įvairių prekybos tinklų parduotuvių. Žemesnės instancijos teismai atsisakė pripažinti šiuos veiksmus viena tęstine veika, nurodydami, kad vagystės padarytos iš skirtingų šaltinių ir jas skiria ilgas laiko tarpas. LAT plenarinė sesija suformulavo taisyklę, kad pagrindinis tęstinės veikos požymis, leidžiantis ją atskirti nuo kelių savarankiškų nusikaltimų, yra kaltininko bendras sumanymas, jungiantis atskirus veiksmus į vientisą visumą. Visi kiti teismų praktikoje paprastai nurodomi požymiai, tokie kaip neilgas laiko tarpas tarp epizodų, tas pats šaltinis, veiksmų pobūdis, intensyvumas ir panašiai, pagal plenarinės sesijos išaiškinimą yra tik pagalbiniai indikatoriai, padedantys

³³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-153-976/2022.

³³³ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 51.

³³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-489/2019.

³³⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 51.

³³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2008. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280-648/2018.

³³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-505/2006.

atskleisti subjektyviuosius tęstinės veikos požymius, tačiau jų nebuvimas savaime nepaneigia tęstinės veikos (ne)buvimo³³⁸. Ši nutartis yra reikšminga keliais aspektais, nes ji galutinai patvirtino bendro sumanymo viršenybę prieš visus kitus požymius, aiškiai leido konstatuoti tęstinę veiką net ir esant dideliui laiko tarpui tarp epizodų, pašalino vieno šaltinio reikalavimą kaip būtiną sąlygą ir suformulavo aiškią tęstinės veikos nutrūkimo taisyklę. Šioje nutartyje plenarinė sesija taip pat suformulavo svarbią taisyklę dėl tęstinės veikos pabaigos, pagal kurią tęstinė veika laikytina nutrūkusia tik tada, kai kaltininkas sužino apie pradėtą baudžiamąjį persekiojimą dėl jo daromos veikos (pavyzdžiui, yra sulaikomas ar jam įteikiamas pranešimas apie įtarimą), o jei po to asmuo tęsia analogiškus veiksmus, laikytina, kad jo tyčia atsinaujino ir jis daro naują, savarankišką veiką³³⁹.

Kasacinio teismo praktikoje bendros tyčios kriterijus taikomas ir sudėtingose korupcijos bylose. LAT išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024 apeliacinės instancijos teismas du kyšių perdavimo atvejus kvalifikavo kaip savarankiškas veikas. Kasacinis teismas šią klaidą ištaisė, konstatavęs, kad abu epizodai buvo įvykdyti analogiškais aplinkybėmis, kyšiai abiem atvejais duoti už tapačius veiksmus, o veikas vienijo tie patys motyvai, tas pats tikslas ir bendra tyčia³⁴⁰. Tačiau ne kiekvienas bendras abstraktus tikslas sukuria bendrą tyčią. LAT kasacinėje nutartyje byloje Nr. 2K-89-689/2020 nuteistieji trimis skirtingais reisiais gabeno heroino partijas iš Nyderlandų į Vokietiją. Kasacinis teismas konstatavo, kad nors visas šias veikas formaliai jungia bendras tikslas platinti narkotikus, tokia nekonkretizuota tyčia nėra pakankamas pagrindas visas veikas vertinti kaip vieną tęstinę nusikalstamą veiką, nes kiekvienas reisas buvo planuojamas ir vykdomas kaip savarankiška veika³⁴¹. Ši nutartis aiškiai patvirtina, kad abstraktus noras nuolat daryti to paties pobūdžio nusikaltimus nesujungia atskirų, savarankiškai suplanuotų epizodų į vieną tęstinę veiką.

Doktrinoje pateikiamas ir pasiūlymas plėsti subjektyvųjį požymį, vietoj bendros tyčios naudojant vieningos kaltės turinio požymį, kuris leistų apimti ir neatsargias tęstines veikas³⁴². Šį pasiūlymą T. Girdenis grindė tuo, kad Lietuvos teismų praktikoje tęstinė veika siejama išimtinai su vieninga tyčia, nors doktrinoje yra išsakyta nuomonių, kad tęstiniai nusikaltimai

³³⁸ Ibid.

³³⁹ Ibid.

³⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024.

³⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-89-689/2020.

³⁴² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 52–53.

gali būti padaromi ir dėl neatsargumo³⁴³. Kaip iliustraciją galima pateikti situaciją, kai statybų darbų vadovas, pažeisdamas saugos reikalavimus, per kelis mėnesius skirtingose objekto vietose nuosekliai aplaidžiai organizuoja darbus, dėl ko skirtingu laiku sužalojami keli darbuotojai, visus šiuos atskirus veiksmus jungia tas pats sisteminis nerūpestingumas, todėl toks elgesys galėtų būti vertinamas kaip tęstinis neatsargus sveikatos sutrikdymas. Nors šiuo metu Lietuvos praktikoje pripažįstama tik bendra tyčia, doktrinoje pateikiami argumentai dėl neatsargios tęstinės veikos verti tolesnės diskusijos.

Trečiasis tęstinės veikos požymis yra ta pati tiesioginė baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė. Šis požymis doktrinoje ir praktikoje pasireiškia kaip vienas objektas, šaltinis, nukentėjusysis ar dalykas, tačiau T. Girdenis pagrįstai argumentuoja, kad visi jie išreiškia vieną idėją, tai yra atskiri elgesio aktai turi pažeisti tą pačią konkretizuotą tiesioginę vertybę³⁴⁴. Vagysčių bylose LAT plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-412/2007 konstatuota, kad tęstinė veika padaroma grobiant turtą iš vieno šaltinio ir pažeidžiant to paties asmens nuosavybę³⁴⁵, o nustačius grobimą iš skirtingų nukentėjusiųjų konstatuojama realioji sutaptis³⁴⁶. Byloje Nr. 2K-436/2014 konstatuota, kad tyčia nebuvo bendra, nes sumanymas pagrobti iš to paties garažo antrą kartą kilo po to, kai prieš tai pagrobtas turtas jau realizuotas³⁴⁷. Narkotinių medžiagų bylose vieno šaltinio požymio vaidmenį atlieka platinimo adresatas: byloje Nr. 2K-344-788/2015 nevienkartinis platinimas asmeniui, veikiančiam pagal nusikalstamą veiką imituojantį modelį, kvalifikuotas kaip tęstinis³⁴⁸, tačiau kai tariamasi atskirai kiekvieną kartą, konstatuojama realioji sutaptis³⁴⁹. Byloje Nr. 2K-442/2011 LAT pabrėžė, kad skirtingų partijų narkotinių medžiagų pardavimas yra savarankiškos veikos³⁵⁰. Nusikaltimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui bylose vieno nukentėjusiojo požymis taikomas griežtai – keli lytiniai santykiavimai su tuo pačiu asmeniu, jei juos jungia bendra tyčia, vertinami kaip tęstinė veika, o atskiri veiksmai prieš skirtingus nukentėjusiuosius kvalifikuojami kaip savarankiški nusikaltimai³⁵¹. Tačiau prekybos žmonėmis bylose pripažinta, kad veiksmai, nukreipti prieš kelis nukentėjusiuosius, kai juos

³⁴³ FEDOSIUK, Oleg (2002). *Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas*. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, p. 156.

³⁴⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 75.

³⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

³⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.1.2.2 poskyris.

³⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-436/2014.

³⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344-788/2015.

³⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-442/2011.

³⁵⁰ Ibid.

³⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2008.

jungia bendra tyčia, kvalifikuotini kaip viena tęstinė veika³⁵², ir tai patvirtino nutartis byloje Nr. 2K-172-788/2021³⁵³. Tokia praktika rodo, kad vieno nukentėjusiojo požymis nėra universalus ir priklauso nuo veikos sudėties specifikos. T. Girdenis siūlo šių požymių (dalyko, šaltinio, nukentėjusiojo) nevartoti kaip savarankiškų, o vietoj jų naudoti vieną bendrą, tai yra tą pačią tiesioginę vertybę, o kitus laikyti tik pagalbiniais³⁵⁴.

Trečiojo požymio taikymo sudėtingumą atskleidžia turto prievartavimo ir vagysčių bylos. V. Piesliakas pateikia pavyzdį, kai kaltininkas reikalauja iš asmens mokėti „duoklę“ už tariamą apsaugą, tai, kad kaltininkas pareikalavo iš nukentėjusiojo mokėti jam pinigus tam tikrą laiką ir kas mėnesį ateidavo pasiimti pinigų, yra vienas tęstinis nusikaltimas, nes yra bendras sumanymas ir bendra tyčia³⁵⁵. Tačiau kelių turto prievartavimo nusikaltimų realioji sutaptis konstatuojama, jei kaltininkas, pareikalavęs mokesčio ir jį gavęs, po kiek laiko pareiškia naują savarankišką reikalavimą vėl mokėti tam tikrą sumą, nes tokiu atveju yra du atskiri sumanymai³⁵⁶. Ši taisyklė parodo, kad net ir esant tam pačiam nukentėjusiajam ir to paties pobūdžio veikai, bendros tyčios nebuvimas ir naujo sumanymo susiformavimas lemia realiosios sutapties konstatavimą. Analogiškai vagysčių bylose V. Piesliakas pateikia pavyzdį, kai asmuo per vakarą aplanko dešimt sodo namelių, esančių gretimuose sklypuose, ir iš kiekvieno pavagia daiktų³⁵⁷. Nors veikos padarytos tapačiais veiksmais ir, kaltininko nuomone, esant bendram sumanymui, tačiau jos padarytos iš skirtingų šaltinių, pažeistos skirtingų žmonių nuosavybės teisės, todėl negali būti vertinamos kaip vienas tęstinis nusikaltimas, o turi būti kvalifikuojamos kaip realioji sutaptis³⁵⁸. Šis pavyzdys ypač svarbus, nes parodo, kad net esant kaltininko deklaruojamam bendram sumanymui „pagrobtį kuo daugiau daiktų“, trečiojo požymio (tos pačios tiesioginės vertybės) netenkinimas savarankiškai lemia realiosios sutapties konstatavimą.

Nusikaltimų gyvybei bylose tęstinės veikos ir realiosios sutapties atribojimas priklauso nuo to, ar kaltininkas turėjo bendrą sumanymą nužudyti kelis žmones. Kasacinėje byloje Nr. 2K-677/2002 R. L. ir L. V. per pažinčių skelbimus susipažino su R. V., ją nužudė ir lavoną sudegino, o po kelių dienų analogišku būdu susipažino su J. B. ir pasikėsino ją nužudyti³⁵⁹. Per kelias dienas padaryti nusikaltimai buvo kvalifikuoti kaip du atskiri nusikaltimai (realioji

³⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2013.

³⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172-788/2021.

³⁵⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 59.

³⁵⁵ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 144.

³⁵⁶ Ibid.

³⁵⁷ Ibid., p. 144–145.

³⁵⁸ Ibid., p. 145.

³⁵⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 149; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-677/2002.

sutaptis), nes nebuvo nustatytas bendras sumanymas nužudyti du žmones³⁶⁰. Ši byla skiriasi nuo anksčiau aptartos nutarties, kurioje dviejų žmonių nužudymas toje pačioje vietoje ir tuo pačiu metu pripažintas viena veika pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 5 punktą, ir patvirtina, kad lemiamu kriterijumi yra ne veikų panašumas ar nukentėjusiųjų skaičius, o bendro sumanymo buvimas ar nebuvimas.

Be trijų pagrindinių požymių, doktrinoje ir praktikoje minimi to paties būdo, analogiškų aplinkybių ir neilgo laiko tarpo požymiai³⁶¹, tačiau jų savarankiškumas pagrįstai kvestionuojamas. Laiko tarpas tarp veiksmų nėra veikos sudėties požymis, todėl juo negalima remtis sprendžiant, kiek sudėčių įgyvendinta³⁶². Tęstinės veikos epizodai gali būti atskirti kelių mėnesių³⁶³ ar metų³⁶⁴ tarpu. LAT byloje Nr. 2K-743/2007 pabrėžė, kad nedidelis laiko tarpas nėra esminė aplinkybė³⁶⁵, o byloje Nr. 2K-255-697/2022 net devynių minučių tarpas tarp smurtinių veiksmų nereikšė tęstinumo, nes tyčia susiformavo iš naujo³⁶⁶. Analogiško būdo ir aplinkybių požymiai taip pat kelia abejonių, nes tuos pačius požymius galima įgyvendinti įvairiausiais būdais³⁶⁷. Atsižvelgiant į tai, T. Girdenis pasiūlė lakonišką trejopą požymių sistemą: padarytos kelios veikos pagal tą patį BK straipsnį, visas veikas jungia vieningas kaltės turinys, ir visos veikos pažeidžia tą pačią tiesioginę vertybę³⁶⁸. Ši doktrinoje vyraujanti pozicija yra svarbi praktiniu požiūriu, nes padeda teismams nukreipti dėmesį nuo formalių požymių (vieta, laikas, būdas) prie esminio klausimo, tai yra ar kaltininkas veikė pagal vieningą sumanymą, ar kiekvieną kartą priėmė naują sprendimą daryti nusikaltimą.

Galiausiai, svarbu aptarti tęstinės veikos ir idealiosios sutapties santykį. Idealią sutaptį padaroma vienu poelgiu, realizuojant kelių skirtingų veikų sudėtis, numatytas skirtinguose BK straipsniuose³⁶⁹, o tęstinė veika keliais veiksmis, atitinkančiais to paties straipsnio sudėtį³⁷⁰. Todėl atribojimas paprastai nekelia sunkumų, jei veikos numatytos skirtinguose straipsniuose,

³⁶⁰ Ibid.

³⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

³⁶² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 60-61.

³⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012.

³⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-51-719/2023.

³⁶⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007.

³⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255-697/2022.

³⁶⁷ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 60.

³⁶⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 61. Taip pat žr.: PAKŠTAITIS, Linas (2021). Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisės saugos veikloje. *Public Security and Public Order*, 28, p. 133.

³⁶⁹ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 126–127.

³⁷⁰ Ibid., p. 133.

tęstinė veika negalima³⁷¹. Vis dėlto pažymėtina, kad praplėsta idealiosios sutapties samprata šį atribojimą tam tikru mastu komplikuoja, nes pagal ją idealioji sutaptis gali būti konstatuojama ir kai kelios veikos padaromos ne vienu fiziniu veiksmu, o keliais atskirais etapais, vienijamais bendro sumanymo. Tai reiškia, kad tais atvejais, kai kelios skirtinguose BK straipsniuose numatytos veikos padaromos per sumanymui būtiną laiko tarpą ir yra neatskiriamos bendro tikslo dalys, jos gali sudaryti idealiąją sutaptį, nors išoriškai primena tęstinę veiką. Esminis skirtumas išlieka tas, kad tęstinė veika visada apima to paties BK straipsnio požymių realizavimą, o idealioji sutaptis, net ir pagal praplėstą sampratą, reikalauja skirtingų BK straipsnių taikymo. LAT senato nutarime Nr. 49 konstatuota, kad lytinis santykiavimas ir lytinės aistros tenkinimas (BK 149 ir 150 straipsniai) negali būti vienu tęstiniu nusikaltimu, o tai idealioji arba realioji sutaptis³⁷². Pažymėtina ir tai, kad kelios tęstinės veikos gali tarpusavyje sudaryti idealiąją sutaptį. Byloje Nr. 2K-196-788/2017 kasacinis teismas pripažino, kad tęstinis kyšininkavimas ir nusikalstamu būdu įgyto turto legalizavimas, atlikti vieningu tęstiniu nusikalstamu elgesiu siekiant bendro tikslo, sudaro idealiąją sutaptį³⁷³. Tai rodo, kad institutai nėra griežtai atskiri, o kelios tęstinės veikos, siejamos vieno sumanymo ir numatytos skirtinguose straipsniuose, gali sudaryti idealiąją sutaptį.

Apibendrinant, tęstinės nusikalstamos veikos atribojimas nuo realiosios sutapties yra vienas dažniausiai teismų praktikoje kylančių klausimų, kuriame lemiamą reikšmę turi bendra tyčia, o visi kiti požymiai, tokie kaip neilgas laiko tarpas, tas pats šaltinis ar analogiškas padarymo būdas, yra tik pagalbiniai indikatoriai, padedantys atskleisti bendros tyčios buvimą ar nebuvimą. Bendro sumanymo viršenybę prieš visus kitus požymius galutinai patvirtino ir kasacinio teismo praktika, kurioje tęstinė veika konstatuojama net ir esant dideliui laiko tarpui tarp epizodų, o vieno šaltinio reikalavimas nebėra būtina sąlyga.

4.2. Trunkamųjų nusikalstamų veikų atribojimas nuo sutapties

Trunkamoji nusikalstama veika yra pavienės nusikalstamos veikos rūšis, kurios esminis bruožas yra nuolatinis, nepertraukiamas atitinkamos nusikalstamos veikos sudėties

³⁷¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 44.

³⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui baudžiamosiose bylose“.

³⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017.

realizavimas tam tikrą laiką³⁷⁴. Trunkamosios veikos institutas pripažįstamas ir kitų valstybių teisinėse sistemose. Rusijoje trunkamasis nusikaltimas suprantamas kaip veika, pasireiškianti ilgalaikiu pareigos nevykdymu, ir šis institutas formavosi dar sovietinės baudžiamosios teisės doktrinoje³⁷⁵. Vokietijos baudžiamosios teisės doktrinoje trunkamasis deliktas (vok. *Dauerdelikt*) apibrėžiamas kaip veika, kai neteisėta būseną palaikoma kaltininko valia po pirminio nusikalstamos sudėties požymių įgyvendinimo, o klasikiniu pavyzdžiu laikomas laisvės atėmimas³⁷⁶. Didžiojoje Britanijoje trunkamieji nusikaltimai (angl. *Continuing Offences*) taikomi atskirose baudžiamojo įstatymo normose, kai nusikaltimas trunka tol, kol egzistuoja draudžiama būseną, pavyzdžiui, neteisėtas ginklo laikymas³⁷⁷. Nors šios sistemos skiriasi terminologija ir sisteminiu reglamentavimu, visose jose pripažįstama bendra idėja, kad tam tikros veikos pobūdis lemia nuolatinę nusikalstamą būseną, kuri trunka laike ir nesudaro kelių savarankiškų veikų.

LAT praktikoje trunkamoji veika apibūdinama kaip nuolatinis, nepertraukiamas atitinkamos nusikalstamos veikos sudėties realizavimas tam tikrą laiką³⁷⁸. Plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-267/2011 kasacinis teismas išaiškino, kad trunkamoji veika konstatuojama, kai kaltininkas tam tikrą laikotarpį be pertraukos išlieka nusikalstamoje būsenoje, atsiradusioje dėl teisinės pareigos nevykdymo arba dėl tam tikro neteisėto veiksmo atlikimo³⁷⁹. Vėlesnėje nutartyje byloje Nr. 2K-12-1073/2019 kasacinis teismas pripažino, kad trunkamoji veika gali būti siejama ne vien su pareigos nevykdymu, bet ir su aktyviu neteisėtu veiksmu, ir šis platesnis aiškinimas leidžia trunkamosiomis pripažinti ir veikimu daromas veikas. Doktrinoje pažymima, kad trunkamoji veika paprastai pasireiškia kaip toks elgesys, kuris suponuoja anksčiau atsiradusios kaltininko pareigos nevykdymą, o šio instituto ypatybė yra ta, kad kaltininkas, būdamas informuotas apie jam tenkančią pareigą veikti arba susilaikyti nuo tam tikro elgesio, šios pareigos neatlieka, ji yra tarsi pakibusi ir trunka tam tikrą laiką³⁸⁰. L. Pakštaitis atkreipia dėmesį, kad nei baudžiamasis įstatymas, nei teismų praktika, nei

³⁷⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 34-36.

³⁷⁵ KARAJEV, T. Eh. (1983). *Povtornost Prestuplenij*. Moskva, p. 18–19. Taip pat žr.: GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 35.

³⁷⁶ WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, p. 250.

³⁷⁷ MITCHELL, Barry (2008). Multiple Wrongdoing and Offence Structure: A Plea for Consistency and Fair Labelling. *The Modern Law Review*, 64(3), p. 396.

³⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.2 poskyris.

³⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7/2014.

³⁸⁰ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 391.

doktrina nereikalauja konkrečios kaltės formos trunkamosios veikos konstatavimui, todėl ji gali būti padaryta tiek tyčia, tiek dėl neatsargumo³⁸¹. Tai skiria trunkamąją veiką nuo tęstinės, kuriai būdinga bendra tyčia.

Trunkamoji veika prasideda nuo konkretaus veiksmo atlikimo arba pareigos neįvykdymo momento ir toliau pasireiškia kaip nenutrūkstamas nusikalstamos būsenos palaikymas³⁸². Neveikimo atveju pradžia siejama su momentu, nuo kurio atsirado galimybė pareigą įgyvendinti, o ne su pareigos atsiradimo momentu³⁸³. Sudėtis visiškai realizuota jau veikos pradžioje, tačiau toliau nepertraukiamai įgyvendinama³⁸⁴, todėl nepriklausomai nuo nutraukimo momento inkriminuojama baigta sudėtis³⁸⁵. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai pabrėžiama, kad tiek pats trunkamąją veiką darantis asmuo, tiek jo veika kelia pavojų visą veikos darymo laikotarpį³⁸⁶, o veikos padarymo laiku laikomas visas laikotarpis, per kurį asmuo buvo nusikalstamoje būsenoje³⁸⁷. T. Girdenis siūlo praplėsti trunkamosios veikos sampratą ir apimti atvejus, kai asmuo yra nusikalstamoje būsenoje, nors sudėtis dar ne visiškai realizuota, pavyzdžiui, kai pareiga rūpintis nevykdoma ilgą laiką ir padariniai atsiranda tik po kurio laiko³⁸⁸. Tokia platesnė samprata aktuali sprendžiant veikos baigtumo, įstatymų galiojimo laike ir senaties klausimus³⁸⁹. LAT senato nutarime Nr. 38 teigiama, kad veika kvalifikuojama pagal įstatymą, galiojusį tuo metu, kai veika buvo pabaigta arba nutraukta³⁹⁰. Trunkamoji veika turi pabaigą, ir ji gali baigtis kaltininkui pačiam nutraukus, atsiradus trukdančioms aplinkybėms (teisėsaugos veiksmai) arba išnykus pareigai veikti³⁹¹.

³⁸¹ PAKŠTAITIS, Linas (2021). Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje. *Public Security and Public Order*, 28, p. 126.

³⁸² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 35.

³⁸³ Ibid., p. 35.

³⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2012.

³⁸⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 36.

³⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-895/2016.

³⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7/2014.

³⁸⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 35–37.

³⁸⁹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 35–37.

³⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose“; analogiškai taikytinas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 38.

³⁹¹ Ibid., p. 36–37. Taip pat žr.: ABRAMAVIČIUS, Armanas; ČEPAS, Albertas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 318; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos apžvalga (*Teismų praktika*, Nr. 44), 1.2 poskyris.

Dėl apkaltinamojo nuosprendžio kaip pabaigos aplinkybės T. Girdenis argumentuoja, kad veika turėtų baigtis nuo nuosprendžio priėmimo, o ne įsiteisėjimo³⁹², nes priešingu atveju teismas negalėtų nustatyti tikslaus veikos pabaigos momento, tam tikra veikos dalis liktų teisiškai neįvertinta, o teistumo pasekmės atsirastų chronologiškai anksčiau, nei baigtųsi pati veika³⁹³.

Praktikoje neretai susiklosto situacijos, kai tas pats asmuo trunkamąją veiką atlieka keliais atskirais laikotarpiais. T. Girdenis pažymi, kad trunkamoji veika gali būti laikinai nutrūkusi, ir dažniausiai tai atsitinka veikiant neveikimu, kai dingsta galimybė veikti³⁹⁴. Iš naujo atsiradus galimybei, veika turėtų tęstis, tačiau susiformavus naujai tyčiai, kiekvienas naujas neveikimas vertintinas iš daugeto pozicijų³⁹⁵. Vengimo išlaikyti vaikus bylose LAT praktika ilgą laiką nebuvo nuosekli. Byloje Nr. 2K-9/2014 išaiškinta, kad atskiri vengimo laikotarpiai nereiškia, jog vengimas kaskart nutrūkdavo, ir pašalinus objektyviai pateisinamus laikotarpius, visa veika kvalifikuojama kaip viena trunkamoji³⁹⁶. Tačiau byloje Nr. 2K-238/2011 atskiri laikotarpiai kvalifikuoti kaip atskiros veikos³⁹⁷. Šią problematiką reikšmingai papildė kasacinė nutartis byloje Nr. 2K-164-699/2017, kurioje kaltinime buvo nurodyti atskiri, fragmentuoti vengimo laikotarpiai³⁹⁸. LAT atmetė tiek tęstinės veikos kvalifikavimą, tiek bandymą kiekvieną laikotarpį kvalifikuoti kaip atskirą trunkamąją veiką, išaiškindamas, kad vengimas išlaikyti vaiką yra trunkamasis nusikaltimas, trunkantis tol, kol jį nutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys, teisėsauga arba kol išnyksta pareiga³⁹⁹. Objektyvūs trūkiai (kai asmuo trumpam pradeda vykdyti pareigą ar jos nevykdo dėl objektyvių priežasčių) neskaidd trunkamosios veikos į kelias savarankiškas veikas⁴⁰⁰. Lemiamu kriterijumi šiose bylose yra tyčios tęstinumas, t. y. ar tyčia egzistavo nepertraukiamai, ar formavosi iš naujo.

Esminis trunkamosios ir tęstinės veikų skirtumas yra jų struktūra, tęstinė veika susideda iš kelių atskirų veiksmų (epizodų), jungiamų bendros tyčios, o trunkamoji yra nuolatinis, nepertraukiamas vienos veikos darymas⁴⁰¹. Trunkamosios veikos ypatumas yra tas, kad kaltininkas nieko daugiau nedaro, pareiga tarytum pakibusi ties juo, o tęstinės atveju pareiga

³⁹² GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 39.

³⁹³ Ibid.

³⁹⁴ Ibid., p. 36.

³⁹⁵ Ibid.

³⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-9/2014.

³⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2011.

³⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164-699/2017.

³⁹⁹ Ibid.

⁴⁰⁰ Ibid.

⁴⁰¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 40-41.

(ne)veikti atsiranda mažiausiai du kartus⁴⁰². Svarbi taisyklė yra ta, kad trunkamosios veikos pobūdis nustatomas pačiai veikai, o ne padariniams. LAT plenarinės sesijos nutartyje byloje Nr. 2K-P-267/2011 išaiškino, kad trunkamumo ar tęstinumo negalima sieti su tuo, jog nukentėjusiajam padaryta žala iki šiol nėra pašalinta⁴⁰³. T. Girdenis pažymi, kad trunkamoji veika yra moduliacija, nulemta ne negalėjimo pabaigti veiką vienu aktu (kaip tęstinė), bet to, kad po pirminio veiksmo asmuo patenka į nusikalstamą būseną, trunkančią laiką⁴⁰⁴.

Kadangi trunkamosios veikos padarymo laiku laikomas visas darymo laikas⁴⁰⁵, bet kokia kita veika, padaryta šiuo laikotarpiu, laiko atžvilgiu sutaps su trunkamąja. Tai susiję su 2.2.1 poskyryje aptartu laiko tarpo požymio klausimu, nes realioji sutaptis gali būti konstatuojama ir nesant laiko tarpo, jei veikos padarytos skirtingomis savarankiškomis veikomis⁴⁰⁶. Reikia skirti du variantus. Pirma, kai trunkamosios veikos metu padaroma kita veika, numatyta kitame BK straipsnyje, tuo atveju jei abi veikas sieja bendras sumanymas, teoriškai galima idealioji sutaptis pagal praplėstą sampratą⁴⁰⁷, o jei veikos visiškai nesusijusios, konstatuojama realioji sutaptis⁴⁰⁸. Antra, kai trunkamoji veika nutraukta, visos vėlesnės veikos visais atvejais sudarys realiąją sutaptį⁴⁰⁹.

Doktrinoje ilgą laiką vyravusi nuomonė, kad trunkamoji veika susijusi su uždėtų pareigų nevykdymu⁴¹⁰, kelia prieštaravimų dėl veikimu padarytų trunkamųjų veikų aiškinimo. T. Girdenis argumentuoja, kad atlikus pirminį neteisėtą veiksmą kaltininkui neatsiranda jokia speciali pareiga tą veiksmą nutraukti, jam taikomas tas pats bendrasis draudimas, galiojantis visiems asmenims⁴¹¹. Kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-284-976/2019 nagrinėta situacija, kai statybos techninis prižiūrėtojas 2010 m. pažeidė taisykles, o gaisras kilo 2012 m.⁴¹² Kasacinis teismas konstatavo, kad veiksmai be pasekmių nėra nusikalstami,

⁴⁰² ABRAMAVIČIUS, Armanas; ČEPAS, Albertas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 318.

⁴⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.

⁴⁰⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 58.

⁴⁰⁵ 2002 m. gruodžio 20 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 38 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo kodekso normas reglamentuojančias baudžiamųjų įstatymų galiojimą laiko atžvilgiu“.

⁴⁰⁶ GIRDENIS, Tomas (2010). Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 110-112.

⁴⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.

⁴⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2006.

⁴⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.

⁴¹⁰ ABRAMAVIČIUS, Armanas; ČEPAS, Albertas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, p. 318; PAVILONIS, Vytautas ir BIELIŪNAS, Egidijus (1984). *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius, p. 42.

⁴¹¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 36.

⁴¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-284-976/2019.

todėl vien veiksmų atlikimo laiko negalima laikyti veikos padarymo laiku, o tokia situacija apibūdinama kaip trunkamoji veika⁴¹³. Tai parodo, kad trunkamosios veikos institutas taikomas ir materialųjų sudėčių kontekste, o tai reikšminga ir sutapties konstatavimui.

Apibendrinant, trunkamosios nusikalstamos veikos atribojimas nuo sutapties pasižymi savita specifika, kurią lemia tai, kad trunkamoji veika trunka laike ir bet kokia kita tuo laikotarpiu padaryta veika su ja laiko atžvilgiu sutampa. Sutapties forma tokiais atvejais nustatyta pagal bendruosius kriterijus, visų pirma vertinant vieningo sumanymo buvimą, o trunkamosios veikos nutraukimo ir atnaujinimo atveju lemiamu kriterijumi tampa tyčios tęstinumas. Doktrinoje pagrįstai siūloma atsisakyti siauro trunkamosios veikos aiškinimo kaip vien pareigos nevykdymo ir pereiti prie platesnės sampratos, apimančios ir veikimu daromas veikas, ir ši tendencija jau atsispindi kasacinio teismo praktikoje.

4.3. Sudėtinių nusikalstamų veikų atribojimas nuo sutapties

Sudėtinė nusikalstama veika yra tokia pavienė veika, kurios sudėtyje galima identifikuoti kelių atskirų nusikalstamų veikų sudėčių požymius, tačiau dėl baudžiamojo įstatymo normos konstrukcijos ypatumų tokia veika kvalifikuojama pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį. Doktrinoje sudėtinės veikos apibūdinamos kaip tokios norminės konstrukcijos, kurios apjungia kelių savarankiškų nusikalstamų veikų sudėčių elementus į vieną visumą, ir nors kiekvienas iš šių elementų, vertinamas atskirai, galėtų sudaryti savarankišką veiką, dėl tokios įstatymo konstrukcijos jie kvalifikuojami pagal vieną normą⁴¹⁴. Analogiška rūšis paplitusi kitų valstybių sistemose: Rusijoje (rus. *sostavnye prestupleniia*), Vokietijoje (vok. *Das Zusammengesetzt Delikt*)⁴¹⁵, Didžiojoje Britanijoje ir JAV⁴¹⁶. Doktrinoje sudėtinės veikos samprata nėra aiškinama visiškai vienodai. V. Piesliakas analogiškas veikas vadino nusikalstamų veikų sudėtimis, saugančiomis kelias vertybes⁴¹⁷, o T. Girdenis argumentavo,

⁴¹³ Ibid.

⁴¹⁴ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 393.

⁴¹⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 65.

⁴¹⁶ MITCHELL, Barry (2001). Multiple Wrongdoing and Offence Structure. *The Modern Law Review*, 64, p. 393–412. Taip pat žr.: GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 65.

⁴¹⁷ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 137.

kad tinkamesnis yra „sudėtinės nusikalstamos veikos“ terminas, nes analizuojamos ne normos, o konkretus nusikalstamas elgesys, kai vienas iš sudėties požymių atitinka ir kitą veiką⁴¹⁸.

Doktrinoje ir praktikoje suformuluoti penki sudėtinės nusikalstamos veikos požymiai. Pažymėtina, kad sudėtinės nusikalstamos veikos doktrinoje dar gali būti skirstomos į veikas su dviem objektais, su dviem veiksmis, su keliais alternatyviaisiais požymiais, padarytas pakartotinai arba versliškai, bei kvalifikuotas sunkinančiomis aplinkybėmis, sudarančiomis kitą nusikalstamos veikos sudėtį⁴¹⁹. Pirmasis požymis reiškia, kad sudėtinė veika saugo dvi ar daugiau vertybių, ir tai padeda atriboti nuo tęstinės ir trunkamosios veikų, kur pažeidžiama viena vertybė⁴²⁰. Tačiau ne visos veikos su keliomis vertybėmis yra sudėtinės, o tik kai papildomos vertybės pažeidimas sudaro atskirą veiką⁴²¹. T. Girdenis tai iliustruoja kontrabandos pavyzdžiu, nes BK 199 straipsnyje numatyta kontrabanda saugo kelias vertybes, tačiau nė viena iš jų nesudaro atskiros veikos, todėl tai ne sudėtinė veika⁴²². Viena vertybė pagrindinė, kita papildoma, o pagrindinė lemia veikos vietą BK skyriuje⁴²³. Antrasis požymis reikalauja, kad papildomos vertybės apsauga būtų lygiavertė arba žemesnė nei pagrindinės, ir tai vertinama gretinant atitinkamų normų sankcijas⁴²⁴. Jei pagrindinės veikos sankcija griežtesnė ar lygi šalutinės, sudėtinė veika apima šalutinę ir atskira kvalifikacija nereikalinga⁴²⁵, o jei šalutinės sankcija griežtesnė, konstatuojama sutaptis⁴²⁶. Trečiasis požymis nurodo, kad bent vienas objektyviųjų sudėties požymių gali būti vertinamas kaip atskira veika, ir paprastai tai pavojinga veika, jos padarymo būdas ar padariniai⁴²⁷. Klasikinis pavyzdys yra plėšimas (BK 180 straipsnio 1 dalis), kuriame galima identifikuoti tris objektyviuosius požymius, galinčius būti atskiromis veikomis: svetimo turto pagrobimas (vagystė), fizinio smurto panaudojimas (fizinio skausmo sukėlimas ar sveikatos sutrikdymas) ir grasinimas panaudoti smurtą⁴²⁸. Ketvirtasis požymis, suformuluotas T. Girdenio, nustato,

⁴¹⁸ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 67.

⁴¹⁹ ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 393–394.

⁴²⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 67.

⁴²¹ Ibid.

⁴²² Ibid.

⁴²³ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 137.

⁴²⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 68-79.

⁴²⁵ Ibid.

⁴²⁶ Ibid.

⁴²⁷ Ibid.

⁴²⁸ Ibid.

kad šalutinė veika visada yra tik vienas iš pagrindinės normos objektyvaus požymio įgyvendinimo variantų⁴²⁹. Jei šalutinė veika gali būti padaroma ir neįgyvendinant pagrindinio požymio, ji kvalifikuojama atskirai⁴³⁰. Penktasis požymis reikalauja, kad šalutinė veika nebūtų trunkamoji. T. Girdenis argumentuoja, kad trunkamoji veika negali būti sudėtinės dalimi ir visada kvalifikuojama atskirai, nes nesibaigia kartu su pagrindine, pavyzdžiui, šaunamojo ginklo pagrobimas ir vėlesnis neteisėtas laikymas, jei laikymas nekvalifikuojamas atskirai, gali sueiti senatis už pagrobimą, nors asmuo vis dar disponuoja ginklu⁴³¹. Šie penki požymiai kartu sudaro nuoseklią sistemą, leidžiančią kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti, ar konkretūs BK specialiosios dalies normos objektyvieji požymiai jau apima šalutinę veiką, ar ją reikia kvalifikuoti atskirai.

Fizinio smurto vertinimas plėšimo bylose yra viena iš svarbiausių sudėtinės veikos ir sutapties atribojimo sričių. LAT senato nutarime Nr. 52 pasisakyta, kad plėšimo sudėtyje smurtas yra turto pagrobimo priemonė, o jo sukeliama padariniai gali apimti fizinį skausmą, nežymų ar sunkų sveikatos sutrikdymą⁴³². Tačiau sunkus sveikatos sutrikdymas kvalifikuojamas kaip sutaptis pagal BK 180 ir BK 135 straipsnio 2 dalies 9 punktą, nužudymas kvalifikuojamas pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą ir atitinkamą BK 180 ar 181 dalį, o sunkus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo ar neatsargus gyvybės atėmimas taip pat kvalifikuojamas kaip sutaptis⁴³³. Sankcijų logika šiuo atveju patvirtina atribojimą, nes plėšimo sankcija griežtesnė nei BK 140 ir 138 straipsnių sankcijos, todėl šių straipsnių veikos apimamos plėšimo sudėties, o BK 135 ir 129 straipsnių sankcijos griežtesnės už plėšimo sankciją, todėl konstatuojama sutaptis⁴³⁴. T. Girdenis papildomai pabrėžia, kad fizinio smurto požymis gali apimti tik tyčinius padarinius, o neatsargūs kvalifikuojami atskirai⁴³⁵. Naujausioje praktikoje kasacinis teismas pasisakė, kad atvirosios vagystės sudėtis, skirtingai nei plėšimo, neapima smurto padarinių, todėl nukentėjusiajai sukeltas nežymus sveikatos sutrikdymas kvalifikuotinas kaip savarankiška veika, sudaranti idealiąją sutaptį⁴³⁶.

Nusikaltimų seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui bylose LAT senato nutarime Nr. 49 pasisakyta, kad nesunkus ar nežymus sveikatos sutrikdymas, sukeltas dėl

⁴²⁹ Ibid.

⁴³⁰ Ibid.

⁴³¹ Ibid.

⁴³² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“.

⁴³³ Ibid.

⁴³⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 69.

⁴³⁵ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 71-72.

⁴³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-112-648/2022.

išžaginimo metu panaudoto smurto papildomai nekvalifikuojamas⁴³⁷, tačiau tyčinis sunkus sutrikdymas kvalifikuojamas kaip sutaptis pagal BK 149 ar 150 ir 135 straipsnius⁴³⁸, o fizinis smurtas, panaudotas ne pasipriešinimui įveikti ar po lytinių santykių, kvalifikuojamas kaip atskiras nusikaltimas⁴³⁹. Labiausiai BK paplitęs objektyvusis požymis, galintis atitikti kitą veiką, yra „fizinio smurto naudojimas“⁴⁴⁰, kuris atitinka BK 140, 138, 135 ir 129 straipsnių veikas, todėl įgyvendinus šį požymį visada keliamas klausimas, kokius padarinius apima nagrinėjama sudėtinė veika⁴⁴¹. Analogiškai „grasinimo panaudoti smurtą“ požymis apima ir grasinimą atimti gyvybę, kaip išaiškinta LAT senato nutarime Nr. 43, kuriame konstatuota, kad turto prievartavimo sudėtyje įtvirtintas grasinimas panaudoti fizinį smurtą savyje talpina ir grasinimą nužudyti, nes tai yra vienas iš šio požymio realizavimo būdų⁴⁴².

Suklastoto dokumento panaudojimo vertinimas taip pat susijęs su sudėtinės veikos problematika. Pagal LAT senato nutarimą Nr. 8 suklastotų dokumentų panaudojimas sukčiaujant nekvalifikuojamas atskirai pagal BK 300 straipsnį, nes suklastoti dokumentai panaudojami kaip turto užvaldymo priemonė⁴⁴³, tačiau pats suklastojimas nėra apgaulė, todėl kvalifikuojamas atskirai⁴⁴⁴. Kontrabandos bylose suklastotos deklaracijos pateikimas kvalifikuojamas tik pagal BK 199 straipsnį, tačiau suklastojimas ir pateikimas kvalifikuojamas kaip sutaptis pagal BK 199 ir 300 straipsnius⁴⁴⁵. Nusikaltimų valstybės tarnybai atveju, jei piktnaudžiaujant sukeliamas tik fizinis skausmas ar nežymiai sutrikdoma sveikata, veika kvalifikuojama tik pagal piktnaudžiavimo sudėtį⁴⁴⁶, tačiau sunkus ar nesunkus sveikatos sutrikdymas, gyvybės atėmimas, kontrabanda, sukčiavimas kvalifikuojami kaip sutaptis⁴⁴⁷. Terorizavimo bylose LAT nutartyje byloje Nr. 2K-116/2014 konstatuota, kad terorizavimo

⁴³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo bylose“.

⁴³⁸ Ibid.

⁴³⁹ Ibid.

⁴⁴⁰ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 70-71.

⁴⁴¹ Ibid.

⁴⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 43 (dėl kontrabandos bylų).

⁴⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 straipsniai)“.

⁴⁴⁴ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 76.

⁴⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“. Taip pat žr.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-69-788/2023.

⁴⁴⁶ PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia, p. 141.

⁴⁴⁷ Ibid.

veiksmai neapima nei fizinio skausmo sukėlimo, nei turto sunaikinimo, todėl konstatuojama idealioji sutaptis⁴⁴⁸.

Vairavimo neblaiviam byloje kasacinio teismo išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartyje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022 buvo sprendžiamas sudėtinės veikos ir idealiosios sutapties atirbojimo klausimas. Apeliacinės instancijos teismas panaikino idealiosios sutapties konstrukciją, motyvuodamas, kad BK 281 ir 281¹ straipsnių normos konkuruoja kaip visuma ir dalis. Kasacinis teismas šią išvadą pripažino netinkamu baudžiamojo įstatymo taikymu, nustatęs, kad nors BK 281 straipsnio 2 dalies norma formaliai galėtų atrodyti kaip norma-visuma, ji negali absorbuoti BK 281¹ straipsnio 1 dalies, nes skiriasi veikų baigtumo momentai ir kaltės formos⁴⁴⁹. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad kvalifikuojant kaltininko veiksmus tik pagal BK 281 straipsnio 2 dalį, asmuo būtų nuteistas tik už neatsargų nusikaltimą, nors faktiškai padarė ir tyčinę veiką⁴⁵⁰. Ši nutartis patvirtina, kad sudėtinės veikos ir idealiosios sutapties atirbojimas priklauso ne tik nuo sankcijų palyginimo, bet ir nuo kaltės formų bei baigtumo momentų analizės.

Nepaisant gana aiškių taisyklių, praktikoje nėra susiformavę visiškai nuoseklūs kriterijai⁴⁵¹. T. Girdenio išskirtas ketvirtasis požymis (ar šalutinė veika visada yra tik vienas iš pagrindinio požymio įgyvendinimo variantų) leidžia sistemiškai paaiškinti ir suvienodinti praktiką. Kontrabandos byloje neteisėtas sienos perėjimas, atitinkantis „nepateikimą muitinės kontrolei“, pagal senato nutarimą kvalifikuojamas atskirai⁴⁵², tačiau T. Girdenis argumentuoja, kad sienos perėjimas visada susijęs su kontrolės išvengimu, todėl neturėtų būti kvalifikuojamas atskirai⁴⁵³. LAT 2016 m. apžvalgoje klausimas sprendtas per normų konkurenciją, byloje Nr. 2K-289/2013 konstatuota, kad BK 292 visiškai apima BK 291⁴⁵⁴. Turto sugadinimas vagystės metu kvalifikuojamas kaip idealioji sutaptis (senato nutarimas Nr. 52, patvirtintas LAT 2016 m. apžvalgoje ir byloje Nr. 2K-92/2005)⁴⁵⁵. Tuo tarpu neteisėtas

⁴⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116/2014.

⁴⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022.

⁴⁵⁰ Ibid.

⁴⁵¹ GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 73-75.

⁴⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 43 (dėl kontrabandos bylų); GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 77.

⁴⁵³ Ibid.

⁴⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. apžvalga.

⁴⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinė byla Nr. 2K-92/2005; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. apžvalga.

būsto neliečiamumo pažeidimas visada siejamas su įsibrovimu, todėl laikytinas jo dalimi ir nekvalifikuotinas atskirai⁴⁵⁶.

Apibendrinant, sudėtinė nusikalstama veika yra specifinė pavienės veikos rūšis, kurios turinys apima kelių nusikalstamų veikų sudėčių požymius, tačiau dėl baudžiamojo įstatymo normos konstrukcijos kvalifikuojama pagal vieną BK straipsnį. Šios veikos atribojimas nuo nusikalstamų veikų sutapties, visų pirma idealiosios, turi esminę praktinę reikšmę, nes nuo to priklauso, ar kelios normos bus taikomos vienu metu (sutaptis), ar viena iš jų absorbuos kitą (sudėtinė veika). Kasacinio teismo praktika patvirtina, kad šis atribojimas reikalauja ne vien formalaus sankcijų palyginimo, bet ir visapusiško veikų santykio, kaltės formų bei baigtumo momentų vertinimo.

⁴⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. apžvalga; GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, p. 78.

IŠVADOS

1. Nusikalstamų veikų daugeto samprata Lietuvos baudžiamojoje teisėje esmingai kito, pereinant nuo plačiosios trinarės sampratos, galiojusios 1961 m. BK laikotarpiu, prie siauresnės dvinarės sampratos, grindžiamos 2000 m. BK nuostatomis. Atsisakius pakartotinum kaip kvalifikuojančio požymio ir recidyvo kaip daugeto formos, buvo įtvirtintas kiekvienos nusikalstamos veikos atskiro kvalifikavimo principas, todėl šiuolaikinis nusikalstamų veikų daugetas turi būti suprantamas kaip teisinė situacija, kai asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn už kelias nusikalstamas veikas, padarytas iki apkaltinamojo nuosprendžio už bent vieną iš jų priėmimo, ir pasireiškia dviem formomis – idealiąja ir realiąja nusikalstamų veikų sutaptimis.
2. Idealiosios nusikalstamų veikų sutapties pagrindinis požymis yra tas, kad kelios nusikalstamos veikos, įtvirtintos skirtinguose baudžiamojo įstatymo straipsniuose, padaromos vienu poelgiu, o kasacinio teismo praktikoje ši samprata praplėsta apimant ir situacijas, kai kelios neatskiriamos vieno sumanymo dalys padaromos per sumanymui būtiną laiko tarpą, ir tokios sutapties konstatavimo pagrindiniai padariniai pasireiškia privalomu bausmių apėmimu bei galimybe asmenį laikyti nusikaltusiu pirmą kartą; realiosios nusikalstamų veikų sutapties esminis požymis yra kelių nusikalstamų veikų padarymas keliais savarankiškais poelgiais, kurių lemiamu skiriamuoju kriterijumi tampa savarankiškai kiekvienai veikai susiformavusi kaltininko tyčia, o jos kvalifikavimas visada reiškia griežtesnį baudžiamosios atsakomybės taikymą, nes teismai gali pasirinkti tarp bausmių apėmimo, visiško ar dalinio sudėjimo, asmuo nebegali būti laikomas nusikaltusiu pirmą kartą, o kiekviena nauja tyčinė veika nutraukia senaties eigą dėl ankstesnių veikų.
3. Idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių tarpusavio atribojimas turi būti grindžiamas aplinkybių visumos vertinimu, kuriame, praplėtus idealiosios sutapties sampratą ir tradiciniam veikų skaičiaus kriterijui tapus nepakankamam, lemiamą reikšmę turi kaltininko tyčios susiformavimo momentas ir vieningo sumanymo buvimas, o atribojimo problemos kyla dėl trijų struktūrinių priežasčių – sutapčių sampratos neįtvirtinimo baudžiamajame įstatyme, atribojimo priklausomybės nuo subjektyvių veiksmų vertinimo ir sistemingų kriterijų stokos, kurių sprendimui pirmiausia turėtų būti įtvirtintas idealiosios nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimas baudžiamajame įstatyme, nubrėžiantis aiškesnę ribą su realiąja sutaptimi, kartu nuosekliai plėtojant kasacinio teismo praktiką, sistemiškai aptariančią atribojimo kriterijus įvairių kategorijų bylose.

4. Nusikalstamų veikų sutapties atribojimas nuo pavienių nusikalstamų veikų grindžiamas skirtingais kriterijais, tačiau juos vienija bendra logika – esminis klausimas yra tai, ar konkrečios veikos požymiai telpa vienos baudžiamojo įstatymo normos sudėtyje, ar reikalauja kelių normų taikymo: tęstinės veikos atveju lemiamą reikšmę turi bendra tyčia, kurios buvimas leidžia kvalifikuoti kelis veiksmus kaip vienos pavienės veikos epizodus, o visi kiti tradiciškai išskiriami požymiai yra tik pagalbiniai indikatoriai; trunkamosios veikos atveju savitą specifiką lemia tai, kad jos darymo laikotarpiu padarytos kitos veikos su ja laiko atžvilgiu sutampa, todėl sutapties forma nustatoma pagal bendruosius kriterijus, visų pirma vertinant vieningo sumanymo buvimą; sudėtinės veikos atveju esminis klausimas yra tai, ar pagrindinės baudžiamojo įstatymo normos objektyvieji požymiai jau apima šalutinę veiką, ar ji reikalauja savarankiško kvalifikavimo.
5. Galiojantis idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių instituto teisinis reguliavimas turi sisteminių trūkumų, dėl kurių siūlytina, pirma, suteikti teismui diskreciją idealiosios sutapties atveju pasirinkti tarp bausmių apėmimo ir bausmių sudėjimo, paliekant bausmių apėmimą kaip pagrindinę taisyklę, o sudėjimą leidžiant taikyti tai aiškiai motyvuojant, nes praplėstos idealiosios sutapties sampratos atvejais privalomas apėmimas neadekvačiai palengvina kaltininko padėtį situacijose, savo pavojingumu artimose realiajai sutapčiai; antra, papildyti baudžiamąjį įstatymą nuostata, leidžiančia esant kelių sunkių ar labai sunkių nusikaltimų realiajai sutapčiai terminuoto laisvės atėmimo bausmės pakeisti laisvės atėmimu iki gyvos galvos, taip išsprendžiant maksimalios subendrintos bausmės ribos sukeltą problemą, kuri verčia teismus dirbtinai didinti vienos veikos bausmę; trečia, įtvirtinti idealiosios nusikalstamų veikų sutapties apibrėžimą baudžiamajame įstatyme.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės aktai:

Užsienio teisės aktai:

1. Code pénal (République française) [interaktyvus].
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/.
2. Criminal Justice Act 1991 (United Kingdom) [interaktyvus].
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1991/53/contents>.
3. Penal Code of Japan, Act No. 45 of April 24, 1907 [interaktyvus].
<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3581/en>.
4. Kodeks karny. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553) [interaktyvus]. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdm19970880553>.
5. Krimināllikums (Latvijas Vēstnesis, 1998, Nr. 199/200) [interaktyvus].
<https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>.
6. Strafgesetzbuch (StGB) in der Fassung der Bekanntmachung vom 13. November 1998 (BGBl. I S. 3322) [interaktyvus]. <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>.
7. Trestní zákoník České republiky, č. 40/2009 Sb. [interaktyvus].
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.
8. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 г. № 275-3 [interaktyvus].
<https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>.
9. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 г. № 226-V [interaktyvus].
<https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>.
10. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ [interaktyvus].
https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/.
11. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III [interaktyvus].
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Nacionaliniai teisės aktai:

12. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, 33–1014.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Valstybės žinios, 2000, 89–2741.
14. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. 2002 m. kovo 14 d. Nr. IX-785. Valstybės žinios, 2002, 37–1341.

Specialioji literatūra:

15. ABRAMAVIČIUS, Armanas; ČEPAS, Albertas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 3-asis pataisytas ir papildytas leidimas*. Vilnius: Eugrimas.
16. BAZHANOV, M. I. (1977). *Naznachenie nakazaniya po sovokupnosti prestuplenij i sovokupnosti prigovorov: uchebnoe posobie*. Kharkov.
17. GIRDENIS, Tomas (2008). *Bausmių skyrimas padarius kelias nusikalstamas veikas JAV teisėje*. Jurisprudencija, 11(113), 50–57.
18. GIRDENIS, Tomas (2009). *Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos*. Socialinių mokslų studijos, 4(4), 142–156.
19. GIRDENIS, Tomas (2010). *Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
20. GIRDENIS, Tomas (2012). *Bausmių bendrinimas su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis ir subendrintomis bausmėmis pagal BK 63 straipsnio 9 dalį*. Socialinių mokslų studijos, 4(1), 295–310.
21. KARAJEV, T. Eh. (1983). *Povtornost Prestuplenij*. Moskva.
22. KLIMKA, Alfonsas (1970). *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius.
23. MITCHELL, Barry (2001). *Multiple Wrongdoing and Offence Structure: A Plea for Consistency and Fair Labelling*. The Modern Law Review, 64(3), 393–412.
24. NEVERA, Andrius (2003). *Nusikalstamų veikų daugeto formos ir jų reikšmė skiriamai bausmei*. Jurisprudencija, 45(37), 40–49.
25. NEVERA, Andrius (2006). *Nusikaltimų sutaptis: problemos ir galimi sprendimai*. Jurisprudencija, 7(85), 24–30.
26. PAKŠTAITIS, Linas (2021). *Pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto teisinio vertinimo ir kvalifikavimo probleminiai klausimai teisėsaugos veikloje*. Public Security and Public Order, 28, 123–140.
27. PAVILONIS, Vytautas ir BIELIŪNAS, Egidijus (1984). *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius.
28. PIESLIAKAS, Vytautas (1995). *Baudžiamojo įstatymo principinės nuostatos ir jų įgyvendinimas naujame LR baudžiamajame kodekse*. Habilitacinis darbas, socialiniai mokslai, teisė (6F). Vilnius.

29. PIESLIAKAS, Vytautas (1996). *Nusikaltimų daugetas ir jo baudžiamojo teisinio vertinimo probleminiai klausimai*. Kriminalinė justicija. Lietuvos policijos akademijos mokslo darbai, 5, 133–144.
30. PIESLIAKAS, Vytautas (2008). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga*. Vilnius: Justitia.
31. PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas; DRAKŠIENĖ, Aurelia ir kt. (2004). *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
32. SPRACK, John (2000). *Emmins on Criminal Procedure. Eighth Edition*. London: Blackstone Press.
33. STANKEVIČIUS, Vladimiras (1925). *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas.
34. ŠVEDAS, Gintaras; PRAPIESTIS, Jonas; ABRAMAVIČIUS, Armanas ir kt. (2019). *Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
35. United States Sentencing Commission (1998). *Federal Sentencing Guidelines Manual. 1998 Edition*. St. Paul, MN: West Group.
36. WESSELS, Johannes (2003). *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas.

Teismų praktika:

37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 straipsniai)“.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-677/2002.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 38 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo kodekso normas reglamentuojančias baudžiamųjų įstatymų galiojimą laiko atžvilgiu“.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-307/2004.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-587/2004.

43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo bylose“.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-4/2005.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-92/2005.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-131/2005.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-282/2005.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2006.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-505/2006.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-410/2006.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-582/2006.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-686/2006.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-17/2007.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-193/2007.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-743/2007.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60/2008.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-322/2008.

60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-220/2008.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-454/2008.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2008.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. Teismų praktikos apžvalga. Teismų praktika, 2009, Nr. 30.
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-203/2009.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2009.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-296/2009.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-82/2010.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245/2010.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-412/2010.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-37/2011.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-323/2011.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-361/2011.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-365/2011.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389/2011.

77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-442/2011.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-267/2011.
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-477/2011.
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2011.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-78/2012.
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012.
83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-452/2012.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-207/2013.
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-289/2013.
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-493/2013.
87. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7/2014.
88. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-397/2014.
89. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7/2014.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-385/2014.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-436/2014.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116/2014.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138-976/2015.

94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-8-696/2015.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-4-699/2015.
96. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-345-507/2015.
97. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-344-788/2015.
98. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-53-895/2016.
99. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-1-303/2016.
100. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. Teismų praktikos nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl sudėtingų pavienių nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų sutapčių apžvalga. Teismų praktika, Nr. 44.
101. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51-507/2017.
102. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-52-648/2017.
103. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108-697/2017.
104. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164-699/2017.
105. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-788/2017.
106. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-699/2017.
107. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-719/2018.
108. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-3-689/2018.
109. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-188-719/2018.

110. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280-648/2018.
111. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-291-942/2018.
112. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-12-1073/2019.
113. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-3-489/2019.
114. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-511/2019.
115. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. vasario 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-33-303/2019.
116. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51-648/2019.
117. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-15-719/2019.
118. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-284-976/2019.
119. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-1-788/2020.
120. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-89-689/2020.
121. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-71-458/2020.
122. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-32-719/2021.
123. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172-788/2021.
124. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-31-788/2021.
125. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-185-976/2021.
126. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-196-489/2021.

127. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-95-511/2022.
128. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-112-648/2022.
129. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-153-976/2022.
130. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-98-628/2022.
131. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255-697/2022.
132. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-69-788/2023.
133. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. birželio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-51-719/2023.
134. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-119-719/2024.
135. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2024 m. birželio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-109-511/2024.

SANTRAUKA

Ideali ir reali sutaptys baudžiamosios teisės doktrinoje ir praktikoje

Domas Trukšinas

Magistro darbe analizuojama idealiosios ir realiosios nusikalstamų veikų sutapčių problematika Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje. Pirmiausia atskleidžiama nusikalstamų veikų daugeto samprata, jo vieta baudžiamosios teisės sistemoje bei daugeto formų raida. Toliau detalai nagrinėjamos idealiosios ir realiosios sutapčių sampratos, jų esminiai požymiai bei kvalifikavimo padariniai bausmės skyrimo, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, senaties ir kitose srityse. Atskirai analizuojama idealiosios ir realiosios sutapčių atribojimo problematika, identifikuojant struktūrines šio atribojimo problemų priežastis ir vertinant galimus jų sprendimo būdus. Darbe taip pat nagrinėjamas nusikalstamų veikų sutapties atribojimas nuo pavienių nusikalstamų veikų, tai yra tęstinių, trunkamųjų ir sudėtinių. Darbe daroma išvada, kad idealiosios sutapties samprata kasacinio teismo praktikoje buvo reikšmingai praplėsta, apimant ir situacijas, kai kelios neatskiriamos vieno sumanymo dalys padaromos per sumanymui būtiną laiko tarpą. Lemiamu atribojimo kriterijumi tarp idealiosios ir realiosios sutapčių tampa kaltininko tyčios susiformavimo momentas ir vieningo sumanymo buvimas. Skirtingos sutapčių formos lemia iš esmės skirtingus teisinius padarinius, nes idealiosios sutapties atveju taikomas privalomas bausmių apėmimas, o realiosios sutapties atveju bausmės bendrinamos sudėjimo būdu. Atribojimo problemos kyla dėl to, kad baudžiamasis įstatymas neapibrėžia sutapties sampratų, atribojimas tampa priklausomas nuo subjektyvių veiksnių vertinimo, o doktrinoje ir praktikoje trūksta sisteminių kriterijų.

SUMMARY

Ideal and Real Concurrence in the Doctrine and Practice of Criminal Law

Domas Trukšinas

This master's thesis analyses the issues of ideal and real concurrence of criminal offences in Lithuanian criminal law doctrine and court practice. First, the concept of plurality of criminal offences, its place in the criminal law system and the development of its forms are examined. The thesis then provides a detailed analysis of the concepts of ideal and real concurrence, their essential features and the consequences of qualification in the areas of sentencing, exemption from criminal liability, limitation periods and other fields. The problems of distinguishing between ideal and real concurrence are analysed separately, identifying the structural causes of these problems and evaluating possible solutions. The thesis also examines the distinction between concurrence and single criminal offences, namely continuous, lasting and compound offences. The thesis establishes that the concept of ideal concurrence has been significantly expanded in the practice of the Supreme Court of Lithuania to encompass situations where several offences are committed within the time necessary for the realisation of a single intent. The decisive criterion for distinguishing between ideal and real concurrence is the moment of formation of the offender's intent and the existence or absence of a unified plan. Different forms of concurrence lead to fundamentally different legal consequences, as mandatory absorption of sentences applies in the case of ideal concurrence and exemption from criminal liability is possible, whereas in the case of real concurrence sentences are aggregated and exemption is not possible. The problems of distinction arise from the fact that the Criminal Code does not define the concepts of concurrence, the distinction becomes dependent on the assessment of subjective factors, and there is a lack of systematic criteria in both doctrine and practice.